EDITURA UNIVERS

Leonid Borisov se naşte în 1897, la Petersburg. Debutează la vîrsta de nouăsprezece ani. Este autorul romanelor *Calul de şah merge cotit* (1927), *Reparaţia* (1930), *Munca* (1931), *E foarte posibil* (1933) *Reprezentaţia s-a terminat* (1934), *Jules Verne* (1955), *Sub flamura Catrionei* (1957), precum şi a numeroase volume de nuvele.

***Calul de şah merge cotit* este o carte de investigaţie psihologică cu intrigă de roman poliţist; drama inadaptabilităţii — temă fundamentală, cu mare carieră în literatura clasicilor ruşi — este retrăită cu multă acuitate, dintr-o perspectivă nouă, în primul deceniu postrevoluţionar, de eroul lui Leonid Borisov.**

Lei 6

175

1971

LEONID BORISOV ● CALUL DE ŞAH MERGE COTIT

LEONID BORISOV

CALUL DE ŞAH MERGE COTIT

COLECŢIA MERIDIANE

Coperta: *Sergiu Dinculescu*

ЛЕОНИД БОРИСОВ
ХОД КОНЕМ
— роман —
Избранные произведения в двух томах
Издательство «Художественная Литература»
Ленинград
1968

Leonid Borisov

Calul de șah merge cotit

— roman —

În românește de
M. Mihăilescu și *Al. Samoilă*

Piatra Neamț
17. VII. 1971.

Editura UNIVERS

București 1971

Lui GRIGORI SOROKIN

Capitolul 1

BĂTRÎNA CLĂDIRE ŞI LOCATARII EI

Ce pasăre ar putea să-mi evoce zilele acelea blînde şi scăldate într-o lumină mată ale primăverilor şi verilor Leningradului, cu farmecul lor aparte ? Poate cocorii, care îşi fac apariţia deasupra Nevei pe urma ultimelor geruri, o dată cu pornirea zăpoarelor, zburînd sus de tot, la poalele norilor. Sau poate pescăruşii, care se rotesc peste ape cu ţipete de jale cînd primele remorchere sfîşie atlazul albastru-închis al fluviului, tîrînd în urma lor convoaie de şlepuri încărcate cu buşteni. Iată şi vremea primelor flori. Porneşte-o, dar, pe marile bulevarde ale oraşului şi cumpără buchețele de violete sentimentale, dacă eşti tu însuţi un sentimental şi scrii în taină versuri, sau risipeşte grivnele noi-nouţe pe mimoze aduse de pe alte meleaguri, dacă ai program pînă la cinci şi preferi şi acum literatura tradusă ; tîrguieşte-te pentru coroniţele minuscule ale ghioceilor, dacă n-ai descoperit încă raţiunea existenţei în rîndurile de iambi şchiopi înşirate pe hîrtie, sau plimbă-te pur şi simplu pe partea însorită a străzii fără să te uiţi la flori, dacă nu cunoşti altă bucurie în

viață decît acest veșnic și magnific imn al succesiunii anotimpurilor și soroacelor. Și trăiește și nu te mai sătura de viață, împiedică ciuda sau mîhnirea să-ți strîngă degetele pumn, trece-ți mîna prin chica mătăsoasă și nu te gîndi cu teamă la firele cărunte : ce, parcă există moarte ?...

Prin harul tuturor zodiilor, al Universului tot, am fost înzestrați cu dulcele dar al graiului, și orice cuvînt înflorește pe buzele noastre precum aloesul cu petale vîrtoase, sau „floarea-de-viață-lungă“ cum i se mai spune. Și ce minunat e să te rotești împreună cu Pămîntul și, după ce-ți isprăvești miile de zile și nopți hărăzite, să închizi ochii, iar peste un an să renaști în firul tăios și subțire al ierbii, în ochiul poznaș al păpădiei, în fluturașii roz de iasomie, în fragila capsulă de măzăriche — în toate florile pămîntului, în zîmbetele bete de fericire a tot ce e viu pe pămînt ! Și ce minunăție să bați pur și simplu cărările lumii mînat de curiozitatea aceea nepotolită pe care nici deceniile, oricît de multe, nu o pot satisface !. Și — da, să mori. Dar cu siguranță că la a douăzecea aniversare a învierii tale vei curge aidoma unui sînge de aur în arterele mesteacănului ; cuvintele risipite în toate timpurile ți se vor înmănunchea în miile de brațe ale ramurilor, închina-vei cu nesaț bărdace de lumină și, cu freamătu-ți lin, mișca-vei apele văzduhului.

Dar asta — cîndva. Acum, ai în față un banc de tîmplar, cu toți cei trei metri ai lui brăzdați de vinișoare galbene, gura ce scuipă talaș a rindelei, palmele negre ale ciocanelor, fierăstraiele mlădioase, rașpelele hîrșîitoare. Asta-i acum. Și în prima zi cu zăpadă a lui noiembrie, pune-ți

schiurile și ia-te la întrecere cu kilometrii, lasă-ți patinele să fîșîie pe argintul verde al lacurilor și întotdeauna, oriunde, fii tu primul.

Faci parte din generația celor fericiți. Deviza lor este : mereu înainte ! Dar într-un plăcut ceas de răgaz, scade o bilă pe abac și zăbovește o clipă — amestecă alandala pe tablă piesele de șah, fă-te turn, fă-te cal cu țeasta teșită, ia locul reginei, anticipează mutările, predă marea artă de a-ți găsi locul în rîndurile celor mînați de curiozitate, în generația celor fericiți, a celor ce făuresc un Pămînt al voioșiei.

...Iar în clădirea aceasta de cărămidă, cu trei balcoane împodobite cu ghirlande de stuc între care se cască o gaură acolo unde înainte era stema Imperiului rus, trăiește între ziduri coșcovite, o seminție ieșită din scenă, smulsă vieții ; e seminția frîntă și doborîtă de sloiurile dezghețului. De cum mijesc zorile dindărătul norilor trandafirii și potopul de lumină a unei zile noi irumpe prin vălurile albastre ale negurii, clădirea se trezește în zvon sprințar de clopoțel și zgomot de uși trîntite, hornurile își pun cușmele negricioase de fum. La ora aceea oprește în fața porții principale o dubă verde, pe ale cărei flancuri, cît ele de mari, și conștiincios, de nădejde zugrăvite, poți desluși inițialele L.S.P.O., iar pe portierele din spate, deschise, *Între* pe cea din stînga, *prindere* pe cea din dreapta și dedesubt cuvintele *de panificație* în întregime. Vopseaua literelor e de bună calitate. Pe poartă iese, foarte grăbită, Anna Stanislavovna Perazici, intendenta ospiciului (șorț alb, ochelari negri și o legătură de chei zăngănitoare la șold), și începe să se agite în jurul dubei.

Pîinea — calupuri întunecate, jimble albe, rumene, pesmeţi fragili, subţiri ca degetele — este cărată în bucătăria spaţioasă, aşezată pe platoul pătrat al cîntarului, care tresaltă la fiecare nou transport, numărată de intendenta grijulie şi înscrisă cu cifre subţirele la rubrica intrări, într-un greu şi voluminos registru.

Duba pleacă şi, peste o jumătate de ceas, moş Pisolajnen, finlandez din Pargolovo, aduce două garniţe cu lapte, le cară opintindu-se din greu la bucătărie, iscăleşte, ca în fiecare zi, în registrul special pentru produsele lactate şi se întoarce în curte, să dea de mîncare calului.

Exact la nouă şi cincizeci de minute apasă pe butonul alb al soneriei de la intrare profesorul Sotnikov. Uşa se deschide numaidecît, chipul roşcovan al profesorului zăboveşte o fracţiune de secundă în oglindă ; omul de serviciu îl ajută să-şi scoată paltonul, apoi coboară privirea spre picioarele profesorului — e cu galoşii ?

Şi aşa se succed evenimentele în fiecare zi : mai întîi duba fabricii de pîine, apoi garniţele lui Pisolajnen, apoi profesorul Sotnikov. Azi însă bătrînul savant, aşa cum anunţase încă din ajun, urma să treacă abia spre seară, astfel încît internul Leman, care seamănă atît de mult cu Gogol, va face singur vizita în „saloanele liniştite".

Sunete de trîmbiţă ca un nechezat, crîmpeie de cîntec voinicesc şi şuierături răzbat din secţia furioşilor : s-a trezit bietul Galahov, cizmarul, care o dată cu nevasta şi băiatul şi-a pierdut şi minţile şi acum sună din goarnă ca să-i cheme înapoi — în lumea celor vii. Îi ţine isonul într-aiurea, mai mult încurcîndu-l, Karpuşin chiorul,

refugiat de prin părţile Volgăi: bate darabana pe propria-i burtă şi fluieră pînă la epuizare. Pe pervaz şade tovarăşul Peici, care în nouă sute nouăsprezece, pe cînd făcea parte din cavaleria lui Budionnîi, dădea iama în albi, zburînd din goana calului capetele cu sabia. Albii i-au ars pe frunte o stea cu cinci colţuri, apoi l-au legat de credinciosul său bidiviu şi l-au trimis înapoi la Budionnîi. Iar tovarăşul Peici a înnebunit: nu mai scotea nici o vorbă desluşită, tot timpul zîmbea trist şi gesticula, mormăind ininteligibil în mustăţile-i mari şi stufoase.

Cel mai teribil dintre toţi este un vechi pensionar al secţiei furioşilor, parlagiul Şceglov. Într-o frumoasă zi de primăvară, la abator, Şceglov, pe care în ajun îl părăsise nevasta de-a doua, se pregătea să înjunghie un bou. Ciocanul greu, lucios, a izbit drept între coarne şi vita s-a prăbuşit pe ciment, cînd mai mulţi parlagii au venit în fugă să-l anunţe pe Şceglov că-i arde casa — avea o căsuţă de lemn pe lîngă Arcul de Triumf — şi că pompierii se şi luptau cu focul. Şceglov a zvîrlit cît colo cuţitele şi, aşa cum era, pe jumătate gol, a rupt-o la fugă pe străzi, luîndu-se la întrecere cu tramvaiele. Casa n-a putut fi salvată din încleştarea flăcărilor şi, în numai două ceasuri, din tot avutul lui Şceglov nu mai rămăseseră decît tăciuni pîlpîitori şi resturile unui samovar de aramă. Iar a doua zi, un tînăr şi imberb sublocotenent întors de pe frontul apusean i-a adus vestea care avea să dea lovitura de graţie minţii lui zdruncinate: în timp ce ruşii se retrăgeau din Riga, o ploaie de şrapnele s-a abătut asupra soldaţilor care fugeau şi fruntaşul Şceglov

din regimentul de rezervă 237 infanterie — un băiat de douăzeci de ani, singurul lui copil — a căzut răpus pe loc.

Trei zile mai tîrziu, parlagiii își duceau tovarășul la balamuc. A fost închis într-o cameră pentru nebunii furioși și de trei ori pe zi i se schimba cămașa de forță făcută ferfeniță.

La etaj, acolo unde zilnic, la zece și jumătate punct își face apariția profesorul Sotnikov, pe care astăzi însă îl înlocuiește internul Leman, cel ce seamănă leit cu Gogol, se află bolnavii inofensivi — maniacii, cei care vorbesc fără șir, sau pur și simplu „psihicii", cum le spun infirmierii.

Cele trei încăperi înalte și boltite de tip cazon, unite prin arcade, care formează saloanele, cuprind paturi de lemn — sînt patruzeci la număr, cu tot atîtea măsuțe, zece taburete și o masă mare pe care se află hîrtie, lipici, cuțite boante de lemn și bucățele de stambă.

Cînd intrase într-unul din saloanele acestea, Leman se încruntase atît de tare, încît pince-nez-ul îi căzuse de pe nasul lung și rămăsese atîrnat de șnurul negru, învîrtindu-se la capătul lui. Ieșind precipitat în întîmpinarea medicului, Palaga, o fată bătrînă cu aer de maică-soră de caritate, îi spunea că nu știe ce are bolnavul Kolcin, că e foarte abătut, nu vrea să mănînce și nici să bea și că o ține într-una că e complet vindecat și că trebuie să i se dea drumul.

În restul zilei, nu s-a întîmplat nimic deosebit. Bolnavii au meșterit vaporașe de hîrtie, au desenat, cei mai agitați au umblat de colo-colo prin salon. Azi, în ajunul zilei de vizită (joia, rudele bolnavilor aveau voie să vină să stea cu ei o oră), toți

bolnavii se arătau mai tăcuţi şi mai îngînduraţi, părînd aproape normali. Profesorul Sotnikov recomanda întregului personal medical să le acorde în ziua aceea o atenţie deosebită, antrenîndu-i în discuţii, conversînd cu ei, întocmai aşa cum se obişnuieşte în afara zidurilor acestei clădiri.

Conform unui obicei statornicit de multă vreme, la ora şase seara s-a aprins policandrul cu abajururi în formă de lalea, apoi au fost adunaţi toţi bolnavii şi anunţaţi că urmează să sosească tovarăşul Cernikov — preşedintele Comitetului sindical al spitalului, care era în acelaşi timp redactor-şef al gazetei de perete — ca să noteze cele ce vor povesti bolnavii : în fiecare din aceste seri, pacienţii, rînd pe rînd, istoriseau ceva din viaţa lor. Cernikov, care ştia să stenografieze, îşi însemna totul, după care începea partea cea mai interesantă a serii : discuţiile pe marginea celor povestite. La discuţii asista de multe ori şi Sotnikov. Relatările bolnavilor erau apoi redactate într-o formă mai îngrijită, analizate minuţios la reuniunile lunare ale psihiatrilor şi publicate fragmentar la gazeta de perete.

Palaga îi aşeză pe bolnavi în jurul mesei, îl apostrofă pe Kolcin, apoi pe un tînăr slab şi gălbejit care studia planul oraşului Leningrad :

— Dar dumneata ce faci acolo, Galkin ? Aştepţi invitaţie specială ?!

— Am să ascult de aici, e mai comod.

Avea o voce atît de blîndă şi plăcută, încît cuvintele păreau ţesute din fir de borangic.

— De altfel, azi e rîndul meu să povestesc, urmă el, scuturîndu-şi pletele negre şi dese. Şi te

rog să nu-mi mai faci observații, auzi ? Sînt perfect sănătos și n-are nici un sens să mai fiu ținut aici. Clar ?

— Asta să le-o spui doctorilor, nu mie, replică, plictisită, Palaga. Dar iată-l și pe Serghei Filippovici !

Cu mișcări prudente și temătoare, de parcă n-ar mai fi fost niciodată pe aici, intră în salon Cernikov, un ins mic de statură, cu barbișon și ochelari, urmat de roșcovanul și pistruiatul Sotnikov. La dreapta și la stînga profesorului călcau cu fereală, aruncînd în jur priviri sperioase, doi bărbați în vîrstă, foarte palizi. Arătau ca niște condamnați duși la eșafod.

— Nu vă temeți, nu-i nici o primejdie, n-au să vă muște, îi îmbărbătă glumeț Sotnikov. Sînt și ei oameni, ca mine, ca dumneavoastră. Luați loc !

Sacourile și redingota — cu coloritul lor aproape uitat de bolnavi și care le înfiora gîndirea adormită ca o boare venită din tuspatru zările — păreau, pe fundalul halatelor galbene, patru pete negricioase într-un buchet de romanițe.

— Ei, putem sta de vorbă ? se adresă Sotnikov lui Galkin. Ne-ai promis de mult că ai să ne delectezi cu ceva interesant.

— Și mă voi ține de cuvînt, confirmă Galkin dînd din cap. Apoi, ceva mai încet : Domnule profesor, doar o singură zi ! Sînt complet vindecat. Nouă ani !

— Vom vedea, vom vedea mai pe urmă, nu acum, răspunse Sotnikov amenințîndu-l cu degetul. În tot cazul, mîine poți să-ți pui hainele dumitale

de altădată, cum ai binevoit să te exprimi, adică vestonul şi pantalonii, şi să ieşi în grădină.

Sotnikov se aşeză pe un taburet, lîngă Galkin. Creionul lui Cernikov prinse a şuşoti cu hîrtia: Galkin îşi începuse povestea. Vorbea monoton, găsind anevoie cuvintele, dar treptat se însufleţi. Mai tot timpul s-a uitat drept în ochii profesorului, pîndind din partea lui un semn de aprobare — un „da" din cap, un gest. De vreo două ori şi-a aruncat privirile pe geam, uitîndu-se într-un fel anume la oraşul care odihnea sub vălul cenuşiu al înserării, şi aceste priviri, surprinse de Sotnikov şi de loc întîmplătoare, trădau nu se ştie ce gînd nou, lucid. Profesorul îşi dădea seama că în creierul lui Galkin e pe cale să se producă o schimbare fundamentală, pe care încă nimeni n-o putea sezisa.

„Acul e magnetizat, reflecta Sotnikov. Dar în ce direcţie se va întoarce?" Ascultînd cu toată atenţia relatarea coerentă şi expresivă a lui Galkin, profesorul se pierdea în ipoteze, schimba pe furiş impresii cu savanţii lui colegi, potrivindu-şi cu un gest nervos, smucit, redingota ponosită. Cînd Galkin termină istorisirea lui şi începu să discute în surdină cu Cernikov, profesorul dădu dispoziţie ca infirmierul care era de serviciu la furioşi să fie înlocuit numaidecît, indiferent cu cine — ceea ce era contrar regulamentului — şi să vină să facă de gardă aici, în salonul lui Leman. După care, despărţindu-se de respectabilii săi confraţi, Sotnikov, însoţit de Cernikov, se duse acasă cu trăsura spitalului şi acolo mai ascultă o dată, pe îndelete, povestirea lui Galkin.

Capitolul 2

CE A POVESTIT GALKIN

Pentru că Cernikov notase nu numai povestirea propriu-zisă, dar și toate digresiunile făcute de Galkin cînd se adresa doctorului sau vreunui bolnav, stenograma suna astfel :

„Simțeam de mult nevoia să vorbesc, chiar înainte ca Serghei Filippovici să fi propus bolnavilor aceste convorbiri din ajunul zilelor de vizită. Nevoia de a vorbi — amintirile îmi reveneau fragmentar, mai mult în imagini — nevoia de a vorbi, zic, a devenit însă de-a dreptul imperioasă cu vreo trei luni în urmă, adică din ziua în care am început să mă simt iar sănătos... Da, da ! De ce rîdeți ? Nu-i nimic de rîs ! Mă rog, dacă nu vă place, am să spun : aproape sănătos. Și tot atunci am înțeles că pentru a mă vindeca definitiv îmi lipsea... știu eu cum să spun ? un șoc din afară, pe care aici, în casa aceasta, pot să-l aștept mult și bine. Ar trebui să fiu liber măcar o oră, să ies pe stradă, să mă plimb... L-am rugat pe domnul profesor să-mi dea voie să vizitez niște cunoștințe — doar au trecut atîția ani ! M-aș fi dus însoțit de doi oameni înarmați, dar domnul profesor...

Da, da, încep imediat — să știți că toate acestea au legătură cu ceea ce vreau să vă povestesc — dar am niște dureri de cap groaznice și mă întreb de ce nu se aude huruitul tramvaielor, iar fulgerele... Toate astea le spun numai așa — mie nu mi-e frică de furtună ! O clipă numai... Bun.

Va să zică, s-a întîmplat acum unsprezece ani — vedeţi ce bine mi-aduc aminte, aţi văzut, Serghei Filippovici, cum ţin minte totul ? Ori poate să fi trecut doisprezece — ba nu... Nu, era înainte de război. M-am dus la un revelion...

Un moment. Ridicaţi-le, vă rog, le-am agăţat cu mîna, puneţi-le într-un colţ. Aşa. Ei, şi, ca de revelion, s-a băut mult şi s-a mîncat puţin, s-a dansat, s-a cîntat, unii au făcut scamatorii. Exact la unu după miezul nopţii, amfitrionul ne-a propus un joc năstruşnic ; fiecare invitat să facă ceva cu totul şi cu totul original, ceva ce n-ar fi făcut niciodată în mod obişnuit... De ce n-o fi închis obloanele ?! Dar unde am rămas ? A, da. Nu voi omite nici un amănunt, ca să vă dovedesc că sînt normal. Să nu credeţi că am pierdut şirul — ştiu unde m-am oprit : cînd ne-am împrăştiat prin încăperi. Cum ? Nu-i aşa ? Migrena e de vină... Dar atunci, unde ? A, da ! Şi atunci, un prostănac a cîntat la pian „Doamne, ocroteşte-l pe ţar" — şi nimeni nu pricepea ce-i original în asta. Altul a strîns-o în braţe pe stăpîna casei şi a pupat-o pe gură, de faţă cu soţul ei. Acesta n-a spus o vorbă, toată lumea a aplaudat, iar soţia amfitrionului nici măcar n-a roşit. O duduie, cu care fusesem vecin la masă, a dansat can-can, ridicînd foarte sus fustele şi picioarele, dar cineva a spus că în localurile de noapte ea le ridică şi mai sus, aşa că iar n-a fost cine ştie ce.

Era rîndul meu. Stăteam într-un colţ, lîngă telefon. Nu-mi venise încă nici o idee. Brusc, am luat cartea de telefon, am deschis-o, m-am oprit asupra unui nume oarecare — mai ţin minte şi acum numărul : nouăzeci şi şase, patruzeci şi cinci.

Şi să vedeţi ce a urmat : am pus mîna pe telefon şi am cerut să vorbesc cu doamna al cărei nume figura în carte. Ce nume ? Mi-l amintesc perfect, dar n-are importanţă. Dacă aţi cunoaşte-o, atunci da, vi l-aş spune, ca să mă înţelegeţi în sfîrşit, ca să vă convingeţi, dar aşa... Invitaţii se prăpădeau de rîs, convinşi că n-o să iasă nimic din toate astea şi că o să mi se închidă telefonul în nas. Dar bine, era noaptea de revelion ! Pom ! Sărbătoare ! Nu ţi-e îngăduit într-o noapte ca asta să spui „La mulţi ani" unei necunoscute, să faci o glumă nevinovată ? Nu-i aşa ? Va să zică, formez numărul şi aştept. O voce de femeie întreabă : „Cine-i la telefon ?" Strig în receptor : „La mulţi ani !" Îmi mulţumeşte şi întreabă cine sînt. Da, era să uit, dincolo plîngea cineva şi ea nu mă auzea bine ; parcă o vedeam — nervoasă, cu bluza descheiată... Şi striga mereu în receptor. Fără să mă prezint, am vorbit aşa vreo jumătate de oră — teatru, literatură... S-a plîns că are copilul bolnav şi e nevoită să stea mereu acasă, că nimeni nu şi-a adus aminte de ea... În fine, nu ştia cum să-mi mai mulţumească pentru că m-am gîndit să-i telefonez şi să-i urez la mulţi ani. Poftim ? Nu, n-am uitat : nouăzeci şi şase, patruzeci şi cinci. A, vi-l notaţi ? Foarte bine. Eu îi vorbeam respectuos, protocolar, dar ea îmi spunea „dragul meu", sau chiar „scumpule". Pînă la urmă am convenit că eu eram „geniul bun". Musafirilor nu le venea să creadă, ziceau că trebuie să fie o dezaxată. Amfitrionul s-a apropiat şi trăgea cu urechea, tocmai în clipa în care ea îmi cerea insistent să-i spun cum mă cheamă. Dovada fiind făcută, toţi m-au crezut, au găsit că e ceva ori-

ginal şi mi-au acordat premiul întîi — sticla de şampanie. Numai duduia rîdea de mine, zicînd că cine ştie cărei babe pocite îi făcusem curte. N-are decît să fie babă şi pocită, zic, ce-mi pasă ! A fost o glumă, şi atîta tot.

Dimineaţa, invitaţii au plecat ; am plecat şi eu. Totul părea uitat. Ah, ce bine ar fi fost să fie aşa ! Două zile mai tîrziu, am trecut din nou pe la prietenii mei — şi i-am telefonat... De data aceasta mi-a răspuns o voce de bărbat : Cine-i acolo ? În ce chestiune ? Soţia mea nu-i acasă, reveniţi mai tîrziu. Cum să revin, că acasă n-aveam telefon ? Am sunat-o de la o farmacie, dar era acolo o hărmălaie, uşa se trîntea mereu, că îmi astupam urechea şi tot nu auzeam nimic. Strig tare, îi dau bună ziua, întreb cum se mai simte copilul şi n-am reuşit să desluşesc decît atît : „Mi-e dor de tine, să mă chemi în fiecare zi după ora douăsprezece". De la farmacie era cu neputinţă de vorbit, totuşi i-am promis, i-am spus la revedere şi, din politeţe, am cumpărat valeriană.

De atunci zilnic, la ora prînzului, eram la tutungeria din colţ. Cum intram, tutungiul mă anunţa : „E liber, poftim, puteţi telefona". Cumsecade om, nu-mi cerea nimic pentru convorbire, ba trăgea şi uşa prăvăliei ca să am linişte. Eu cumpăram din cînd în cînd de la el plicuri, hîrtie, peniţe, ţigări, cînd îl întîlneam pe stradă îl salutam. Şi tot aşa, am chemat-o zilnic o lună încheiată. Ajunsesem să-i cunosc toată biografia — că e măritată, dar nu-şi iubeşte soţul, că are o fetiţă, că s-a născut în Norvegia şi e numai pe jumătate rusoaică. Nu mă mai întreba cine sînt şi de ce

telefonez : se obișnuise cu mine și era bucuroasă cînd o sunam. Mai mult : o dată nu i-am telefonat și a doua zi mi-a făcut reproșuri : „Mi-e urît fără tine, «geniul meu cel bun»". Așa ? mi-am spus în sinea mea, bine, atunci am să te chem mai rar. „Mi-ai purtat numai noroc — zice ea mai departe — Irinocika s-a făcut bine, soțul meu a fost avansat, iar eu am cîștigat cinci mii la obligații." Și vorbea, domnule, cu atîta însuflețire !

O sun luni, o sun marți, o sun miercuri. Zilnic. Ia stai, îmi zic într-o zi, ia să nu-i mai telefonez. Ce-i asta ? Obișnuință sau dragoste ? N-am s-o chem, și basta. Dar inima îmi tot dădea ghes să mă reped la tutungeria din colț. Stam și mă gîndeam, și nu-mi venea a crede : da, domnule, sînt îndrăgostit ! O iubesc pe femeia aceea, mă simt foarte legat de ea — adio, singurătate ! Mă lăsasem de scris și trăiam din ce-mi dădea tata. Îi scriam, îi trimiteam flori. Viața devenise cu totul alta pentru mine, în ea apăruse ceva ce lipsise cu desăvîrșire pînă atunci. Nici crizele nu mă mai chinuiau atît de des — asta-i o ciudățenie a organismului meu : cînd am o bucurie, crizele încetează. Da, da... Oriunde aș fi fost, gîndul la femeia aceea îmi mîngîia inima. Dacă, de exemplu, vedeam o pereche de îndrăgostiți, îmi ziceam : v-ați cunoscut la cinema sau în grădina publică și acum o să vă pupați — ce banalitate ! Ce s-a petrecut cu mine, n-o să se petreacă niciodată cu voi. Prea sînteți normali și sănătoși, pînă la stupiditate. În mintea mea se formase de la sine o imagine, pe care o aveam mereu în fața ochilor, de parcă poza ei ar fi fost prinsă de bolta cerească : înaltă, în rochie neagră și neapărat cu nasturi albi ;

ochi mari, gură mică, urechi fine, degete lungi și, mai ales, tandră. Tandră și bună ca o soră. Treceam pe lîngă casa ei — stătea aproape de Nevski — și zăboveam uneori cu ceasurile în fața porții, uitîndu-mă la toate femeile care intrau și ieșeau : nu cumva o fi asta ? N-o fi cealaltă ? Nimeni nu-mi cunoștea taina : lumea cu care petrecusem revelionul uitase întîmplarea, iar altora n-o împărtășisem.

Un pic de apă, vă rog. Nu, n-am obosit, nu, nu, încă puțin și termin, că de vreme ce am început, trebuie să merg pînă la capăt, mai ales că îmi vin în minte și cuvintele potrivite. Nu știu de ce, dar azi aceste amintiri mă copleșesc, mă apasă parcă mai rău ca oricînd. Și așa, credeam că intrase în viața mea un înger — dar mă înșelam : nu înger, ci vîrcolac stîrnisem cu telefoanele mele. Aha, ați devenit curioși ? Credeați că e o poveste inventată ? Cîtuși de puțin, este adevărată cuvînt cu cuvînt. De altfel, e mai ușor să inventezi pe socoteala altora decît pe a ta... Așa va să zică... Relațiile noastre telefonice intraseră în luna a doua. Cînd, într-o seară — viscolea, o pîclă acoperea totul și luna părea învăluită în muselină — o chem la telefon ca de obicei. Ea răspunde, dar se întrerupe și spune cuiva, aparte : „Nu mă deranja". Aud apoi trîntindu-se o ușă și din nou vocea ei : „Slavă Domnului, acum sînt singură. Mi-e dor de tine și vreau să te văd. Ia spune : ești bogat ?" Și pentru că nu găseam ce să-i răspund, zice tot ea : „Vreau să sărbătorim cîștigul și să te tratez cu șampanie... Destinul a vrut să ne cunoaștem... Am luat bilete la operă și nu cumva să mă refuzi..." A mai vorbit ea ceva, despre

nişte fluide eterice, dar nu mai ştiu exact. Parcă poţi să ţii minte totul ? „Aşteaptă-mă, zice, duminică, la şapte, pe Sadovaia colţ cu Nevski. Voi fi punctuală."

Nu ştiu dacă aţi simţit vreodată ce simţeam eu atunci... Era ca şi cînd aş fi visat o femeie şi, trezindu-mă brusc, aş fi văzut-o stînd aievea în prag şi apropiindu-se de mine... „Nu, i-am răspuns, mai bine să lăsăm lucrurile aşa cum sînt şi să nu ne întîlnim. Să rămîn pentru tine «geniul cel bun» !" Aş ! Ce s-a supărat ! Nu te las să-mi scapi !... Mi-ai răsturnat toată existenţa !... M-am obişnuit cu tine şi tremur numai la gîndul că s-ar putea într-o zi să nu-mi telefonezi ! ...Nici nu vreau să aud ! Să vii neapărat, neapărat, auzi ? Neapărat, neapărat am spus !" De patru ori a spus „neapărat". „Dar cum am să te recunosc ?" am întrebat-o eu. „Voi fi cu pălărioară albă, haină de astrahan şi cu un ziar în mînă. Dar tu ?" Să-mi vină rău, nu alta ! Nu trebuia să primesc ! Cum să-i mărturisesc că umblu în manta de ploaie şi port pălărie liliachie ? Nu prea o scoteam la capăt cu ceea ce primeam de la reviste şi apoi, am uitat să vă spun, tata murise cu o săptămînă înainte, aşa că... nu mai aveam pe nimeni pe lume în afară de femeia aceea. I-am mărturisit pînă la urmă că eram foarte sărac ; pe deasupra, zic, mai şi pierdusem de curînd la cărţi tot ce aveam — pînă şi hainele a trebuit să mi le amanetez la muntele de pietate. „Vai, sărăcuţul de tine ! Dar nu-i nimic, las' că sînt eu plină de bani !"

I-am propus atunci să procedăm aşa : să se apropie ea de mine. Am s-o aştept în faţa magazinului de bijuterii de pe Sadovaia, lîngă admi-

nistrația revistei „Rodina". Ca să mă recunoască, voi încrucișa brațele à la Napoleon. Spre a evita orice confuzie! A fost încîntată: „Vai ce bine-mi pare! Vezi numai să-ți pui o cravată mai elegantă, că mergem la Teatrul Mariinski, la «Ruslan și Ludmila»!" Și a pus receptorul pe furcă.

Asta s-a întîmplat joi. A doua zi dimineață, nu i-am telefonat. Am stat acasă și m-am gîndit. Eram agitat, speriat, mă durea spatele; îmi venea să mă îmbăt și să mă culc. Să dorm la nesfîrșit... În loc de asta, m-am apucat să mă privesc în oglindă, și atîta m-am privit și m-am examinat, că nu știu cum de n-am găurit-o: vedeam imaginea unui bărbat tînăr, simpatic, cam palid, cu păr lung și ochi strălucitori. Am zîmbit imaginii din oglindă, dar un nod mi se punea în gît: asta, cînd m-o vedea, o ia la fugă. Că de, haină de astrahan, degetele pline de inele, cine știe ce ciorapi de lux, și... Abia mai tîrziu, cînd nu mai rămăsese decît o oră pînă la rendez-vous, mi-am adus aminte; bine, dar e măritată! Trebuie să termin, să termin, îmi zic, nu mă duc la întîlnire, n-o mai chem la telefon, și gata! Pe de altă parte, însă, abia așteptam să mă duc. S-a făcut șase și jumătate. M-am îmbrăcat, am aprins o țigară, am stins-o, am aprins alta. De dimineață totul mi se părea acru, dar muream după o țigară.

Am obosit, să mai răsuflu puțin. Poftim, țin minte toate fleacurile, dar ce e mai important îmi iese din cap — așa pățesc întotdeauna. Vreți să știți unde locuiam? Pe Fontanka, de aceea n-aveam de ce să mă grăbesc. Am ieșit de acasă la șapte fără douăzeci — dacă nu m-aș fi stăpînit, plecam de la cinci. Timpul se scurgea cu o încetineală

exasperantă, îmi venea să sar pe fereastră. Am ieşit, mi-am ridicat gulerul. Ţin minte de parcă ar fi fost ieri : era moină, zăpada fleşcăită clefăia sub picioare ; pe Nevski — numai lumină; maşini, tramvaie, îmbulzeală, clopote, pompieri, fluierături, torţe, birjari de lux... Îmi tremurau genunchii, gura mi-era acră şi tare aş fi băut o limonadă ! Merg ce merg — mai aveam cîţiva paşi pînă la locul stabilit. Uite-o ! Îmi apăruse învăluită ca într-o aură argintie, aşa cum stătea acolo, cu pălărioară albă, haină de astrahan şi o gazetă în mînă. Se sprijinea cînd pe un picior, cînd pe celălalt. Mă aştepta. Ea e ! Ea ! Iertaţi-mă — amintirea e prea puternică... Am să vorbesc mai încet... Mă postez mai la o parte, fără să ţin braţele aşa cum stabilisem, şi mă uit. Era frumoasă, în lumina albastră a felinarelor, genele-i scînteiau. Ziarul îl răsucea şi-l boţea, pînă ce — pac ! îl scapă într-o băltoacă. Mă reped, îl ridic — toate se petreceau ca în vis, auzeam numai nişte clinchete şi un hîruit confuz — i-l întind, ea îl apucă de un colţ uscat, se depărtează puţin şi răsuflă adînc. M-am dat şi eu înapoi şi mi-am încrucişat braţele pe piept...

Începutul a fost stîngaci şi destul de penibil... Eu mă uitam la ea, ea se uita la mine. Asta a durat parcă o veşnicie. O auzeam cum gîfîie, ca şi cum ar fi urcat în fugă un deal. Abia cînd am ajuns aproape de staţia de tramvai, m-a întrebat : „Va să zică, dumneata eşti geniul meu cel bun ?" Eu mă uitam la ea, tăceam şi o apostrofam în sinea mea : „N-ai să pieri ? N-ai să mă părăseşti ? N-ai să te mistui undeva, în depărtări ?" Dar să nu-mi cereţi prea multe amănunte — căci

poate omul să țină minte tot ce visează ?! După întîlnirea aceea, m-am schimbat cu desăvîrșire, îmi neglijam munca — fiindcă dragostea cere o groază de timp — și devenisem tare grăbit : de orice mă apucam, eram nerăbdător să termin. Pînă și umbletul mi-l schimbasem : de unde înainte mergeam încet și liniștit, acum goneam de mama focului, dar cînd număram cîte colțuri de stradă mai aveam de trecut, mi se făcea silă. O luam dinadins pe alte străzi. Fugeam, asudam, cu toate că în fond nu aveam de ce să mă grăbesc.

Dar să vă spun mai departe despre prima întîlnire. Era gătită ca o mireasă — toată în alb, numai dantele și foșnet, radioasă și strălucitoare, pînă la ultimul năsturaș. Și vorbea, vorbea... Poate ca să-și ascundă decepția. Ori poate dimpotrivă, de bucurie, mi-am spus eu, devenit brusc încrezut. „Să nu mă trezești, geniul meu cel bun, să dureze visul cît mai mult !" Dar eu parcă totuși aș fi vrut să mă trezesc, de teamă că nu era chiar visul pe care mi-l dorisem : visam o soră, pe cînd ea... Și parfumul ei care îmi tăia răsuflarea și-mi dădea palpitații — uite, parcă și acum o văd și-o simt așa cum era atunci ! Nu, nu, vă rog să nu mă întrerupeți !

Ședeam în lojă — în spatele nostru mai erau patru persoane, pe care nu le cunoșteam, înarmate cu binocluri. Cam făceau zgomot și mereu le atrăgeam atenția. După actul al doilea, însă, au plecat și am rămas numai noi doi. Acum ne simțeam foarte bine. Ea îmi strîngea mîna, iar în scena în care Ludmila își cînta dorul, o dată simt că și-o apropie de buze și-mi sărută degetele. Parcă m-ar fi picat cineva cu apă clocotită ! În antract, m-a

luat de braț și mi-a vorbit mai mult de cîștigul acela. Îi părea bine că se îmbogățise. Dar și mai bine îi părea, zicea dînsa, că o să mai fim două ceasuri împreună. Eu îi spuneam „sufletelule" — că așa mă rugase dînsa — iar ea, din „geniul meu cel bun" nu mă mai scotea, cu toate că nu-s geniu, și nici bun. „Ai un profil atît de interesant, mă flata ea, de efigie antică." Mde... Am aflat chiar că sînt și spiritual — calitate pe care nu mi-o bănuisem pînă atunci...

Un pic de apă, vă rog. Mulțumesc. Chiar acolo, la teatru, m-a apucat o criză. Țin minte exact cînd : abia începuse corul, apoi viorile au atacat melodia aceea plină de foc, știți, nu-i așa... Am luat binoclul ei de sidef și deodată am simțit că mi se face rău. Totul se învîrtea înaintea ochilor, scena a alunecat în jos, numai viorile le auzeam tare, de-mi călcau pe nervi. Mi-am mușcat limba și am căzut... Cînd mi-am revenit, am văzut rochia albă, un pahar cu apă, un bărbat în tricou și cu spadă în mînă, și de undeva se auzea muzică : fusesem transportat într-o cabină liberă și cineva avusese buna inspirație să mă acopere cu un maldăr de costume. Cînd am dat să mă ridic și am început să arunc costumele acelea de pe mine, îmi venea să și rîd. Omul cu spada mi le prezenta, pe măsură ce le lepădam : „Ăsta-i Faust, ăsta-i Mefisto, ăsta Siebel, iar ăsta — un tîrgoveț..." „Iar eu sînt Margareta ta, bietul meu geniu bun !", zice ea de colo. „Acum, precis că mă lasă în pace...", gîndeam eu.

Dar ți-ai găsit ! Un înger, da, m-ar fi lăsat în pace, ea însă... M-a dus la dînsa acasă. Două zile am stat acolo. Am scris ceva și am avut noroc :

cum am dus manuscrisul la o revistă, l-au şi primit. Soţul lipsea : plecase în Caucaz, în interes de serviciu. Deci ea, copilul, servitoarea şi cu mine. Aşa a început... Din soră, curînd nici urmă. Era imorală şi bizară. Mi-a găsit chiar şi slujbă şi de unde mai înainte, în timpul prieteniei noastre telefonice, eu eram cel puternic şi o tratam ca pe un copil, acum dînsa mă trata pe mine ca pe un ţînc. După o săptămînă, nu mai eram „geniul ei cel bun", ci pur şi simplu „dragule", „puişor", „scumpule". I-am născocit şi eu un diminutiv alintător : Sudbinka[1]. Pentru că, vedeţi dumneavoastră, soarta e un lucru serios, grav, pe cînd aşa suna ca o bagatelă... Cînd s-a întors bărbatul, i-a spus că-s o rudă de departe. Iar bărbatul... ce neruşinare să minţi un om de treabă ca bărbatul ei ! Altminteri, bănuia adevărul. Ce vînt mă aruncase în braţele ei în noaptea aceea de revelion ! Ne-am spus unul altuia „la mulţi ani !" şi ne-am scufundat împreună în ceva urît, întunecos. Copilul ţinea mai mult la mine — la taică-său nu se ducea nici în braţe. Mergeam la Pavlovsk şi ascultam muzica, la baluri, la „Brodeaceaia Sobaka". Simţeam însă un gol în mine, tînjeam după libertate, după singurătatea mea pierdută ! Îmi pătasem sufletul, conştiinţa, înotam în minciună, mă lăsasem cu totul robit de ea. Într-o zi, mi-a dat lovitura de graţie : „Să ştii că divorţez, zice, şi mă mărit cu tine !" Între timp începusem să fiu publicat, recunoscut, chiar salutat de lume pe stradă — lanţuri de argint care mă legau de naiba ştie ce !...

---

[1] De la *sudba* — soartă.

Ca să scap de ea, am plecat pe front. Fiind epileptic, nu m-ar fi înrolat, dar am reuşit să-i păcălesc pe toţi doctorii ! Am luptat cot la cot cu soţul ei, împreună am înfruntat moartea, împărţeam frăţeşte ultima ţigară cu mahorcă, răsucită de vreunul din noi. Ne dădeam seama că lumea noastră se năruie, că vine ceva nou şi parcă tocmai de aceea tare am mai fi vrut să supravieţuim !

Am obosit. Nu mai pot. Gata ! Nu credeam că am să vorbesc atîta. De fapt, nu aşa şi nu despre asta ar fi trebuit să vorbesc — ci de un om, nu de un manechin. Să n-o mai văd ! Lăsaţi-mă să ies în stradă. Altfel înnebunesc de tot ! Voi munci ! Serghei Filippovici, mi-e teribil de cald ! Simt că-mi plesnesc tîmplele, nu asta voiam să spun — rupeţi la naiba ce aţi scris acolo !..."

Ceea ce a urmat, perioadele kilometrice şi divagaţiile neaşteptate, Cernikov nu a mai notat, şi stenograma povestirii lui Galkin se opreşte aici.

Capitolul 3

ACCELERATUL LENINGRAD — SEVASTOPOL

Locomotiva pufăi, scuipă pe coş cu un bufnet scurt un ghemotoc de fum albăstrui şi, scîrţîind din toate mădularele, se urni cu precauţie, trăgînd după ea garnitura pe linia învineţită de ger.

Cele șaisprezece vagoane tresăltau și se smuceau la încheietura șinelor, zornăindu-și lanțurile de legătură, se hurducau la macazuri, ca rădvanele la hopuri. După ce lăsară în urmă toate barierele, vagoanele se mai înghiontiră o dată cu palmele tampoanelor, apoi, înfrigurate parcă, goniră mai departe în ritm de iamb.

Orașul rămînea treptat în urmă. După clădirea galbenă a depoului trecu fulgerător în sens invers masivul unei uzine, defilă săltăreț un gard de sîrmă ghimpată, în timp ce dintr-o parte se apropia de linie, fără grabă, coșul altei întreprinderi.

Timp de vreo două minute, de-o parte și de alta a trenului au scăpărat stive de cherestea, apoi s-au perindat în salturi birourile și căsuțele muncitorilor de la uzină, o șosea țîșni de undeva și se luă la întrecere cu trenul, după care se așternură cîmpuri chenăruite de luminițele tremurătoare ale orașului ce se topea în zare. Brusc, acesta dispăru cu totul. După crucile rare ale unui cimitir, apăru fără veste un crîng pe jumătate tăiat, apoi un lac acoperit de gheață, în timp ce de departe venea în întîmpinare creasta falnică a unei păduri de brazi.

Biletele la control... Șeful de tren, însoțit de un conductor înarmat cu o lanternă electrică, trecea din vagon în vagon, perfora cartonul gros al biletelor suflînd greu pe nas și le restituia călătorilor cu un invariabil „Poftiți, mulțumesc!" Raza scurtă și sprințară a lanternei alerga pe pereții vagoanelor prost luminate, se strecura sub bănci, sălta pe cușetele rabatabile întinse pentru noapte și poposea ca un mic disc luminos pe mîna întinsă cu biletul. Cei doi oameni, cleștele

și cu lanterna își făceau treaba plicticoasă, de rutină. Ajunseră fără grabă în ultimul vagon. Micuța rază zbura de colo-colo, fălcile nichelate ale perforatorului țăcăneau... Ajuns deodată în fața unui picior ce spînzura de pe o cușetă, șeful de tren rosti politicos, cu glas catifelat de tenor :

— Biletul dumitale, cetățene !

Piciorul nu se clinti. Conductorul ridică lanterna. Lama ei scurtă crestă stofa neagră a unui palton lung aproape pînă la glezne, se înfipse în țepii unei bărbi nerase și mătură ca un pămătuf moale pleoapele coborîte ale omului. Șeful de tren împinse cu mîna stîngă genunchiul călătorului și repetă :

— Biletul dumitale, cetățene !

Omul dormea buștean. Un călător se ridică pe jumătate și-l smuci de picior. Șeful de tren clătină capul, mărturisind că-l invidiază pe omul acela care era în stare să doarmă atît de adînc.

— Zgîlțîie-l de ambele picioare, îl sfătui alt pasager. Sau ridică-i-le și apoi dă-le drumul : să vezi cum se trezește !

— N-am cum, că n-are decît un picior, constată șeful de tren. Iar dumneata, tovarășe Madison, fii mai energic, ce naiba, că doar n-o să stăm aici pînă o să binevoiască dumnealui să facă ochi !

Lumina lanternei atinse în treacăt dușumeaua, apoi se cățără împreună cu stăpînul ei pe cușeta cu pricina. Măsuța rabatabilă de la fereastră scîrțîi ruginit sub greutatea conductorului, sări de pe stinghia care o proptea și rămase spînzurată, cu toate cuiele zbîrlite, legănîndu-se în ritmul roților. Conductorul izbutise să pună un genunchi pe cușeta

de sus, dar celălalt picior i se bălăbănea caraghios. Strigă drept în urechea celui ce dormea :

— Hei, cetățene ! Deșteaptă-te, dă-o-ncolo de treabă !

Apoi sări jos și se agăță de unicul picior, trăgîndu-l. Omul se răsuci sub palton, plescăi din buze, se săltă în unicul său genunchi și, scărpinîndu-se, mormăi bosumflat :

— Ce e ? De ce nu mă lăsați să dorm ?

— V-am trezit ca să vă cer biletul la control, spuse răspicat șeful de tren. Nu e cazul să vă supărați, și v-aș ruga să nu ne mai țineți în loc. Arătați-ne biletul, după aceea dormiți sănătos cît poftiți.

Trezit de-a binelea, omul lăsă piciorul în jos și manipulînd cîrjele, cu toată figura lui implorînd ajutor, coborî cu multă trudă. Puse cîrjele într-un colț, se așeză pe banca de jos, scoase din palton o batistă, își suflă nasul, apoi închise ochii și, după felul liniștit și regulat cum respira, toți pricepură că iar îl furase somnul. Călătorii pufniră în rîs. Șeful de tren, roșu ca sfecla, izbucni :

— Ei, drăcia dracului ! Biletul dumitale, cetățene ! Ce, îți bați joc de noi ? Îți dresez proces-verbal ! Doar sîntem în exercițiul funcțiunii !

Bizarul călător întredeschise ochii. Conductorul profită de prilej :

— Arată biletul, cetățene, n-auzi ? Ți-o spun pentru ultima oară. Ah, Doamne, cu ce pacoste de slujbă m-ai pedepsit !...

— N-am nici un bilet, mormăi ologul închizînd ochii.

— Cum n-ai ? țipară descumpăniți controlorii, apropiindu-se amenințători, unul gata să ridice

cleştele, celălalt lanterna. Călătoreşti fără bilet? Se poate?!

— Se poate... N-am nici bilet, nici bani, numai cîrjele astea şi un carneţel de însemnări.

Şi necunoscutul rîse. După el izbucni în rîs o ţărancă cu broboadă înflorată, pe care zgomotul o trezise din somn, pufni în pumni ostaşul care şedea vizavi, chicoti piţigăiat ca o muiere preotul care cu cinci minute înainte dădea sfaturi conductorului şi, pînă la urmă, se treziră rîzînd cu hohote şi controlorii.

— Care va să zică, dumneata călătoreşti fără bilet, dar ai în schimb agendă? Straşnic! Şi o pereche de cîrje? Dar ştii dumneata, drăguţă, ce prevede regulamentul pentru chestii de-astea?

Ologul privi dispreţuitor perforatorul şi lanterna, oftă şi rosti în silă:

— Regulamentul prevede o atitudine politicoasă faţă de călători. Asta-i. Şi ia-l de aici pe acest Pinkerton al dumitale, adăugă el, ferindu-se cu mîna de raza lanternei, că avem lumină destulă!

Şeful de tren se decise în sfîrşit să treacă la măsuri drastice: îl trimise pe conductor după ajutoare, apoi controlă tacticos biletele celorlalţi, băgă perforatorul în buzunar şi se aşeză pe bancă, înghesuindu-l pe călătorul clandestin.

Îşi făcu apariţia alt conductor, întrebă „care-i?", îl ridică uşurel pe călătorul care moţăia din nou, îl puse pe unicul picior, îi fixă bine la subsuori cîrjele pe care i le dăduse şeful, pe urmă făcu un pas înapoi şi, arătînd spre uşă, îl invită cu exagerată politeţe:

— Poftiţi, vă rog!

Omul își potrivi cîrjele și întrebă :

— Unde ?

— Deocamdată în vagonul de serviciu, iar la Liuban te dăm jos. Hai, mișcă, am pierdut și așa destul timp cu dumneata !

Locomotiva trîmbiță prelung, roțile zornăiră între brațele metalice ale unui pod, geamurile zăngăniră, un mănunchi de lumini scăpără în dreapta liniei și pieri într-o clipă : trecuseră pe lîngă o haltă.

Harnica și sprințara lanternă își făcea din nou de lucru, luminînd întunecoasele și zgomotoasele tăblii ale burdufurilor dintre vagoane pe care călca cu grijă pasagerul clandestin, în urma șefului de tren și a primului conductor. Cel ce fusese chemat în ajutor încheia convoiul. Scrîșnind, fluierînd și scuipînd scîntei, trenul, albastru în văpaia lunii, gonea prin noapte. Era un ger de douăzeci de grade. Din toate părțile năvălea, șuierînd, vifornița.

Capitolul 4

O MICĂ DIGRESIUNE

În timp ce controlorii, cu perforatorul și lanterna lor, colindau garnitura, își băteau capul cu pasagerul clandestin și-l escortau apoi la capătul celălalt al trenului, în vagonul de serviciu se juca cărți și se bea bere. Ceva mai la o parte de grupul jucătorilor, un ajutor de mecanic care

se întorcea acasă, la Liuban, asculta, numai urechi, ce-i povestea bufetierul de la vagonul restaurant, liber la ora aceea. Ajutorul de mecanic era tînăr, cîrlionțat, proaspăt ras, în timp ce bufetierul semăna cu briganzii zugrăviți pe coperta romanelor de aventuri care apăreau pe vremuri în editura Holmușin. Avea o voce înfundată, totuși nu dezagreabilă.

— ... Și nu zici că m-am dus ?! Că, de, ce mi-am zis : m-a chemat ? Atunci se cuvine să mă duc. Aveam numai douăzeci și opt de primăveri — asta se întîmpla taman cu o săptămînă înainte de războiul cu Wilhelm. Care va să zică, vin eu acolo...

— Dar ea cum te-a chemat ? Ți-a scris ori v-ați întîlnit undeva ? îl întrerupse ajutorul de mecanic, căznindu-se să-și aprindă bricheta. Ia-o pe îndelete și nu sări nimica.

— N-ai grijă, ai să vezi tu la urmă cum și ce fel, că eu dacă-ți spui așa și nu altminteri, apoi am o socoteală... Ei, vin eu acolo. Îmi deschide chiar dumneaei. Se dă la o parte ca să-mi facă loc să trec, îmi ia pardesiul, șapca, și mă poftește în casă. „Intră, te rog, domnule Pudov, zice, iartă-mă că nu știu cum te mai cheamă, îndată îți fac un ceai." Intru în sufragerie. Îmi întinde un pachet de „Zefir" — astea erau niște țigări de pe atunci, foarte fine — îmi dă și un ziar și se duce la bucătărie să pună samovarul. Aștept, mă uit la lucrușoarele din odaie, cerc lampa cu degetul : argint veritabil ; fața de masă era țesută cu fir de mătase — desenul înfățișa o vînătoare de iepuri. Și aveau niște scaune grele, masive... Pipăi eu toate lucrușoarele și-mi zic :

bine o mai duc, bre, oamenii ăştia, totu-i veritabil, la locul lui şi plătit cu bani grei. Se întoarce dumneaei. Era îmbujorată la faţă — nu ştiu dacă din pricina samovarului sau de tulburare — şi tot scăpăra din picioare. „Iartă-mă, zice, domnule Pudov, că te-am făcut să aştepţi, dar, ştii servitoarea a făcut o pneumonie, iar ca să iau alta [illegible] pe stradă, fără scrisori de recomandaţie, mi-e teamă." Ei, şi aşa cum se obişnuieşte, am vorbit despre vreme. „Vai, ce zile frumoase, zice, e o vreme cum n-am mai pomenit. Tare-aş vrea să plec la Paris să mă plimb cu *cab*-ul la *Boadebolon*[1] *!*" Furată de visele ei, îşi sucise braţele la spate, de parcă ar fi vrut să-şi ia zborul. Eu o ascultam, pufăind din ţigară. Pe urmă a adus samovarul, zahăr-candel şi din cel rafinat, dar mai mult servea bomboane de ciocolată şi-mi oferea şi mie, alegînd pe cele mai mari. „Ia te rog, zice, am cumpărat praline special pentru dumneata." După un pahar de ceai, o văd că se scoală şi se duce drept la bufet: „Serveşti coniac, domnule Pudov, sau preferi altceva ? Am, zice, votcă preparată cu coji de portocale, sau poate doreşti ceva mai tare ?" Şi-mi înşiră nu mai ştiu ce băuturi străine... Iar eu stăteam şi mă întrebam : „Ce-o fi vrînd asta de la mine ? Pentru ce fel de treabă m-a chemat, ba a mai cheltuit şi bani cu trataţia ?"

— Prea te lungeşti, Pudov, îl întrerupse din nou ajutorul de mecanic. Eu peste o jumătate de oră cobor. Mai apuci tu să termini ? Şi, la urma

[1] Bois de Boulogne, pronunţat stîlcit.

urmelor, poate că nu e asta femeia care a fost asasinată.

— Mă, da' nerăbdător mai ești, tovărășelule! O istorie ca asta nu se spune așa — ceac-pac, și gata. Cît privește dacă ea e femeia aceea, fii sigur că da! Uite colea — și arătătorul gros al bufetierului împunse ziarul despăturit — citește: Marta Alexandrovna Șatunovskaia. Ea e, cum te văd și cum mă vezi. Că nu e două ca dînsa, și una dacă se naște nu e nici o bucurie! Ascultă colea mai departe. După ce-am băut și îmbucat, mă ridic în picioare ca să-i zic mersi de tratație, dar dînsa ia sticla de coniac începută și iese cu ea în antreu: „Ți-o pui în pardesiu, zice, o termini acasă". Apoi se întoarce, mă ia de braț, mă așază pe divan, se așază și ea lîngă mine — ce-i mai ticăia inima! „Pavel Bouré"? Fleac! Pe asta o auzeai de la doi metri! Și nu zici că mă ia de-a dreptul: „Ești sau nu-mi ești preten? zice. Vrei să-mi faci un bine acum, cînd sînt așa ambetată, de dragul mamei dumitale, că și eu i-am făcut bine de cîte ori am putut?" Vorbea și scutura iute-iute căpșorul coafat, ca o trestioară în bătaia vîntului. „Eu, zice, îți fac rost prin don' director Ivan Martînovici de o slujbuliță, că o să poți să-ți iei în fiecare lună cizme noi!" Și iar o ia de la capăt: „Ești sau nu-mi ești preten? Îmi dai cuvîntul dumitale de onoare că mă pot sprijini de dumneata ca de o stîncă?" Apoi, o dată sare de pe divan, trece în cabinetul lui Nikolai Osipîci și aduce de acolo hîrtie și călimară. „Scrie aici cîteva rînduri — asta-i tot ce-ți cer. Îmi trebuie trei declarații ca asta: pe una o am, p-a doua mi-o dai'mneata, iar p-a treia —

zău dacă mai știu d-un s-o scot, că nu am pe nimeni în tot orașul..." Și numai ce văd că începe să plîngă... Eu o sfeclisem. Ei, fir-ar să fie, îmi zic, să știi că acuși dă ochii peste cap! Cînd colo, tovărășele, bocea — și tot trăgea cu ochiul la oglindă. Cum s-ar spune: uite ce bine-mi stă cînd plîng! Și: poate că lacrimile astea o să-mi fie de ajutor în ceea ce pun la cale... Și era o muiere, eheei, extra! P-ormă și-a șters ea lacrimile cu niște dantele și o văd că se cutremură toată ca de scîrbă. „Nu-l iubesc, zice, nu-l iubesc, și pace! Îmi vine rău numai cînd îl văd, necum... mai știu eu ce! Salvează-mă, domnule Pudov, și uite, ține zece ruble pentru deranj!" O hîrtie de zece s-a frecat foșnind de pumnul meu și a căzut pe dușumea; motanul casei, care parcă atîta aștepta, s-a repezit la ghemotoc și l-a făcut mărunțiș. Mi-a venit amețeală cînd am văzut, dar n-alung motanul. Și nici ea. „Ei, tovarășe Pudov — adică pardon, domnule Pudov — ce-a fost de spus, s-a spus, gîndeam eu. Acum, cum te-o tăia capul." Pe undeva pe aproape aud un orologiu: număra nouă bătăi. Mă ridic pe jumătate ș-o întreb: „Și, mă rog, ce faptă nobilă aștepți de la mine, Marta Alexandrovna? În amintirea măicuței mele, aș trage pentru domnia ta toate clopotele de la Isaakievski, că ai suflet ales. Poruncă!" Ei, să vezi bucurie pe ea! Mi-a vîrît iute condeiul în mînă, a împins un scaun mai aproape de masă și mi-a șușotit: „Scrie ce o să-ți dictez eu. Așa. În noaptea de paișpe iulie, anul una mie nouă sute paișpe, subsemnatul — treci, zice, numele și prenumele dumitale — care va să zică, subsemnatul Pudov, Akim Ivanovici, aflîndu-mă la

hotelul *Granotel*[1], unde închiriasem o cameră, l-am văzut pe domnul inginer Nikolai Osîpovici Șatunovski intrînd într-o cameră c-o femeie de cea mai ordinară speță și, după cum am auzit mai tîrziu...“ Cînd am ajuns cu scrisul aici, am simțit o fierbințeală în ceafă, de parcă m-ar fi bătut o sobă încinsă: era Marta Alexandrovna, care stătea în spatele meu și sufla ca peștele pe mal. „Scrie, mă roagă ea, scrie mai departe, că dumnealui se întoarce acasă peste un ceas!“ Eu de colo: „Cum să scriu mai departe, cînd nimic din ce scriu nu-i adevărat... Eu nici n-am văzut vreodată Granotelul cela, pe bărbatu domniei tale abia dacă l-am întîlnit de două ori, ș-apoi, mai și aud că e om de treabă, cumsecade, așa că de ce i-aș pune în seamă năzbîtiile astea?“ Mă, parcă a căpiat, nu alta: a început să țipe... „Scrie! Ai milă de tinerețile mele! Știi ce greu e pentru o femeie să obțină divorțul! Numai dumneata poți să mă salvezi — și numai așa! Alt mijloc nu există în Rusia, nu există! Mă sufoc, țipă dînsa, nu mai vreau să fiu cucoană, m-am săturat să tot stau închisă în colivie de aur și să mă hrănesc cu ciocolată! Scrie mai departe, te implor!“ Tremura de se scutura carnea pe ea. Și o dată, hop, îmi pune mîinile pe umeri — tii, ce femeie! Cadră, nu altceva! Mi-a venit și mie atunci să urlu. „Geaba, țip, diclarația asta nu face două parale, că dacă nu s-a dresat proces-verbal la fața locului, n-ai făcut nimica!“ Dar ea — una și bună știa: „Scrie, scrie...“ „Îți încarci sufletul cu un păcat, zice, că eu nu am

[1] Grand-Hotel.

pe nimeni pe lume, afar' de fetița mea, care-i încă d-o șchioapă, și de omul care..." Aici s-a poticnit și și-a înghițit cuvintele. Iar eu... nu mai știu : ori că mi-am închipuit că e vorba de mine, ori că mi se urcase coniacul la cap... mă rog, cum-necum, m-am așezat și am zmîngălit pe hîrtie niște prostii, că nici pe un copil mic nu l-ar fi putut duce ! Cînd împodobeam ultima literă a iscăliturii mele cu o codiță răsucită, simțeam că mă trec fiori de gheață. Ea a înșfăcat declarația, a băgat-o într-un plic și plicul și l-a pus în sîn, așa cum pui scrisoarea la cutie. Abia atunci a răsuflat ușurată, ca omul întors acasă. „Nici pe lumea ailaltă, zice, n-am să uit ce-ai făcut pentru mine. Pînă una alta, zice, poți să te aștepți să fii avansat — chiar mîine pun vorbă bună la cine trebuie". Eu... tăceam chitic : nu eram de loc în apele mele, îmi crăpa obrazul de rușine. Îmi pun pardesiul, scot bilețelul pe care mi-l trimisese și-l pun pe măsuța din antreu și, ca să nu scap ocazia, pitesc și coniacul într-un colț. Ea nu bagă de seamă. Dar ce să vezi : nici n-apuc să-mi pun galoșii, că sună cineva. Ea repede mă împinge într-un colț și se duce la ușă. „Cine-i ?" întreabă. „Eu", răspunde. Cine crezi că era ? Chiar bărbatul dumneaei. Ea, cu ochii țintă la mine și cu degetul la buze. Apoi descuie. Nikolai Osipovici îi pupă mîna, o sărută și pe obraz, iar ea — ea, ce să vezi, numai lapte și miere : „Știi, Kolea, trebuie să-i mulțumești domnului Pudov că a fost atît de amabil și s-a deranjat : iar curgea la baie, și am trimis după dumnealui și dumnealui a reparat țeava..." Ei bine, nu-ți închipui cu ce seninătate putea să-l prostească ! Nici nu clipea, auzi ?

Nevinovăţia întruchipată ! Toată numai zîmbet şi atenţii, ciugulea puful de pe haina lui Nikolai Osipovici. „Va să zică, te pricepi şi la instalaţii sanitare ?“ mă întreabă 'mnealui. „La orice, Nikolai Osipovici, la orice, bîlbîiam eu, nu-i meserie care să aibă sicret pentru mine...“ Iar dumnealui îmi mulţumeşte şi — culmea ! — mă întreabă cît are de plată. Asta mai lipsea... „Vai, se poate, zic eu, dar totu-i achitat, e-n regulă...“ Şi dus am fost ! Numai că la venire intrasem pe uşa aceea cu capul sus, iar acum ieşeam fără să vreau cu nasul în jos...

Bufetierul conteni, răsuci ziarul sul şi-l vîrî în buzunarul de la piept.

— Nu pricep în ruptul capului cine a putut s-o omoare. Că-i ea pun mîna în foc !

— Da' mai pe urmă cum a fost ? S-a despărţit de bărbatu-său ? vru să ştie ajutorul de mecanic.

— Soarta i-a despărţit, răspunse bufetierul. Cum a început războiul cu nemţii, el a fost trimis pe front şi peste vreo două luni i l-au adus camarazii în sac : fără un picior, fără o mînă, şi capul de abia se mai ţinea în două vinişoare... O grenadă îl aranjase aşa...

Făcu o pauză, apoi reluă, ca şi cum ar fi vorbit de unul singur :

— A rămas fetiţa fără nimeni pe lume. O fi avînd vo şap'şpe ani acum...

— Ia dă-ncoa' ziarul, să vedem dacă-i chiar dînsa şi n-o fi alta, se însufleţi brusc ajutorul de mecanic. Arată-mi unde-i.

— Uite colea : „O crimă bestială“, cică. Ai găsit ? Ia citeşte cu glas tare, să mai aud o dată.

— Am găsit, mormăi ajutorul de mecanic și începu să citească: „Azi dimineață, în strada Marat nr. 14, s-a comis o crimă bestială. În apartamentul nr. 37 al acestui imobil locuia Marta Alexandrovna Șatunovskaia, în vîrstă de 37 ani, împreună cu fiica ei, Irina..."

— Ea e, ea! exclamă aproape încîntat bufetierul. Și înainte tot la adresa asta stătea — doar am fost acolo...

— „Irina"... Ai răbdare, ai să-mi spui pe urmă. Așa. „Irina, elevă la școala de coregrafie. Își cîștiga existența dînd lecții de limbi străine. Azi-dimineață, portarul, venind să ia gunoiul, a găsit ușa din față deschisă, iar la intrarea în sufragerie, zăcînd într-un lac de sînge, cadavrul cetățenei Șatunovskaia: avea beregata tăiată și o rană la tîmpla stîngă. În casă domnea o dezordine de nedescris. S-a constatat însă că asasinul n-a furat nimic, din bijuteriile victimei nelipsind nici o piesă. Fiica Martei Alexandrovna Șatunovskaia era internată la spital din ziua de 20 noiembrie. Vecinii declară că victima ducea o viață retrasă și că nu primea aproape de loc vizite. Au fost luate măsuri energice pentru descoperirea criminalului."

Ajutorul de mecanic nu prea era vorbăreț și prefera să asculte ce spun alții. Împături ziarul și-l înapoie bufetierului. Acesta însă îi despături din nou paginile boțite, îl strînse așa cum îi plăcea lui și-l ascunse la loc, în buzunarul de la piept. Rămase cîteva clipe nemișcat, dus pe gînduri, apoi se apropie de cei ce jucau cărți.

O răbufneală de vînt rece aduse înăuntru zăngănit de roți și miros proaspăt de ger, care însă

fu înghițit pe dată de aerul greu din vagon. Ologul își lepădă cîrjele și se așeză pe bancă, șeful de tren se uită mustrător la jucători, iar unul din conductori anunță triumfător :

— Al șaselea clandestin pe săptămîna asta !

Capitolul 5

UN INDIVID CIUDAT

Ologul a fost coborît chiar la prima stație, aflată la o distanță de șaptezeci și opt de kilometri de oraș, și dat în primire plantonului. Locomotiva mai zăbovi ce mai zăbovi, tușind și pufăind, după care își reluă cursa. Iar din direcția opusă, din ținuturile calde și binecuvîntate cu nopți albastre, îi alerga în întîmpinare, împrăștiind vuiete prelungi sau mici chiote stridente de sirenă, o altă locomotivă, căreia i se făcuse dor de viscole și ger.

Sosi în goana mare, scoase un țipăt, stătu puțin, apoi, cu o smucitură, o zbughi spre oraș.

Dar să lăsăm deocamdată trenurile în pace și să ne ocupăm de oameni. Și în primul rînd de pasagerul clandestin. Nici aici, la pichet, n-a vrut să se dezmintă : cu singurul picior încălțat cu o gheată roșcovană, întins în voia lui, dormea dus. Plantonul, care ședea de partea cealaltă a mesei, avea totuși ambiția să-i ia un interogatoriu :

— Numele dumneavoastră. Ei drăcie, uite-l că doarme ! Numele !

Trezit, ologul se uită la planton şi îngăimă cleios :

— ...Nnumele... Buun, notaţi : Zajoghin[1]...

— Hm... interesant nume. Prenumele ?

— Aici se poate fuma ?

— Se poate. Prenumele ?

— Nu vă enervaţi, că vi-l spun eu. Dar daţi-mi o ţigară, vă rog. Că în afară de agendă şi cîrje, n-am nimic la mine. Mulţumesc.

— Prenumele ! Răspundeţi !

— Prenumele ? Puteţi scrie Piotr, iar după tata, parcă Ignaticvici, dacă nu mă înşel.

Peniţa scîrţîia, pe sub tapet fojgăiau şoarecii, viscolul bătea în geam. Scriind, plantonul trăgea cu coada ochiului, nu fără teamă, la pasagerul clandestin. După ce completă şi punctul doi al formularului, se uită la gheata roşcată, apoi la cîrje şi decise că poate să-l tutuiască.

— Aşa. Şi acum, locul naşterii, data naşterii, ce profesie ai.

— Unde m-am născut, poftim, cu plăcere, dar cînd — asta nu mai ştiu. Mi-a spus o dată mama că în ziua cînd am venit eu pe lumea asta se călătorea în cealaltă un mare şi celebru scriitor. A, şi încă ceva : ţin minte cu precizie că în anul cînd m-am născut, kilogramul de mere Antonovka costa cinci copeici. Aţi notat ?

— Ce, mă, faci pe nebunul cu mine ? scrîşni plantonul. Ce-i aiureala asta ?! Să nu-ţi închipui că ai să scapi aşa uşor de aici !

— Vai, ce rău şi fără inimă sînteţi, se căină ologul. Asta nu-i interogatoriu, asta-i curată bă-

---

[1] De la *zajeci* — a aprinde, a da foc.

taie de joc. Da, da, aşa să ştiţi. Cît priveşte profesia... Necunoscutul îşi apăsă o tîmplă cu palma, închise ochii şi răsuci încoa' şi-ncolo capul, ca lovit de o nevralgie. Poftim, se însufleţi el fără veste, am uitat ce profesie am. A, dar staţi, pot să mă uit în agendă.

— Termină, nenorocitule ! Mă întreb dacă eşti nerod de-a binelea ori te prefaci ! Cum te-ai suit în vagon ? Că doar conductorul era la uşă.

— Pe partea cealaltă. Altminteri cum era să mă sui fără bilet ? Am găsit uşa deschisă, cu toate că e contra regulamentului. A, ia staţi, mi-am adus aminte ! exclamă el deodată, pocnindu-se peste frunte şi rîzînd mulţumit. De profesie sînt student ! Student ! Iar de chemat mă cheamă Dmitri ! Aţi văzut ? Ştiu şi cînd m-am născut : scădem 34. Notaţi, tovarăşe, notaţi !

Plantonul se uită la ceas şi se scărpină la ceafă. Între timp, ologul scosese din buzunarul dinăuntru al paltonului un carneţel cu scoarţe albastre şi-l frunzărea, parcă fără vă vadă paginile. Un şoricel cenuşiu ţîşni de undeva şi se opri în mijlocul încăperii, adulmecînd.

— Uite, uite, un şoarece ! ţipă ologul scăpînd jos agenda. Un şoarece ! Uite-l ! Ehei, dacă aveam aici pisica aceea !... Gata, a fugit...

— Hm... Cu dumneata nu-i lucru curat, mormăi aspru plantonul. Nici acte, nici bilet, nici ţinere de minte. Piciorul unde l-ai pierdut ?

— A, asta-i o întreagă istorie, tovarăşe. Dar dacă doriţi, v-o spun.

Celălalt făcu un gest care voia să însemne că se lasă păgubaş.

— Ba dă-o încolo ! Ai fost la război ?

— Păi tocmai asta voiam să vă istorisesc, numai că istoria e cam lungă.

— Ba să fii scurt, mormăi plantonul. Acuşi vine şeful G.P.U.-ului şi atunci vedem noi ce facem cu tine, că de suspect eşti suspect, nici vorbă...

— Mă rog, mă rog, cum poftiţi ! strigă ologul înveselit. Ba chiar bătu din palme. Cum poftiţi dumneavoastră, mie mi-e totuna. Aşa, care va să zică, piciorul. Îşi privi gheata roşcovană, îi făcu cu ochiul, apoi reluă : Piciorul l-am pierdut în război. Într-un cimitir. Să vedeţi. Tocmai ocupasem tranşeele germano-austriece, cînd, deodată, ne pomenim că nemţii ne împroaşcă cu grenade şi şrapnele. Închipuiţi-vă numai : zboară obuzele, explodează fel de fel de drăcovenii, unele mai groaznice decît altele, şuieră gloanţele... Ei, o drăcovenie din alea a căzut taman în mijlocul cimitirului. Toţi morţii s-au sculat din morminte. Eu pot să spun că sînt om cu noroc că am pierdut numai un picior, dar cu un an înainte, unui camarad de regiment — Şatunovski îl chema — i-a zburat capul de pe umeri. Ce înseamnă să ai zile ! Numai cu încălţămintea e o comédie întreagă ! Închipuiţi-vă : să cumperi o pereche de cizme şi una s-o faci cadou... Ia mai îndatoraţi-mă cu o ţigară, tovarăşe !

Pînă la urmă, plantonul s-a dovedit băiat bun : i-a dat şi ceai, şi covrigi, şi vreo zece ţigări. După ce-şi mai astîmpără foamea, ologul, fireşte, aţipi. Plantonul ieşi în cerdac. Izbită de o rafală a viforului, uşa se trînti cu atîta putere, încît intră adînc în cadru, apoi se deschise iar, bălăbănindu-se şi scîrţîind tînguitor, dar lovită brusc de altă rafală, de data asta de perete, smuci balamalele

și începu să se zbată, ca pleoapa cînd ți-a intrat ceva în ochi. Plantonul se afundă în zăpada afînată, care ceda sub pașii lui, și, patinînd cu pîslarii pe poteca înghețată de dedesubt, porni hăitiș, mai mult cu spatele la vînt.

Viscolul troienea stația. Iepurași albi de omăt săreau peste șine, se ridicau vîrtej și se mistuiau ca fumul. Zăpada scînteia ca milioane de arginți risipiți cu dărnicie. Din gîtlejul nevăzut al cerului cădeau cu nemiluita ace albastre. Mantaua neagră a plantonului albise și se întărea ca tinicheaua — toate lucrurile își schimbaseră culoarea, iar fluierul nostalgic al manevrantului de vagoane căpătase viers de flaut. Undeva, departe, hămăia un cîine.

Plantonul trase dintr-o stivă trei-patru lemne, le scutură de zăpadă cu mănușa și făcu cale întoarsă. Ușa se zbătea mereu. Un bărbat înalt, cu pistol la șold, se plimba prin odaie. Plantonul schiță neglijent salutul militar.

— M-am dus după lemne, tovarășe Ivanov. Ăsta adormise, și atunci mi-am zis...

Vorbind, plantonul arăta cu degetul spre colțul unde, cu numai cinci minute în urmă, moțăia ologul.

— Cine zici că a adormit ? Era cineva aici ? Glasul șefului de post suia în goană spre notele de sus și făcea pauză între cuvinte. De cine vorbești ?

Plantonul lăsă lemnele să cadă și, năuc, se învîrti în loc : ologul dispăruse. Numai carnețelul albastru, care zăcea pe podea, mucurile de țigară

și grămăjoara de scrum rămasă pe bancă mai aminteau de prezența lui. O zbughi afară, dar peste cîteva clipe se întoarse ; își privi șeful cu un aer vinovat. Acesta ședea înapoia mesei și răsfoia carnețelul.

— Ce-i cu aiurelile astea ?!

— Da' ce-i acolo ?...

— Versuri, niște semne... Cine a fost aici ? Ai lăsat pe careva să-ți scape ? N-auzi, mă ? Ce te zbați ca peștele pe uscat ?!

— Eu... numaidecît... că-i olog... bîlbîi plantonul. Acuși îl... că nu putea să ajungă departe... Ticălosul !

Și-o tuli din nou afară, să cotrobăiască și să alerge de colo-colo la întîmplare, împreună cu vifornița.

În vremea asta, în odăița telegrafistului, unde era cald ca în baie, micuța mitralieră de birou țăcănea scuipînd la nesfîrșit banda de hîrtie presărată cu linioare și puncte. Probabil că din combinația aceea de linioare și de puncte se desprindea ceva foarte important și urgent, pentru că telegrafistul privea țintă prin ochelarii cu ramă nichelată revărsarea benzii și scria de zor, cu creionul perpendicular pe hîrtie. După ce zmîngăli un sfert de coală, apăsă cu degetul un buton negru, răsuci căciulița de aramă a unei rotițe și dădu fuga la șeful gării.

Viforul alungase norii de pe cer : luna pardosea încăperea cu plăci de faianță albastră și îmbrăca pereții în perdele subțiri de voal. Sub creion zăcea sfertul de coală, pe care scria lăbărțat :

„CĂTRE TOATE SECȚIILE FEROVIARE O.G.P.U.[1] STOP A EVADAT DIN OSPICIU UN BOLNAV INVALID DE RĂZBOI STOP SEMNE PARTICULARE DOUĂ PUNCTE UN SINGUR PICIOR VIRGULĂ CÎRJE LĂCUITE CU MONOGRAMĂ DE ARGINT GHILIMELE *M* STOP Ș STOP ÎNCHIS GHILIMELE STOP PARDESIU ȘAPCĂ GRI STOP BARBĂ MUSTĂȚI RASE VIRGULĂ ARATĂ TREIZECI ȘI CEVA DE ANI STOP SĂ FIE REȚINUT VIRGULĂ TRIMIS SUB ESCORTĂ LENINGRAD MILIȚIA JUDICIARĂ STOP URMĂRIT PENTRU CRIMĂ STOP EPILEPTIC STOP SEMNEAZĂ LOCȚIITOR ȘEF SERVICIU OPERATIV TOBERG STOP RECEPȚIONAT ORA DOUĂZECI ȘI UNU 19 FEBRUARIE 1926 KALISTRATOV LIUBAN."

Capitolul 6

UNDE EVENIMENTELE ÎȘI RECAPĂTĂ CURSUL FIRESC

Anchetatorul-șef de la miliția judiciară, cu ordinul militar „Steagul Roșu" lucind pe postavul gri al paltonului, cotrobăia mereu în servieta lui burdușită cu hîrtii, care se reflecta vag în tăblia lustruită a măsuței. Lucrătorul operativ Nasușev, un bărbat cu un amuzant barbișon-lopățică și ochelari cu lentile albastre (în luptele de la Perekop se alesese cu arsuri la pleoape), care umbla atît

[1] Direcția politică de stat unificată, de pe lîngă Consiliul Comisarilor Poporului al U.R.S.S., în perioada 1922-1934.

de adus de spate, încît în semiobscuritate părea cocoşat de-a binelea, examina un prosop la ale cărui extremităţi se vedeau clar urme de degete ca potirele unor flori cafenii. Lîngă sobiţa de tablă cu flancurile gofrate şedea un cetăţean îmbrăcat cu o tolstovcă neagră. Nevasta portarului freca parchetul cu peria, ca să şteargă urmele de sînge. Se căznea aşa de la douăsprezece, dar fără succes : din roşii, ele se făcuseră cărămizii, apoi — după ce le-a mai dat şi cu săpun — vinete şi, pînă la urmă, s-au întins, transformîndu-se în nişte pete tulburi dezgustătoare.

— Las' că termini mîine. Du-te, că deranjezi, şopti femeii cetăţeanul cu tolstovcă, administratorul imobilului. Pleacă odată, tuşă, că dumnealor au treabă !

Fuioare de fum albastru de ţigară se strecurau afară prin oberliht. Jos, în stradă, paşii trecătorilor lipăiau prin zăpada fleşcăită, iar de departe venea zvon înnăbuşit de clopot de tramvaie şi claxoane de automobil.

— Amprentele sînt ale unui bărbat, conchise Nasuşev şi se depărtă de masă. Pun capul că e un bărbat !

Anchetatorul închise servieta cu un pocnet sec, se uită cu îngăduitoare superioritate la agent şi se ridică în picioare, ca împins de un resort.

— Dar cum îţi explici dumneata că nu lipseşte nici o bijuterie ? îl întrebă el.

— Şi totuşi, tovarăşe Lapin, asasinul a luat ceva, replică Nasuşev. Altminteri de ce a răscolit peste tot ? Cu siguranţă că a căutat ceva anume. Dar acum să mergem.

Administratorul sări și el în picioare, întrebîndu-i cum să procedeze cu apartamentul. De undeva țîșni o pisică roșcată și, luînd-o înaintea oamenilor, fugi spre ușă. Tot ea fu prima pe palier. După pisică ieși anchetatorul, apoi Nasușev și, la urmă, cu un aer absent, administratorul.

— Vom reveni mîine, la ora opt. Nu uita să ne dai lista locatarilor.

Administratorul îi asigură cu un semn din cap. Cu mișcări prudente, dădu jos pisica de pe balustrada scării.

— A cui e ? se interesă Nasușev. Administratorul nu știa. Și apoi, ce legătură putea avea cu crima o banală mîță roșcată ? Imobilul e plin de pisici. „Da' ce, parcă pisica...", dădu să zică administratorul, dar cei doi de la judiciară și începuseră să coboare, cu gîndul la ale lor, așa că nu-l mai luară în seamă. Ei cu ale lor, el cu ale lui, și mîța o fi avînd și ea treburile ei. Sau poate că nu, pentru că mica făptură roșcovană rămase pe palier spălîndu-se și mieunînd. După ce-și termină toaleta, se încolăci în pragul apartamentului treizeci și șapte.

Administratorul și consoarta dumnealui se pregăteau să plece la circ. Soțul, în pantalon gri cu dungă impecabilă și ciorapi galbeni, stătea în fața oglinzii și, întinzînd buza de sus peste cea de jos, ca la bărbier, se muncea să-și lege papionul. Oglinda pătată de muște reflecta o comodă pîntecoasă, un colț de șemineu, spătarul unui scaun și o femeie corpolentă, numai în furou, cu ochi foarte mari și gura cît despicătura unei pușculițe.

În sfîrșit, pe gîtul de cocostîrc al administratorului, deasupra bumbului galben al unei alunițe,

își desfăcu aripile fluturașul de mătase bleu, în timp ce oglinda contempla, imperturbabilă, zorul femeii care apucase să-și tragă peste cărnurile opulente și trandafirii o bluză de mătase cu scăpărări de fulgere galbene, gata să plesnească sub năvala sînilor cvadragenari. Din cele cinci copci ale fustei negre, ultima refuza să se încheie. Aproape din minut în minut, administratorul își scotea din buzunarul de la jiletcă ceasul de aur, îl confrunta cu deșteptătorul de pe comodă și pufnea zgomotos, lovindu-se peste genunchii ascuțiți :

— Șapte și jumătate !

Consoarta smuci decisiv copcile și, cu un mezzo pătimaș, îi afurisi pe toți bărbații, în general, și pe al dumneaei, în special. Copcile, împreună cu fusta, lunecau, cu opinteli, la vale.

— Te-ai îngrășat, Raecika, asta-i ! Omoară-mă dacă pricep de ce nu vrei să-ți pui rochița în carouri și preferi să mergi cu bluza asta purtată și răspurtată ? Dar... — din nou o privire la ceas — s-a făcut opt fără douăzeci !

— Și începe la opt jumate ! Avem timp s-ajungem de o mie de ori !

O altă fustă cetlui șoldurile planturoase. Acum oglinda putea să se odihnească : nu mai cuprindea cu privirea decît lucruri neînsuflețite. Soții își țineau unul altuia paltoanele. Dar tocmai cînd administratorul își vîra în galoș vîrful de lac al botinei stîngi, iar consoarta se apucase să numere mărunțișul din poșetă, icni telefonul. Galoșul se bosumflă și sări într-un colț. Trezit de-a binelea, telefonul suna acum de zor, cu voioșie.

— Alo ! Da, eu !

Peste cîteva secunde, receptorul recăzu în furcă. Administratorul își scoase pălăria și ridică ochii în tavan. Cucoana îl privea din vestibul.

— Ține și biletul meu, grăi administratorul către consoartă. Treci pe la Ivan Pavlovici și ia-l cu tine la circ.

— Bine, dar...

— Nici un dar! Iar asasinata aia, fir-ar...

— Bine, dar...

— Dar... dar... Altceva nu mai știi să spui? Mi-a telefonat de la miliția judiciară, să mă prezint imediat acolo. Ce stai? Fugi! E opt fără cinci!

— Bine, dar nu pricep de ce să te duci tu acolo, în loc să vină ei la tine? făcu consoarta, depărtînd puțintel brațele și aplecînd capul într-o parte a mirare. Ce maniere!

— Ah, Raecika, nimic nu pricepi... Păi tu nu vezi că nu se descurcă fără mine?!

Capitolul 7

DESPRE LUME ÎN GENERAL ȘI DESPRE SOTNIKOV ÎN SPECIAL

— Și?

Celălalt pîcîi din pipă, slobozind o șuviță de fum și-l sfredeli cu privirea pe Sotnikov.

— Mai departe?

— La secția de miliție mi-au promis că vor face tot ce depinde de ei, dar cînd am revenit pe la șase seara, m-au trimis la dumneavoastră.

Sotnikov îl fixă la fel de iscoditor pe omul cu pipa.

— Pînă la un punct, e şi vina mea că a putut fugi. În orice caz, bolnavul acesta este foarte periculos şi vă rog foarte mult să luaţi toate măsurile necesare. Pentru dumneavoastră nu e chiar atît de greu.

Pipa scuipă ultimul rotocol de fum şi se stinse ; absorbit pesemne de gîndurile lui, omul pufăia în gol.

— Cîteva amănunte, vă rog. Omul cu pipa luă un creion. Are crize ?

— Este epileptic. A suferit o contuzie pe front, urmată de un uşor dezechilibru psihic, iar ceva mai tîrziu — caz foarte rar — a intervenit o amnezie totală : nu mai ştia ce s-a întîmplat cu el şi, în general, ce s-a petrecut sau se petrece. Un fel de pauză în scurgerea timpului.

— Mai scurt, vă rog, tovarăşe profesor...

— Pacientul mergea, încet, dar sigur, spre însănătoşire. Aseară vorbea ca un om normal, construia propoziţiile mai clar decît înainte. Eu însă aveam o bănuială : bolnavul studia planul oraşului, mă ruga să-i dau voie să iasă în stradă şi, în general... Dar, ca să fiu scurt, am să vă spun doar că am dat dispoziţie să fie pus de gardă în salonul lui cel mai bun infirmier al nostru. Totuşi...

— Atunci, cum a fugit ? Cînd ? L-a văzut cineva ?

Omul îşi umplu iar pipa.

— Dimineaţa, i-a şterpelit o gheată medicului de gardă. Nu uitaţi că bolnavul are un singur picior...

— Poate să aibă şi trei, din partea mea... Aş vrea să înţeleg numai cum a putut să fugă din ospiciu !

— Credeţi că eu înţeleg ? Tot ce ştiu e că sora a constatat că-i lipsesc două prafuri de veronal, iar infirmierul de gardă a fost găsit dormind buştean. Mă mir şi eu cum a putut să fugă. La noi domneşte stricteţea cea mai mare. Şi apoi, e olog, n-are un ban, nici acte !

— Tînăr ? Bătrîn ?

— Treizeci şi patru de ani, fizic plăcut, aer de intelectual. Şi-a luat numai cîrjele, pentru că-i sînt indispensabile — v-am mai spus că are un singur picior. Stîngul i-a fost amputat...

Tonul sec şi impasibil al omului cu pipa îl contraria pe Sotnikov : un nebun fuge din ospiciu, n-a fost prins nici pînă acum, iar autorităţile rămîn de o seninătate olimpiană, nu par a se grăbi de loc şi au aerul că puţin le pasă... Alergarea neobosită a creionului pe hîrtie îl mai liniştea însă puţin : va să zică, se face totuşi ceva, se acţionează. Au ei, desigur, sistemul lor de lucru — nu trebuie să-i înveţi ce să facă.

Omul cu pipa se opri din scris şi, proptindu-şi de nas vîrful creionului, întrebă :

— Şi cîrjele cum sînt, obişnuite ?

— Obişnuite, evident, atîta doar că pe fiecare sînt prinse nişte iniţiale de argint : i le-a pus acum vreo opt ani o doamnă, o cunoştinţă de-a lui. Cîteodată ea...

— Şi care sînt iniţialele acestea ? vru să afle omul cu pipa.

— Vai, Doamne, dar e chiar atît de important ? exclamă Sotnikov desfăcînd brațele a nedumerire. Niște litere obișnuite, un „M“ și un „Ș“, cam atît de mari...

Dar nu mai apucă să arate dimensiunea literelor, pentru că omul aruncă pipa pe birou, sări în picioare, apăsă butonul soneriei fixat pe tăblie și se apropie de Sotnikov.

— Un „M“ și un „Ș“, un „M“ și un „Ș“ ! Dar vă dați seama ? Azi-dimineață a fost asasinată o femeie al cărei nume este Marta Șatunovskaia ! Un „M“ și un „Ș“ ! De toate mi-ați vorbit aici, tovarășe profesor, de știință, spital, de măsurile pe care le-ați luat, de miliție, veronal — un roman întreg ! Dar ziare nu citiți ? Auzi — un „M“ și un „Ș“ !... Tu ești Nasușev ?

În ușă se ivise agentul cu barbișonul amuzant.

— Vii de acolo ?

— Da. Nici o urmă. M-ai chemat ?

— Există urme, Nasușev, există... Chiar aici ! Poftim, întreabă-l pe profesor ! Un „M“ și un „Ș“ ! Trebuie telegrafiat. Neîntîrziat !

Și omul cu pipa ieși glonț. Nasușev făcu stînga împrejur și-l urmă. Sotnikov rămase singur în imensul cabinet al șefului miliției judiciare. O lampă de birou cu abajur de hîrtie, un divan, trei scaune, un fotoliu și, într-un colț, o armă de tip militar. Sotnikov se uita buimac la toate acestea. Nu pricepea absolut nimic. Evoca pentru a suta oară în minte imaginea Martei Șatunovskaia. O văzuse în mai multe rînduri în sala pentru vizite a ospiciului stînd de vorbă cu Galkin : o femeie împlinită, frumoasă, cu ochi mari și albaștri, cu buza de sus umbrită de puf, cu zîmbet

deschis, fermecător... Şi iată că femeia aceea fusese ucisă. Miliţia judiciară se şi pusese în mişcare, acţiona. Sotnikov se simţi uşurat : tot ce era de datoria lui să facă, făcuse. Chiar dacă se va dovedi că Galkin e asasinul, el unul n-avea nici o vină.

Se lăsă să cadă în fotoliu.

O pendulă bătu jumătatea nu ştiu cărei ore. Sotnikov îşi scoase ceasul : arăta nouă fără douăzeci... „O ia înainte, gîndi el, şi îl vîrî la loc în buzunarul vestei. Ori poate al lor rămîne în urmă". Apoi, cu glas tare :

— Nu-i bine, nu-i bine de loc... Ei, Galkin, Galkin, mai bine aşteptai să-ţi provoc eu şocul de care aveai nevoie, în loc să ţi-l provoci tu singur !

Se ridică, porni spre uşă, o deschise şi adăugă din prag :

— Poftim ! Uite cîtă bătaie de cap îmi dai !

Aducîndu-şi aminte că la zece trebuia să fie neapărat la Institutul creierului, trecu în camera de alături. Aici se afla un singur om, care scria la un birou. În schimb, încăperea următoare — o sală semicirculară — era plină de forfotă şi de vuiet de glasuri : oameni în scurte de piele, mantale militare sau paltoane negre de postav se agitau de colo-colo. Un carneţel cu scoarţe albastre trecea din mînă în mînă. Nasuşev îşi ciugulea barbişonul şi striga în răstimpuri :

— Vezi că am avut dreptate ?!... N-am spus eu ?!... Ce ştie Lapin ! Foloseşte metode învechite !

— L-aţi chemat pe administrator ?

— Ce scrisori ?

— Dar fotografia ?

— Telegrama a și pornit pe rețea, tovarășe Toberg.

Sotnikov se îndreptă spre bărbatul pe care auzise că-l cheamă Toberg.

— Pot să plec ? Mi se pare că ați uitat de mine...

— Nici n-aș îndrăzni să vă mai rețin, tovarășe profesor ! Pînă mîine dimineață, punem mîna pe pacientul dumneavoastră.

— Hm... Credeți că... el a ucis-o... apucă să spună Sotnikov.

— Categoric ! Interesant caz ! Duceți-vă, tovarășe profesor, duceți-vă, mîine s-ar putea să vă deranjăm din nou. Nu vă supărați, e în interesul dumneavoastră. Dați-mi, vă rog, bonul de intrare. Petrov, ocupă-te dumneata !

În poartă, mai-mai să dea peste el un ipochimen prea dezghețat. Ipochimenul sări totuși la o parte, își ceru scuze politicos, apoi îl supuse acestui chestionar insinuant :

— Miliția judiciară... aici e, nu-i așa ?

— La etaj, răspunse Sotnikov sec.

— Și... te ține mult acolo ?

— Cît trebuie. Dar dumneata cine ești ?

— Cineva de care dumnealor au mare nevoie, cetățene ! rosti cu neașteptată emfază ipochimenul. Și dispăru în clădire.

Sotnikov făcu un pas și se opri. Nu-și putea lua gîndul de la Galkin și de la femeia asasinată. Ia stai ! În secția de femei o avea internată pe Irina Șatunovskaia... Maică-sa o vizitase pentru ultima oară joia trecută. „Peste cîteva zile pot să-i fac domnișoarei formele de ieșire, își spuse Sotnikov,

ferindu-se de viscol. Dar de ce-ar fi Galkin asasinul ? Altcineva nu putea s-o omoare ?"

Mai făcu trei paşi şi iar se opri.

„Şi, în general, mă întreb dacă Galkin este în stare să omoare un om ! medită el mai departe. Nu este chiar atît de nebun cum îl cred alţii... Sau atunci, toţi sîntem nebuni !"

În tramvai, ameţit de atîtea gînduri, profesorul hotărî să se lase păgubaş ; se trezi rostind cu voce tare :

— Sînt obosit, asta-i...

Între timp, consoarta administratorului, instalată în stal, rîndul cinci, flirta cu mustăciosul Ivan Pavlovici şi se îndopa cu caramele „Delicia". În arenă evoluau acrobaţi în ritmul valsului din „Silvia". Au urmat clovni, iar după aceea căţei albi dresaţi. Distracţie puţină, plictiseală multă...

Pe străzi, zăpada se încreţea şi se înnegrea. Viscolul se mai domolise. Administratorul bea ceai în bucătărie şi citea ceva de Zoşcenko.

— Tu eşti, Raecika ?

— Eu, puişor. Dar tu, te-ai întors de mult ?

— Adineaori. Cum a fost la circ ?

— Dar la miliţie ce au vrut ?

— Îl caută pe un nebun olog. Cică el ar fi ucis-o.

— Şi ce legătură ai tu cu asta ?

— Mi-au arătat poza unui tip şi m-au întrebat dacă nu l-am văzut pe aici. Şi, în general, cine venea la ea. Au găsit nu ştiu ce urme. Mare harababură şi acolo : unul zice că ologu-i asasinul, altul — că dacă-ţi pui creierii la contribuţie, îţi dai seama că nu e cu putinţă, fiindcă n-a fost numai omorîtă, dar şi prădată.

— Şi ?

— Şi... l-au arestat pe portarul nostru.

— Pe portar ? ! Arestat ? Dar asta-i curată nebunie ! Să arestezi un om care are copilul grav bolnav... Ce-i cu ăştia, domnule ?

— Ascultă, Raecika, asta nu-i treaba noastră. Stai jos şi bea şi tu un ceai, am nişte marţipan. Leii ţi-au plăcut ?

Soţii beau ceai, afară era lapoviţă, pe lume toate se învălmăşeau, măreţul se amesteca cu derizoriul şi esenţialul cu anodinul. Bătrînelul şi roşcovanul profesor Sotnikov se decise să nu mai treacă pe la Institutul creierului : „Cu altă ocazie", nu de institut îi ardea acum cînd...

Invalidul de la colţ, ţinînd cu cotul cîrjele lipite de trup, îşi închidea taraba. Sotnikov grăbi pasul şi ceru ţigări.

— Nu vedeţi că închid ?!

— Văd, dar totdeauna iau ţigări de la dumneata. Te rog, dă-mi un pachet „Neva". Şi ţine aici pentru două pachete, căci data trecută ţi-am rămas dator.

Ologul nu ţinea minte, ba chiar ar fi putut să jure că-l vede pentru prima oară pe cetăţeanul ăsta, totuşi luă banii.

— Am primit o marcă nouă „Sapho". Vă interesează ?

Fără să aştepte răspunsul, închise taraba, îşi potrivi bine cîrjele la subţiori şi începu să-şi sufle nasul, tacticos şi metodic. Sotnikov zîmbea în barbă :

— Ţigările acestea am să i le dau lui Galkin, cînd îl vor găsi. Eu n-am ce face cu ele, că nu-s fumător. Ei, Galkin, Galkin !... Exclus s-o fi omo-

rît tu, ai prea multă candoare în tine şi n-am să îngădui să ţi se facă o nedreptate, voi şti să te apăr. Nouă ani m-am chinuit să-ţi repar creierul, nouă ani ! Am să mă duc la miliţie şi am să le spun : N-a omorît-o Galkin ! Ştiu eu mai bine !

Capitolul 8

CAIETUL ALBASTRU

Prima filă a caietului pe care-l descoperise Nasuşev în mormanul de rufe răvăşite ale Martei Şatunovskaia şi pe care Toberg şi subalternii lui îl studiaseră meticulos (asociind tot ce scria acolo cu fugarul Galkin), purta o cifră scrisă clar şi apăsat : 1916. Era, fără îndoială, anul cînd fuseseră făcute însemnările. Nici una nu avea notată ziua şi luna, dar pentru că anumite cuvinte, cum ar fi „ploaie", „plimbare" şi „cald" se repetau foarte des, s-a presupus că trebuie să fi fost vorba de vara acelui an. Litera „O" nu avea forma normală de oval închis, ci semăna mai curînd cu un „C" scris de-a-ndoaselea. Cuvintele, şi aşa de preferinţă scurte, erau frecvent abreviate, reduse numai la prima silabă, iar unele erau scrise invers, astfel că nu le puteai citi decît de la dreapta la stînga. Primele două pagini erau scrise cu cerneală roşie, una cu verde, dar cerneala neagră predomina ; la sfîrşit fusese folosit creionul.

Iată, cu aproximaţie, ce scria în caiet :

„Iar e o vreme imposibilă şi iar mă simt rău, cu toate acestea — zor-nevoie, la Pavlovsk. Ea se topeşte după muzică, eu aş vrea pur şi simplu să ne plimbăm. Eu n-am nici crucea Sf. Gheorghe, nici vreo medalie. La Pavlovsk... Mă rog, hai şi la Pavlovsk. Ne-am dus împreună cu noul ei «prieten», un tip foarte fr. Mustăcioară şic, cultivat, dar zevzec. Era o zăpuşeală cumplită, ca înainte de frt. Fiindcă ştie că mi-e frică de frt, m-a aşezat dinadins la fereastră şi a deschis geamul. Ceilalţi călători s-au plîns că trage, dar lutebmîz ei fermecător i-a silit tot pe ei să-şi ceară scuze.

La Pavlovsk — ca de obicei : Ceaikovski, tragedianul de salon Saint-Saëns, mistica lui Rimski-Korsakov. Ne-am despărţit la Petea. Am rămas să dorm la el şi am aflat cu ocazia aceasta că noul ei prieten se numeşte Zajoghin : un aventurier de cea mai joasă speţă, o brută din «sotniile negre». Petea susţine că ăsta, noul, a jefuit cît a putut în timpul pogromurilor ovr. Şi ce figură distinsă are totuşi ! Faţa este oglinda strîmbă a sufletului.

Azi m-am fotografiat. Am fost la dr. — un neurolog. «Sînteţi psihastenic».

Dar Petea de colo : canaps ! Şi a adăugat : «Las' că vine ea, revoluţia, să vezi tu în ce fabrică are să te ia». M-am plimbat un pic, am încercat să scriu — nu merge. Mi-a venit pensia. Mă chinuieşte insom. Seara moţăi, dar noaptea nu pot să d.

Dimineaţa, plouă. De o săptămînă n-am mai fost la doctor. Fotografia am s-o lipesc aici. O copie mi-a cerut-o Petea, alta i-am trimis-o lui Herşel. Şi Ma mi-a cerut. I-am răspuns : «Ai s-o

primești cînd am să mor, o dată cu jurnalul meu». O iubesc totuși, și cîteodată sufăr. Gelozia este credința înșelată.

A plouat toată ziua. Ziua mea... A trecut dimineața pe la mine să-mi ureze la mulți ani. Mi-a făcut cadou un serviciu de birou splendid. Își amintea cum ne-am cunoscut : noaptea de revelion, telefonul meu. Mai țin și azi minte numărul. Vreau să notez totul. Romantism putred, dezgustător. Obosesc după ze. pagini, hîrtia e zgrunțuroasă și asta mă enervează la culme.

De două luni n-am mai scris. Zile neobișnuit de calde. O bate — ea mi s-a plîns. Irina e un copil cu sufletul mutilat. Merge pe șapte ani. Mi-a spus că Ma o bate. Oare nu sîntem noi gunoiul de care vorbește Petea ? S-a lăsat de universitate, a renunțat la tot. Vorbește de nu știu ce bolșevici.

Ma s-a făcut bine. Nici moartea nu-i poate face nimic. Și totuși are să-i facă cineva de petrecanie odată, sînt sigur. Vreun nemernic, dacă nu cumva chiar eu. Și pe mormînt i-aș pune, în chip de monument, un telefon. Plictiseală. Sînt într-o dispoziție foarte schimbătoare. O jumătate de oră mi-e bine, un ceas mi-e silă de toate, cinci minute mă îmbăt cu mii și mii de speranțe. Am impresia că pot orice, dar cum mă apuc — obosesc. Aștept mereu să se întîmple nu știu ce, nu mai scriu de loc. Dorm puțin. Am insom.

Grevă în oraș. Petea susține că monarhia e în agonie. O fi, că el știe mai bine. În ceea ce mă privește, e cazul să mă gîndesc la a mea. Dimineață am avut o criză — am căzut pe Ligovka. M-am rănit la cap. Mă tem să merg la dr. A venit el la mine. «Cine au fost părinții, bunicii dumitale ?

De ce boli au suferit ?» Cărturari, farisei. Totul e deşertăciune. Pe Ma o pierd — s-a şi îndepărtat de mine. Zajoghin o tortureazā — nu-i decît un peşte ordinar.

Stau în pat. Petea a intrat în nu ştiu ce partid. Există bolş. şi menş. Eu nu înţeleg nimic din ce se petrece şi asta-i rău. Ca să trăieşti şi să munceşti, trebuie să înţelegi.

Are să scrie o dată, cineva, un ultim roman despre oropsiţii vieţii, şi cu asta va pune punct subiectului, ca să se scrie pe urmă despre un om fericit, nou, căruia îi merge din plin. Ideea îmi aparţine. Adică nu chiar. În orice caz, îmi vine tot mai des în min."

Pe ultima filă era zmîngălit de nenumărate ori, în toate direcţiile, un singur cuvînt : Galka [1]. Jos, un desen înfăţişa un moş cu barbă, sub care scria : *Dumnezeu*. Pe coperta caietului era lipită o pastilă purtînd un număr : 90.

Capitolul 9

LA CONACUL GENERALULUI

Cînd plantonul se dusese după lemne, ologul deschisese ochii, răsuflase adînc, uşurat, şi întinsese mîna după cîrje. Dar înainte de a părăsi camera, se îndreptă ţopăind spre masă, înşfăcă un covrig şi-l vîrî în buzunar, apoi termină ceaiul din

[1] Stăncuţă.

pahar. Abia după aceea își potrivi bine cîrjele la subțiori.

Ușa se închidea și se deschidea scîrțîind ca mișcată de o mînă nevăzută. Ologul zărea spinarea plantonului care se îndepărta, liniile troienite, fumul de pe acoperișurile caselor. Cînd silueta întunecată dispăru îndărătul unui gard scund, trecu pragul și, mînuind repede cîrjele, o luă la dreapta, spre șosea.

Ajuns în fața unui magazin alimentar deasupra căruia se bălăbănea scheletul unui felinar, întoarse capul și privi în urmă : un bărbat tocmai intra în pichet, tîrînd după el o umbră deșirată. Iar dinspre gard venea, cu nu știu ce în brațe, plantonul.

Ologul zîmbi. „Nu mă mai prinde", își spuse el. Apoi, cu glas tare : „Ei, acum am să hoinăresc și eu !"

Dar nici după treizeci de pași, fu nevoit să se oprească : i se făcuse rău deodată, vechea durere de la cap și din spate îl împungea din nou. Cîrjele zgîriară gheața și căzură într-un nămete. Ologul, care fără cîrje nu mai era bun de nimic, făcu un salt, încercînd să le prindă din zbor, dar fierul roșu al unui junghi i se înfipse în ceafă și-l săgetă din creștet pînă-n tălpi, îndreptîndu-i nefiresc spinarea și trăgîndu-l înapoi. Mai făcu un salt, apoi, cu un țipăt, desfăcu brațele și se prăbuși în zăpadă, pe o coastă. Rămase acolo zvîrcolindu-se, izbindu-se cu capul de o cîrjă și mișcîndu-și gheata convulsiv, ca soldatul cînd își pocnește călcîiele ca să ia poziția de drepți.

Îl trezi mușcătura gerului și larmă de voci. Întredeschise ochii și văzu un mic grup care se foia

pe lîngă nămete, părînd a se ciorovăi. Coborî pleoapele și se zgribuli. Nu mai voia să știe de nimic, nici măcar să gîndească.

— Ăsta îngheață, bă, pe crucea mea ! auzi el un glas ascuțit de puști. De ce o fi zăcînd aici ?

— Și mai e și olog, remarcă o altă voce, care aparținea cu siguranță tot unui băiețaș. I-o fi tăiat trinu' un picior.

— Da' dacă i-a făcut careva felul ?

Glasurile țopăiau în jurul ologului ca niște vrăbiuțe. „Copii" își spuse el și, deschizînd ochii pe jumătate, văzu o sanie, un sac și o droaie de picioare încălțate cu cizme și pîslari.

— Nu-i sînge nicăieri. E beat-mort.

— Ăsta îngheață, zău dacă nu îngheață !

— Ce să înghețe, mă ! Ăsta-i ger ?

— S-a trezit ! Mișcă !

— Ia uite, mă, are pe cîrje niște litere !

— De argint, bă !

— Le ușchim, ai ?

Șase băiețași, cu șepci și cu caschete, se vînzoleau în jurul ologului. Unul dintre ei, mai mic de statură, dar îndesat, se uită cu atenție la omul întins în zăpadă și exclamă speriat :

— Se uită, fraților, se uită ! De ce zaci aici, nene ?

— Ajutați-mă să mă ridic, copii, se rugă de ei ologul. Voi cine sînteți ?

— Da' matale de unde-ai picat ? Cum te cheamă ?

— Eu, dragii mei, nu-s de nicăieri, dar de chemat mă cheamă Alexandr. Se gîndi o clipă și adăugă : Știu să cînt la balalaică.

— Nu zău! Iepure are balalaică. Ai să ne cînți?

— Sigur. Da' voi unde stați?

— La conacul generalului, la doi kilometri de aici. Da' nu ești cumva pilit?

Ologul zîmbi.

— Sînt doar un pic amețit, dar ce-are a face? Știu o groază de scamatorii! De-ați ști, băieți, ce de scamatorii pot eu să fac! Nici nu mai țin minte cîte!

— Zău, nu minți? făcu puștiul care observase că ologul are ochii deschiși. Vezi, nene, să nu faci mișto de noi!

Băiețașii se strînseră mai la o parte, ținură sfat, după aceea desemnară un delegat care să ducă tratative cu ologul.

— Uite ce e, îi zise delegatul, dacă vrei, poți să vii cu noi. Da' nu cumva ești vreun inspector?

— Nu, nu-s inspector, îl asigură ologul. Sînt cupletist și aș veni cu dragă inimă. Numai că...

Copiii se chinciră lîngă olog.

— Numai că ce? A, știm... Vrei să te ducem cu sania, nu-i așa?

Ologul dădu din cap.

— În sanie cu el, băieți! Tot trebuie să cărăm fieru'.

Și cît ai clipi, îl instalară comod în sanie, cu spatele rezemat de sacul cu fier vechi. Ologul se așeză pe piciorul îndoit, se rezemă de sac și, întinzîndu-se cu voluptate, închise ochii. Doi băieți trăgeau de frînghie, alți doi mergeau de o parte și de alta a saniei, iar ceilalți doi veneau în urmă, oprindu-se din cînd în cînd ca să se uite înapoi. Nu întîlniră pe nimeni. Dinspre gară au izbucnit

la un moment dat fluierături și larmă de glasuri. Băieții iuțiră pasul. Cei doi care alergau pe flancuri se uitau în direcția stației, schimbau cu ceilalți replici monosilabice și-i înlocuiau din mers pe cei ce trăgeau sania.

— Iar fugăresc vreun zulitor, strigă băiatul care alerga în stînga. Mi-e să nu-l găbjească pe Baban !

— Baban e-n altă parte, îl liniști colegul său din dreapta. Dumneata stai bine ? se adresă el ologului.

Dar acesta se și cufundase în lumea viselor și nu auzea nici fluierăturile, nici strigătele și nici întrebarea puștiului. Cîrjele săltau la hopuri și de cîteva ori chiar au căzut în zăpadă, însă de fiecare dată băieții s-au oprit și le-au pus la loc, de-a curmezișul saniei.

După ce alergară așa cam un sfert de ceas, ajunseră într-un loc unde drumul cotea și se termina într-un șanț. Băieții ridicară sania, o trecură ușurel peste șanț și-și continuară cursa, de astă dată în plin cîmp. Ologul se deșteptă și tuși. Copiii se opriră.

— Ascultați, băieți, rosti necunoscutul, să nu spuneți la nimeni că m-ați găsit și m-ați luat la voi. Dar absolut la nimeni ! Sînt urmărit, ați înțeles ?

— Și noi sîntem urmăriți, glăsui cu voce groasă năpîrstocul și smuci de funie. Da' cu matale ce-i, ai curățat pe careva ?

Ologul însă nu se arătă dispus să-l lămurească. Puștii își văzură de drum și e îndoielnic să fi auzit acest răspuns întîrziat :

— Pare-se că n-am chiar mutră de asasin...

Se însenină. Luna strălucea pe cer ca un nasture de sidef. Firele de telegraf țiuiau monoton și jalnic în același registru acut al portativului. Ologul avea impresia că trecuse o veșnicie din clipa cînd fusese trezit în vagon. De altfel și drumul era mult mai lung : străbătuseră nu doi kilometri, cît îi spuseseră băieții, ci vreo patru, și totuși nu se zărea nicăieri vreo casă. Ologul se chircea, pardesiul nu-i ținea de cald, mîinile i se învinețiseră și numai ochii îi licăreau ca două stele.

Trecură de cabina unui acar, suiră, patinînd, rambleul foarte înclinat al terasamentului, traversară linia ferată, apoi ținînd cîrjele și sacul ca să nu cadă, se lăsară să lunece la vale pe ghețușul pantei opuse și se îndepărtară în pas alergător spre pădurea al cărei zid întunecat se deslușea la mică depărtare. După numai zece minute, sania luneca pe drumeagul din pădure. Băieții fumau. Îi oferiră și ologului țigări.

— Ia, nene. Avem spiciale !

În beznă, cînd scăpărau, cînd se stingeau șase puncte aurii, dănțuitoare — tutunul ud ardea prost și se făcea cocoloașe. Apoi sclipi și un al șaptelea punct auriu. Puștii scuipau, dîndu-și aere și lăudîndu-și „spicialele“.

Tăcerea gravă a pădurii, o liniște vîscoasă, de rășini împietrite, tulburată cînd și cînd de mici trosnituri și foșnete, picura lin de sus. Omătul, săltat de vînt, se spulbera în cetină și presăra cu luminițe albastre trunchiurile și acele brazilor. „Ca de Crăciun“, gîndi ologul, sorbind prin toți porii pacea aceea adîncă și simțind cum se îndepărtează

tot mai mult de o lume care-l făcuse să sufere atîta.

— Iaca acuşi sosim, nene, acuşi, spune un puşti. Uite, vezi ? Acolo-i cimitirul, pricepi ? Morţi, pricepi ?

Ologul privi în direcţia spre care arăta puştiul cu mîna. Într-adevăr, prin jarişte se zăreau cruci purtînd cuşme albastre de zăpadă. Îngrămădindu-se şi înghesuindu-se, crucile se îmbulzeau spre o capelă, dar cum treceau de ea, se despărţeau în pîlcuri răzleţe. Ceva mai la o parte de cimitir, lîngă un mesteacăn, se înălţa o cruce neagră solitară, cu o cunună de metal pe umeri.

— Cum, aici în cimitir locuiţi ?!

Băieţii izbucniră în rîs.

— Nu într-acolo trebuie să te uiţi, nene !

Puştiul, care înota într-o manta prea lungă, se aşeză pe vine :

— Uite colo, vezi o clădire ?

— Văd nişte ruine, nu... ba da, văd într-adevăr o casă.

— Ei, acolo stăm noi. Înainte eram mai mulţi — o comună întreagă, au fost şi fete, da' le-a gonit un inspector de la tutelara !

— Comună ? rosti rar ologul. Ce vrei să spui ? De unde ştiţi voi de comună ?

— Mare lucru ! Ba aveam şi o cooperativă a noastră, adăugă un băiat mai răsărit, cu cojoc şi pîslari. Uite, fierul ăsta, unde zici 'mneata că-l ducem ?

Ologul nu pricepea. Se străduia să-şi aducă aminte sensul acelor cuvinte despre care citise sau auzise ceva parcă de mult de tot. Se uită cu luareaminte la copii şi, cînd sania se opri în faţa

scheletului unei clădiri cu două etaje şi doi băieţi aburcară sacul şi-l lăsară să cadă înăuntru, printr-o fereastră, îi întrebă iar :

— Sînteţi de la orfelinat ?

— Sîntem de peste tot. Hai, dă-te jos. Poţi să intri pe fereastră ? Nu ? Măi Iepure, tu treci acolo şi ţine-l de ciot, că eu îl salt de ţurloi.

— Ei, invalid de gradul doi, vai de capul tău ! Pensie îţi dă barem ?

Înăuntru puţea a gunoaie, igrasie şi cărămidă mucegăită. Sub picioare scrîşnea sticla spartă, peste tot te loveai de grinzi smulse de la locul lor. Ologul mînuia de zor cîrjele ca să nu rămînă în urmă. Hîrşîi un chibrit şi băieţii aprinseră un felinar ; acum se vedea mult mai bine. Ologul putu să-şi studieze noii prieteni. Îl izbi mai întîi slăbiciunea lor, paloarea feţelor, uşor de observat cu tot stratul de murdărie care se prelinsese pe pomeţi şi pe bărbii ; băiatul care ducea felinarul avea degetele de la ambele mîini bandajate cu cîrpe murdare. Urcară la etaj pe o scară lată de piatră, fără balustradă, străbătură un coridor îngust unde mirosea de te trăsnea, apoi coborîră pe o altă scară, de lemn, răsucită în spirală, şi reveniră la parter.

— Agaţă-ţi, nene, cîrjele şi şezi colea, îl pofti purtătorul felinarului. Mişto ogeac, ai ?

Ologul atîrnă cîrjele de un capăt de grindă metalică ce ieşea ca o limbă din zidărie, se aşeză pe un morman de cărămizi şi privi în jur. Deşi tulbure, lumina felinarului, aşezat acum pe masă, făcea să scînteieze crinii de aur ai tapetului : de-a lungul pereţilor se înşirau bănci de lemn, ca acelea din grădini, o sobiţă de fier, aciuită într-un colţ,

își trimitea burlanul lung și întortocheat de-a curmezișul întregului tavan, pînă la orificiul de ventilație, pe unde ieșea afară. Geamuri, ferestrele nu prea aveau. Cu toate acestea, în ciuda paraginei și a dezolării, te simțeai destul de bine în încăperea asta, iar mirosul vag de blană de oaie și încă un altul, mai pătrunzător, dar greu de identificat, dădeau căldură și intimitate ambianței, făcîndu-te să te simți „ca acasă". În alt colț spînzura de un cui o balalaică cu fundulița roșie la gît.

— Cum, aici locuiți? se miră ologul. De ce? Nu pricep! Unde-s părinții voștri? Voi n-aveți părinți?

Vorbele lui avură darul de a înveseli ceata.

— Avem și părinți, ha, ha! Da' nu-i nici o scofală! La fel de bogați ca matale și ca noi... Uite, știi ceva? Dacă vrei, te facem babacul nostru. Treabă ușoară: faci focul, lemne ai, că-s destule cruci în cimitir, iar cînd om da cîte-o gaură, ai să stai să ții tira. Cît despre haleală, las' pe noi!

— Este haleală, este! A-ntîia! Acuși pornesc mărfarele cu grăunțe, p-ormă cirezile. Umflăm o vițică și... se apucă să-i explice un puști cu fața cît pumnul și roșie ca un măr copt, dar se întrerupse, lovit de o idee: Da' matale nici nu ne cunoști măcar! Mie-mi zice Filka!

— Iar mie Iepure! strigă alt glas și — zup! — dintr-un colț țîșni o fărîmă de om sfrijit, înotînd într-o manta și în niște cizmoaie cît toate zilele, dintre care una era neagră, iar cealaltă roșcată.

Veni rîndul unui băiețel, tot firav, dar delicat și foarte drăgălaș, cu ochi luminoși. Se apropie de olog :

— Am onoarea să mă prezint : eu sînt Generalul ! În camera asta era odată biroul lui taică-meu — toată lumea îi spunea tatii „excelență“.

— Serios ? se îndoi ologul. Și unde-i tatăl tău acum ? Avu o ezitare, apoi repetă : Unde-i papá ?

— Papá ? Cine știe ! A fugit cu mama, cică în America. Și Generalul făcu un gest care voia să sugereze depărtarea. Și ce bine o duceam înainte ! Mîncam în fiecare zi ! Aveam și *Fräulein !* Zicea „bitte“, și mai zicea „Zimmer“ !

— Iar eu îs Piuliță ! chițăi careva într-un ungher.

Ologul își încordă privirea : desluși lîngă fereastră o siluetă înfofolită într-o bundiță, care tria o grămadă de fiare ruginite — lacăte, chei, șaibe, cuie — scurse din sacul răsturnat.

— Eu n-am părinți, adăugă piciul. Îs picat direct din cer, fără corespondență !

— Ghebe ! Pe numele de familie, Gusev, se recomandă alt pici, cu nasul în vînt, tot murdar și zdrențăros și el. Îmi pare bine de cunoștință. Am șters-o astă-primăvară de la internat.

— Da' dumitale cum îți zice ? îl întreabă pe olog un băiețel cocoșat, iscodindu-l printre gene ; se așezase jos și cotrobăia într-un maldăr de cîrpe. Nu ești om rău, ai, ce zici ? Mie îmi zice Galka și-s administrator peste ce vezi aicea.

— Galka ? exclamă ologul, săltîndu-se într-un cot. Galka ? repetă el, mai tare, și începu să tremure din tot corpul. Galka ? țipă de-a binelea, sărind în sus pe unicul picior și ținîndu-se de perete.

Cum... tu ești Galka? Apoi se prăbuși pe mormanul de zdrențe. Lăsați-mă să stau așa, drăguților, îngăimă el, să mă odihnesc puțin... și pe urmă am să vă cînt din balalaică...

Închise ochii, părînd că a adormit pe loc.

Copiii se traseră mai la o parte, tăcuți și cam speriați, și se apucară de treburile lor. Iepure înșfăcă un lemn și făcu din el surcele, care umplură încăperea de o aromă plăcută, apoi, ajutat de General, aprinse focul în sobiță. Piuliță continua să trieze fierăria cu un aer foarte concentrat, cîntărind în palmă bucățile de metal și căznindu-se să rîcîie rugina cu unghiile lui murdare. Ghebe își despăduchea cămașa albastră, care cine știe de cînd nu mai văzuse apa și săpunul. Galka scotocea înainte prin mormanul de petice. Ziceai că au și uitat de olog, de parcă nici n-ar fi fost acolo. Acesta zăcea la locul lui; dar din cînd în cînd deschidea ochii și își înghițea lacrimile sărate care se prelingeau într-una pe fața-i chinuită.

Încăperea era luminată de flăcăruia pîlpîitoare a unei feștile bisericești, de ceară, care, înfiptă într-un suport negru, se topea și se lăbărța în felinarul acela mare de pe masă, un fanar cum au cei de la calea ferată. Cîrjele ologului, atîrnate de grindă, se legănau. Rafalele de vînt nimerite prin fereastră strînseseră pe pervaz o grămăjoară de zăpadă care lucea spectral și părea presărată cu firicele de naftalină. Pe sub dușumele colcăiau armii de șobolani.

Galka își puse în sfîrșit peticele în sac, ieși și se întoarse cărînd un ceaun cît toate zilele, plin cu apă, vărsă în el crupe dintr-o pungă și-l săltă pe ochiurile sobiței.

— Ce-o fi cu Babanu de-ntîrzie... se impacientă Iepure.

— Azi nu vine, anunţă Galka. E dus la tuşica de la Pomeranie. Apoi trase cu coada ochiului spre olog şi adăugă în şoaptă : Cine dracu' o mai fi şi ăsta ? Ştii ce mă gîndesc ? Te pomeneşti că-i vreun copoi şi se duce mîine să ne toarne la comitetu' executiv...

— Ne-a promis că ne cîntă la balalaică, făcu visător Filka. Nici unul dintre ei nu observă că ologul, proptindu-se cu vîrful ghetei de marginea pragului, se aşezase de-a buşilea, apoi, aruncîndu-şi cu putere corpul îndărăt, se ridicase dintr-o mişcare. Rămase locului o clipă, legănîndu-se într-un picior, şi, dintr-un salt, nimeri tocmai în mijlocul cercului de copii, care tresăriră speriaţi. Ţinîndu-şi echilibrul cu braţele întinse în lături, ologul se lăsă pe o saltea veche.

— Să nu vă temeţi de mine, dragii mei. N-am să mă duc nicăieri şi aflaţi că nu sînt copoi. Şi acum, să vă cînt la balalaică. Adineauri şedeam acolo şi mă întrebam dacă am făcut bine sau nu că am venit la voi.

— Şi ai găsit răspunsul ? Că ai zăcut destul ! vru să afle Galka.

— Da, Galka, l-am găsit ! Dar mai întîi am să vă rog ceva : spuneţi-mi Galkin. Ăsta-i numele meu de familie, înţelegeţi ?

— Care va să zică, eu Galka, 'mneata Galkin ! exclamă cocoşatul. Şi d-aia trebuie să pici grămadă ?

— Uite, vezi tu... eu uitasem cum mă cheamă, uitasem de tot, ştii ? Iar tu mi-ai adus aminte. De azi-dimineaţă îmi ieşise pur şi simplu din

minte numele meu, dar cînd mi-ai spus cum te cheamă, m-a luat brusc cu fierbințeală și am picat jos. Nimic nu mai țineam minte, dragii mei, absolut nimic. Acum însă am să-mi amintesc. Pe legea mea că am să-mi amintesc ! Numai să-mi vin puțin în fire.

— Da' ce-i cu mata, ai crize ? îl întrebă Generalul, amestecînd cu lingura în ceaun.

— E adevărat, am, din cînd în cînd, dar să știți că adineauri m-am lăsat să cad dinadins, ca să-mi adun gîndurile. Iar acum mi-e foarte bine. Am să vă spun eu povestea mea, mai tîrziu, să știți că e tare interesantă.

— Da' cîntece vesele știi ?

— Știu și cîntece vesele, și povești cu gîndăcei, și întîmplări din război.

„Acum mă întreabă ce-i cu piciorul..." își zise în sinea lui, dar băieților nu le ardea de asta : își făceau unul altuia cu ochiul și tot felul de semne și schimonoseli caraghioase. Piuliță își lăsă treaba, se repezi la ceaun, ridică capacul și-i vesti pe toți :

— E gata, fraților ! Galka, adă lingurile !

Aveau șapte linguri, dintre care una găurită. Pe aceea și-o alese Iepure. Unul cîte unul vîrau lingurile în fiertură, iar Iepure, cînd îi venea rîndul, o scotea repede pe a lui din fiertură, astupînd gaura cu degetul. Fiertura era fierbinte și, în timp ce mînca, Iepure schimba degetele, de parcă ar fi cîntat la flaut.

Galkin înghițea cu lăcomie, frigîndu-se. De cîteva ori se înfipsese peste rînd, dar băieții nu ziseră nimic, mulțumindu-se să schimbe priviri între ei... Cînd fiertura scăzuse la jumătate, Generalul

bătu cu lingura în muchea de tuci a ceaunului și strigă :

— M-am săturat !

Ca la o comandă, Filka, apoi și ceilalți, lăsară lingurile jos.

Numai Galka, luîndu-se parcă la întrecere cu ologul, tot scotea cu lingura păsatul pe jumătate crud și, cu gura încă plină, mai trăgea afară o porție.

— Uf, acu' parcă simt și eu că am mîncat ! făcu în sfîrșit micul pofticios, ștergîndu-și lingura de pantaloni. Mănîncă fără grabă, să-ți tihnească. Baban nu vine azi.

Galkin răzuia pe fundul ceaunului cîrlionții cafenii de fiertură arsă și surîdea plin de recunoștință, cu mîna la inimă.

— Vă mulțumesc, dragii mei, de cînd sînt n-am văzut oameni atît de generoși și buni la suflet ca voi. Sînt tare, tare mișcat și vă mulțumesc din suflet. Vă mulțumesc în numele întregii omeniri !

— Fleacuri, i-o tăie scurt Generalul, care se apucase să-și scoată cizmele. Dacă mai stai la noi, ai să vezi că-ți dăm și votcă. Trai ca la noi, mai rar !

— Și acu', că ne cunoaștem, ia cîntă-ne ceva, îl invită Galka scoțînd balalaica din cui. Ne-ai promis, ții minte ?

Galkin luă balalaica, mătură scurt strunele cu vîrful degetelor și rămase o clipă pe gînduri.

— N-am mai cîntat de mult, băieți, așa că să n-aveți pretenții și să nu vă supărați. Ei, dacă ați fi avut un pian, la pian eram maestru !

— La tata acasă avem și pian, interveni Generalul. Da' ia lasă mofturile și zi-ne ceva ! Pe-urmă

o să cînte și Iepure — cum știe el, ca la mandolină. Hai, tovarășe Galkin, zi-i!

Galkin ciupi strunele, își plecă urechea spre balalaică, o acordă răsucind un pic cuiele de lemn, apoi, ridicînd brusc capul, lovi tuspatru corzile, și din ele țîșni un chicotit sec ; degetele prinseră să alerge pe gîtul instrumentului, și corzile răspunseră cu o hărmălaie zglobie de copii. Struna mărginașă zumzăia ca muștele toamna, vecina ei îi ținea isonul cu glas de bărzăun, iar celelalte două ropoteau pe întrecute ca o ploicică măruntă și repede. Galkin cînta ce-și mai aducea aminte din copilărie — „Lună plină“, „Mesteacănul“ și „Kamarinskaia“, și aci strîngea balalaica la piept, aci se prefăcea că vrea s-o arunce, sau administra bobîrnace cadențate răbdătorului ei trup de lemn. Băiețașii jucau pe loc, pocneau din degete, dar la „Kamarinskaia“, ațîțați de ritmul îndrăcit, Filka și Ghebe își făcură unul altuia cu ochiul și, vîrînd două degete în gură, prinseră a șuiera voinicește. Numaidecît Iepure sări în mijlocul cercului, plesni din palme și — ține-te joc! Iar Generalul și cu Galka cîntau în falset cupletele :

Bădiță din Kamarino, hoțoman mai ești!
De ce pe-a mea cocoană n-o mai slugărești?
Trandy-brandy, iți-pisi, was ist das!
Sînt atît de înamorată, c-am uitat să cumpăr cvas.

Piuliță se trînti pe spate cu zgaibele în sus și se apucă să zbiere :

Aoleu, sînt în pom!
Dați-mi un bocanc de rom!
Tată, mamă, v-am lăsat!
Mă împușc cu un cîrnat!

— Arde-i, Galkin, niște ceastuști ! strigă Piuliță. Boala mea ceastuștile ! Și fără să aștepte acompaniamentul, căscă o gură cît o șură și slobozi prima strofă :

Era un popă-n sat' amice,
Cu nouăzeci și trei burice !

Dar întîlni privirea dojenitoare a lui Galkin și, fîstîcit, bîigui la repezeală restul ceastuștii și amuți.

— Eu zic că nu se cuvine, spuse Galkin. Nu-i frumos. Și nu atît că nu-i frumos, dar e pur și simplu o nerozie, înțelegeți ?

— Ce, îi aperi pe popi ? sări Generalul.

— Ăsta ține cu vechiul regim, spuse fără răutate Filka.

— Eu zic să-i facem vînt, fu de părere Iepure. Întinde-o de-aici, șontorogule ! Auzi, să nu-i placă ăle mai grozave ceastuști, pentru care am ciupit în gară, de la un „tilictual“, trei rublișoare ! Ba și le-a mai și notat într-o cărțulie și mi-a făcut cinste cu o turtă !

— Iar el de colo cică nu se cuvine ! Ian ascultă : acte ai ?

Galkin nu răspunse. Tăcea și lăsase jos balalaica. Generalul se apropie de fereastră.

— Se topește, anunță el. A început să picure. Ce te-a apucat ? se stropși la Galkin, care, fără veste, se tîrîse pînă la el și-i îmbrățișa picioarele. Ce-ai, bă, nenorocitule ? Dă-mi drumul ! De ce bocești ?

— M-au năpăstuit, dragii mei, m-au năpăstuit... Nu, nu voi, o, nu ! Oamenii ! O iubesc, vai, cît o iubesc, dar n-am s-o mai văd niciodată...

— Pe cine iubești ? făcu buimăcit Generalul.

— Pe ea, puişor, pe ea ! O îngroapă fără mine, înţelegi tu ?! N-am s-o văd nici la cimitir ! Nu plec de la voi, nu plec nicăieri ! N-am unde să mă duc. Am rămas singur pe lume, singur de tot...

— Ce-i cu ăsta, fraţilor, ce tot îndrugă ? zise Filka tulburat. Ascultă, Galkin, de ce plîngi ? Cine zici că ţi-a murit ?

Dar Galkin se ridică într-o rînă şi, cutremurat de plîns, articulă cu greutate :

— Oricum, tot n-aţi înţelege ! Ce bine că nu puteţi înţelege !...

Capitolul 10

NOAPTEA DE 19 SPRE 20 FEBRUARIE

Şuieratul trenurilor care treceau în goană pe sub poalele pădurii ţinea loc de ceas actualilor locatari ai casei generalului. Cînd Galkin se trezi şi ceru apă, huruitul unui tren tocmai străbătea cîmpul, cimitirul şi zidurile clădirii ruinate.

— Trece ăl de douăşpe şi zece, stabili cu precizie Iepure.

Băieţii îl înveliseră pe Galkin cu un covor imens, ţesut cu tigri şi cu urşi, îi vîrîseră sub cap ceva ce semăna cu o pernă, şi-i puseseră la îndemînă o cutie de conserve plină cu apă, după care se întinseseră şi ei pe aşternuturile lor. Generalul se culcase pe o bancă. Şobolanii mişunau şi forfoteau peste tot.

Dar să-l lăsăm pe Galkin să doarmă : are atîta nevoie de un somn bun, odihnitor ! Doarmă-n pace şi noii lui prieteni, pe care întîmplarea i-a scos în calea lui. Doarmă-n tihnă şi pace toţi oamenii de treabă de pe pămînt !

Să-i lăsăm un pic pe locatarii casei generalului şi să vedem ce s-a mai întîmplat la Leningrad. Să pornim de la gară pe bulevardul Nevski, s-o luăm prin dreptul cinematografelor care-şi sting rînd pe rînd luminile reclamelor şi, strecurîndu-ne printre pietoni şi printre feluritele vehicule, să ne continuăm drumul spre Moika, unde îşi are sediul miliţia judiciară.

Există la Leningrad clădiri care nu se cufundă în somn nici noaptea. În palatul de granit de pe strada Herzen, femei sleite de oboseală scurtează distanţa dintre dumneata şi prietenul dumitale bolnav : „470—26 ? Vorbiţi vă rog, aveţi legătura !" „167—24 ? Ocupat telefonul !" „604—04 ? Sînteţi la aparat ?" — „Da, da, vă ascult !" — Sau „604—04 a scos receptorul din furcă, sau e un deranjament pe linie !"

Nu doarme nici uzina de apă. Pompele ridică apa, care apoi se prăvăleşte şi curge pe arterele minunatului oraş — unul dintre cele mai extraordinare de pe glob. Vuiesc cazanele de abur şi robinetele de oţel ale turbinelor : poţi să te scoli şi la orele două din noapte, să răsuceşti întrerupătorul de deasupra capului şi, în globul de sticlă din tavan, se va aprinde o lumină mată. Poftim ! Poţi să scrii o scrisoare, să citeşti poezii...

Vuiesc şi cîntă pe tot întinsul ţării firele de telegraf, prin care zboară de la un capăt la altul cuvîntul uman, raţional. Nici cei de la telegraf nu

dorm : mesajul tău porneşte în lunga-i călătorie, pînă la Novgorod, unde se va opri exact la adresa de pe strada Lenin — dar vezi : nu-i deranja fără rost pe cei de la telegraf și nici prietenii nu ți-i tulbura cu vești premature !

Treji sînt și bărbații cu căști de aramă — cei ce se luptă cu focul, treji stau și cei de la miliția judiciară : de douăzeci și patru de ore nu mai știe Toberg ce-i odihna ; trage tutun tare, englezesc, ca să-și alunge somnul, Nasușev, ai cărui ochi ageri sînt deprinși să scruteze oameni și lucruri ; veghează plutonul de milițieni care sînt de serviciu în noaptea aceea ; ticăie, mereu cu zece minute în urmă, pendula ieșită încă din atelierele bătrînei firme Winter.

— Ar fi trebuit totuși să ascundem cîțiva agenți în apartamentul femeii asasinate, mormăi Nasușev, ciugulindu-și barbișonul. Sînt cazuri în care asasinul se întoarce la locul crimei — sub binecunoscuta atracție a victimei, și mai e și un fel de fanfaronadă inconștientă — să-ți faci apariția fără veste într-un cerc de necunoscuți și să-i sfidezi : poftim, eu sînt asasinul și voi habar n-aveați ! Da, da, categoric trebuia să lăsăm pe cineva acolo !

— Las', Nasușev, că-l prindem noi și așa, îl asigură Toberg încercînd zadarnic să prindă o molie care-l agasa. Ia adu-mi analiza dactiloscopică. Zici că amprentele coincid ?

Și ce somn le e la amîndoi ! Dar n-au încotro, trebuie să stea aici și să aștepte ca telegraful să le aducă vești. Și telegraful vestește : „Nu-i... nu-i... n-a fost... căutăm... nimic... s-au luat măsuri... nu-i... nimic...". Pe la unu noaptea,

Toberg smulse din mîna ofiţerului de serviciu o depeşă sosită din Liuban :

„Reţinut în tren călător fără bilet şi fără acte virgulă olog cîrje virgulă vorbeşte şi se poartă ciudat virgulă declară că-l cheamă Zajoghin stop din neglijenţa plantonului virgulă a fugit virgulă lăsînd un carnet de însemnări stop expediem dimineaţa carnetul curier special stop luat toate măsurile pentru prinderea lui stop Liuban 19 februarie ora 24 fără 20 minute expediat Ivanov recepţionat Şarov."

Toberg înjură cu sete, Nasuşev începu să se plimbe nervos prin cameră.

— Bine, Nasuşev, dar urmele, ce facem cu urmele ?! Ascultă ce-ţi spun : ăsta a omorît-o, nebunul, iar chestia cu prosopul e apă de ploaie. Nebun-nebun, dar are cap. Acum caută-l prin Liuban şi împrejurimi, opreşte toate trenurile, în timp ce dumnealui se plimbă în cîrje şi puţin îi pasă !

— Ciudat, foarte ciudat, făcu Nasuşev. Dar am citit cu atenţie caietul acela. Scrie acolo, ţin minte, despre unul Zajoghin şi ştiu că la noi este înregistrat un Zajoghin, din Kiev. Şi urmele care se potrivesc perfect... De asta ce zici ?

— Zic că mai întîi să punem mîna pe nebun şi pe urmă vedem noi. Dar tu dă-i înainte, îmi place să te ascult, mai ales că în timp ce vorbeşti, îmi vine întotdeauna... aia, cum îi zici tu... revelaţia !

— Aşadar, afurisitul ăsta de nebun fuge de colo-colo şi o lume întreagă îl caută. Slavka n-a adulmecat nimic şi l-am trimis pe Trefla. Jigodia de Trefla ne-a dus pînă la gară şi nu zici că s-a

așezat și a început să dea din coadă ?! Iar acum, telegrama asta... N-au fost destul de atenți, n-au luat măsuri, le-a scăpat, naiba să-i ia ! Și cînd te gîndești că ăla numai că nu s-a rugat de ei să-l aresteze...

— Dar Zajoghin ? strecură cu maliție Toberg, întinzînd iar mîna după molie. Cu el cum rămîne ?

— Zajoghin ? După cîte sîntem informați, ăsta avea două picioare. Da, aici e aici...

— Aici ne lovim de un zid, Nasușev. Un zid de piatră.

— Iată datele de care dispunem pînă acum, reluă Nasușev oftînd. Urmele de pe prosop ; profesorul identifică scrisul pacientului său ; din apartament n-a dispărut nimic. Dar a mai intervenit și blestematul ăsta de Zajoghin și acum avem doi bănuiți ! De nu pomenea despre el în caiet, totul s-ar fi limpezit mult mai ușor.

— Mda, făcu Toberg, așezîndu-se la locul lui, din spatele biroului. Încurcată treabă ! Zi mai departe.

— Portarul a declarat la interogatoriu : „Dimineața, pe cînd măturam trotuarul, am văzut pe cineva care mergea în cîrje apropiindu-se de casa noastră. Altceva n-am văzut.“ Iar o oră mai tîrziu — ușa apartamentului forțată, locatara ucisă și... nici un lucru nu pare să lipsească ! Și totuși e mai mult ca sigur că s-a furat ceva. Dar ce anume ?

Toberg tot se mai căznea să înhațe molia, care-și reluase dănțuiala deasupra biroului său.

— Un caz ieșit din comun. Și asta din cauza unui mic amănunt : omul care fuge e Galkin și totuși el se dă drept Zajoghin ! Dar dacă profeso-

rul ne-ar fi sesizat imediat, dacă portarul ne-ar fi spus de dimineață chestia cu ologul, dacă...

— După părerea mea, portarul n-are nici un amestec, îl întrerupse Toberg. De ce a fost reținut ?

— Nu strică. E un tip suspect și viclean. Deocamdată, știu un singur lucru : asasinul a luat ceva din casă. Și ca să găsească acel ceva, a scotocit prin lenjerie, printre scrisori, în comodă și în dulap. Ce căuta ? De ce probă se temea atît de mult încît să comită un omor ?

— De unde rezultă că-l putem exclude pe olog, nu-i așa ? întrebă Toberg. Ca să abandonăm această pistă și să ne ocupăm exclusiv de Zajoghin ? Zău că pe front e mai simplu ; acolo ți se spune : iată dușmanul — zdrobește-l, nimicește-l, îl ai în fața ochilor și nu poți să-l confunzi cu nimeni ! Pe cînd aici... Poate carnețelul pe care ni-l trimit ăștia o să ne fie de vreun folos, ai ?

Nasușev ridică din umeri.

— La ce bun, din moment ce nu l-am găsit și pe posesorul lui ! Crezi că scrie în el : eu am omorît-o și acum o șterg la Liuban ? Huîm... Liuban... De ce tocmai acolo ?

Toberg zîmbi.

— Nasușev, Nasușev ! Dar poate că tocmai carnețelul acesta este obiectul pe care-l căuta asasinul. Ei, ce zici ? Hai, nu te mai fîțîi, stai jos nițel și gîndește !

Toberg fumează, Nasușev măsoară camera în lung și lat cu pași repezi, pendula ticăie și bate în silă o singură dată : a mai trecut o jumătate de oră.

Afară e moină, răsună zgomotele orașului, gonesc cu ochii holbați mașinile Salvării, un bețiv

își tîrîie pașii prin mijlocul caldarîmului și vorbește de unul singur :

— Îmi vine cartea și zic : am luat potul ! Iar ăla de colo : Dom'le, joci cu cărți măsluite. De ce ? zic. De-aia, zice, că asu'îi cu ferestre și-i făcut din cinci. Da' eu dă un' era să știu ? Este ?

Bețivul își scoate șapca din cap și-i trage o cîntare în falset răgușit :

— Te-ai duuus, frăție, te-ai tot duus...

Se întrerupe și iar întreabă cu limba încleiată :

— Da' eu dă un' era să știu ? Este ?

Iar pe la unu trecute (vechile noastre cunoștințe, administratorul și consoarta dumnealui, au un somn adînc, să dai cu tunul !), se aude hîrșîitul unui bomfaier, care taie lanțul de la ușa din dos. Pînza ferăstrăului se mișcă înainte și înapoi, ca arcușul pe strune și, în sfîrșit, un individ necunoscut pătrunde în bucătărie, scoate din buzunar o lanternă și, urmînd raza ei subțire, trece în coridor.

În timpul acesta, administratorul visează că e într-o livadă de meri din gubernia Tver. Tocmai ședeau sub un măr, în jurul samovarului, cînd deodată un avion se lasă jos de tot deasupra grădinii, iar din carlinga avionului se apleacă Timofei, portarul, și se apucă să doboare merele cu niște cîrje. „Încetează ! răcnește administratorul. Încetează că o pățești !“ Individul de pe coridor se lipește de perete și nu mișcă, dar inima lui — inimă de hoț fără nervi, obișnuită cu de-alde astea — bate liniștit.

Fără să mai aprindă lanterna, își urmează drumul pe dibuite, cu mîinile întinse și călcînd

pe vîrfuri. Ajunge într-o cameră mare, își plimbă palmele pe pereți în căutarea șalterului, îl găsește — și lumina inundă camera.

Faine lucrușoare mai are administratorul în salonul lui luxos mobilat: vaze de porțelan, un ceasornic de aur pe o măsuță, iar într-un colț, un birou, în ale cărui sertare păstrează fondurile imobilului. Necunoscutul forțează broasca de la casetă: un pachet de bancnote, învelit într-o bucată de hîrtie pe care scrie cifra „100", și încă unul, tot de o sută, și al treilea la fel, apoi, la fund, două hîrtii de cîte zece, ceva mărunțiș — vreo cincizeci de copeici — și niște timbre fiscale într-o cutiuță de bomboane.

Necunoscutul zîmbește, bagă banii în buzunar, trage cu urechea: de afară se aude picurînd, clefăie liniștea nopții, iar în casă, în afară de ticăitul ceasului — nici un zgomot. E timpul s-o șteargă. Își pipăie pistolul în buzunar și-i vine să tușească. Un ceas de aur, o brățară, 320 de ruble numerar... Bani buni. Și lucrurile-s bune. I-a mai făcut cu ochiul un briceag cu prăsele de fildeș. Lîngă briceag era un calendar de birou. La data de 20 era notat: „Plată reparații. Dare de seamă cheltuieli. Ciorapi pentru Raecika."

Necunoscutul vrea să se întoarcă pe unde a venit. Scoate lanterna. Raza ei de vreo doi metri se proptește într-o formă albă care începe să țipe ca din gură de șarpe: „Raia, Raia, săriți!" Doborît de spaimă, administratorul, îmbrăcat numai cu rufărie de corp, cade grămadă: n-are inima tare și nici picioarele nu-l țin.

Necunoscutul scoate din buzunar un mototol de cîrpe, îi pune căluș femeii țîșnite din așternut

şi-l aude pe administrator, care-şi revenise, strigînd : „Săriţi ! Săriţi ! Ajutoor !"

Fugi, necunoscutule, pînă nu-i prea tîrziu ! Jos pe scară, apoi peste zid, în curtea vecină, drept spre ieşire, pe sub nasul portarului, şi iată-l în strada Marat. Totul dintr-o răsuflare — voios, zîmbitor, ochii-i sclipesc.

Şi iar se pune în mişcare miliţia judiciară. Toberg îşi trimite oamenii în strada buclucaşă, Nasuşev se agită : pică de somn, abia îşi ţine ochii deschişi, dar încă nu se poate gîndi la odihnă.

Administratorul, care s-a rănit la cap în cădere, zace pe coridor, consoarta lui are ochiul stîng învineţit. Cîinele adulmecă urma, coboară în curte, se opreşte chelălăind lîngă zid, îl escaladează, ajunge în curtea vecină, iese în stradă şi — stop ! Nimic de făcut : moină, zăpadă fleşcăită — mai e o lună şi se desprimăvărează.

Pe la şapte şi ceva, un bărbat intră la Toberg, îi pune pe birou un carneţel cu scoarţe albastre şi-l trezeşte cu un ghiont uşor în coaste.

— Ce e ? Imediat, în regulă, 'nţeles. Şi capul îi cade iar în piept.

— Treziţi-vă, tovarăşe Toberg, e din Liuban ! Toberg sare ca muşcat de şarpe : i-a fugit somnul.

Iar la Liuban e linişte şi pace, şi adie un vînticel călduţ : peste o lună e primăvară. Toată noaptea l-au căutat pe Galkin, dar n-au reuşit să-i dea de urmă. Galkin doarme dus în fostul conac al generalului şi nu se va trezi aşa curînd — nu-i nimic, mai bine, las' să doarmă. Generalul însă e de mult treaz. Şade pe bancă şi

așteaptă șuieratul rapidului de opt, atunci va avea de făcut ceva, va avea de mers undeva...

La Liuban e liniște și pace, și adie un vînticel călduț. Ferice de Galkin ! Visează un vis confuz : se face că se plimbă cu un prieten pe o insulă scăldată în verdeață, culege flori — romanițe și lăcrămioare — și are două picioare, nu doar unul.

Capitolul 11

ACEIAȘI, PLUS KLIMOV

Carnețelul uitat de olog la Liuban nu le-a furnizat nici o informație nouă de importanță decisivă pentru anchetă. Avea în total patruzeci de pagini, din care numai primele șase erau zmîngălite, cu cifre, versuri din Pușkin și denumiri de străzi leningrădene. Pe partea interioară a copertei scria cu ortografia veche :

Duminică, aprilie, șase :
Ne-am plimbat noi între ape,
Pe ostroave, pîn' la masă.
De-acu, Floriile-s aproape...
Zeci de baloane, pocnitoare,
Peștișori de aur, halvițe,
Și-atîtea chipuri zîmbitoare
De liceeni și școlărițe.

Toberg cercetă carnețelul foaie cu foaie, examină cu lupa fiecare literă ; observă deodată,

tocmai la sfîrşit, o însemnare — recentă, judecînd după claritatea urmei lăsate de creionul chimic — făcută cu litere microscopice, chiar lîngă capsele cu care era cusut carneţelul: era adresa Martei Alexandrovna Şatunovskaia.

— E firesc, fu de părere Nasuşev, se cunoşteau de mult. Prin urmare, însemnarea asta nu ne spune nimic.

— Nici faptul că a fost făcută recent de tot ?

— În orice caz, Toberg, faptul în sine nici nu-l disculpă, nici nu-l acuză pe olog. Şi altcineva putea să aibă adresa acestei femei.

— Altcineva, mă rog, dar însemnarea asta a fost găsită în împrejurările cunoscute, în carneţelul acesta, care aparţine unui om asupra căruia planează anumite bănuieli. Gîndeşte-te, Nasuşev !

— Ar însemna să procedăm ca nişte diletanţi, dragul meu, rîse Nasuşev. Apoi, cu neaşteptată seriozitate: Ascultă, în America, bunăoară, s-ar putea rezolva un caz ca ăsta ? Adică un caz greu, al naibii de încurcat ? Ce crezi ?

— Asta-i ultima mea grijă, răspunse Toberg plictisit. Sînt sigur numai că în jurul unui caz ca ăsta ei ar face un mare tapaj. Or, asta nu-i bine. Noi sîntem mai modeşti. Şi ai să vezi că pînă la urmă, descurcăm iţele. Eu unul am să mai studiez carneţelul, vreau să mai stau „de vorbă“ cu el.

Tot cumpănind micuţul carneţel în palmă, examinîndu-l din toate părţile şi privind fiecare pagină cu lupa, Toberg observă la un moment dat că prima copertă este aproape de două ori mai groasă şi căptuşită în interior cu hîrtie galbenă, nu verde ca cealaltă. Bănuind că nu e lucru curat la mijloc, Toberg umezi cu apă părţile interioare

ale ambelor scoarțe, le lăsă să se usuce, apoi desprinse cu grijă mai întîi hîrtia verde, apoi pe cea galbenă. Și misterul se lămuri : scoarța mai groasă era o ascunzătoare ; conținea o șuviță de păr, care ocupa pe înălțime aproape tot spațiul. Scoase șuvița și citi pe hîrtia cenușie dinăuntru :

Am bucla aceasta amintire, iar în gînd o port pe aceea căreia îi aparține și care trebuie neapărat să dispară. Scopul vieții mele e să-l răzbun pe bărbatul ei. EU.

Dar nici după această descoperire senzațională ancheta nu înregistră progrese substanțiale. Expertizele confirmară că era părul victimei și că rîndurile acestea fuseseră scrise cu un an — un an și jumătate în urmă. Singurul efect produs de carnețel a fost că, acuzîndu-l în mod indubitabil și fără drept de apel pe fugarul Galkin, i-a determinat pe Toberg și Nasușev, ca și pe toți cei de la miliția judiciară, să uite de Zajoghin și să se arunce cu înzecită energie și stăruință pe urmele ologului, pe care parcă-l înghițise pămîntul.

Toți ologii din oraș deveniră din principiu suspecți. Oamenii lui Toberg băteau cartierele mărginașe, stăteau ceasuri întregi la pîndă prin gări, colindau suburbiile și nici un invalid cu un singur picior nu scapă privirilor lor iscoditoare. Liubanul nu-i mai interesa, și iată de ce. Un agent al miliției judiciare, care fusese la țară, în concediu de boală, și nu auzise de crima din strada Marat și de fuga lui Galkin, atunci cînd s-a întors la serviciu, a fost pus în temă, în special cu evenimentele din ultimele 24 de ore. După

ce a studiat mersul anchetei şi planul operativ, s-a prezentat la Toberg şi i-a relatat că în acelaşi vagon cu el călătorise un olog care umbla în cîrje. Individul se urcase în tren la Liuban şi coborîse la Leningrad. Pe drum îi distrase pe călători istorisind anecdote şi cîntînd. De asemenea, individul îşi făcea tot timpul însemnări. La Leningrad, de la gară o luase pe Ligovka [1]. Nimeni nu s-a îndoit o clipă că ologul care venise de la Leningrad în acelaşi vagon cu agentul şi nebunul scăpat din ospiciu, care ucisese pe M. A. Şatunovskaia, apoi fugise, fusese descoperit în tren de controlori, dar reuşise din nou să evadeze, erau în realitate una şi aceeaşi persoană. În consecinţă, aparatul miliţiei judiciare, deşi avea şi alte preocupări tot atît de importante, îşi concentră toată atenţia asupra periferiilor oraşului şi asupra celor mai apropiate suburbii, ca Lesnoi, Ozerki, Murzinka, Kolomeaghi, spre a nu mai vorbi, fireşte, de strada Marat.

Conducerea nemijlocită a tuturor operaţiilor şi-o asumase Toberg, Nasuşev urmînd să ţină sub observaţie familia victimei, care făcea preparative pentru înmormîntarea acesteia, şi toate persoanele care aveau vreo legătură cu ceremonia.

— Mai ales aceia care vor merge după catafalc, îi atrase atenţia Toberg. Fii numai ochi şi urechi!

Înmormîntarea Martei Alexandrovna Şatunovskaia a fost fixată pentru ziua de 22 februarie. Cîţiva prieteni ai răposatului ei soţ, împreună cu un văr al victimei, inginer la o uzină, şi cu

---

[1] Denumirea curentă, populară, a bulevardului Ligovskoi.

o rudă mai îndepărtată, luaseră asupra lor cheltuielile de înmormîntare. Aceştia doi — vărul şi ruda îndepărtată — mergeau primii în urma dricului. După ei venea Irina, fiica victimei, abia ieşită din spital, urmată de administrator şi de consoarta acestuia, care au mers pînă la poarta cimitirului. La oarecare distanţă, pe trotuar, însoţea cortegiul Nasuşev. Purta ochelari fumurii şi o caschetă de ofiţer de marină.

Biserica era arhiplină de curioşi, cerşetori şi infirmi. La un moment dat intră Sotnikov ; privi chipul răposatei, stătu puţin cu o lumînare în mînă, dar plecă înainte de terminarea slujbei. Nasuşev preferase să rămînă la intrare. Diaconul recita cele cuvenite cu basul lui dogit, un preot bătrîior, nepăsător la toate, citea din Evanghelie cu glas firav şi poticnit, ca o tuse repetată, babele se zgîiau curioase la femeia ucisă. Pe la amiază, slujba se sfîrşi, preotul făcu un gest în direcţia sicriului şi grăi : „Luaţi-vă rămas bun !"

Nasuşev nu observase nimic suspect. Cînd totul se terminase şi lumea ieşi din cimitir, el se apropie de moviliţa proaspătă de pămînt şi citi inscripţia de pe plăcuţa de aramă prinsă în şuruburi de crucea albă : „Marta Alexandrovna Şatunovskaia, omorîtă în chip bestial la 19 februarie 1926, la vîrsta de 37 de ani".

Aşadar, Şatunovskaia a fost înmormîntată. S-o înmormîntăm şi noi în amintirea noastră şi să ne ocupăm de emoţiile şi frămîntările personajelor vii ale romanului. Între care, de un locuitor dintre cei mai modeşti ai Leningradului, pe nume Ivan Vasilievici Klimov, negustor de mere, răchiţele, halviţă şi compot, om potrivit de stat, în vîrstă

de patruzeci și cinci de ani, căsătorit, bubos și, ca tot negustorul, dăruit de la natură cu un nas borcănat și, mai cu seamă, cu multă, foarte multă evlavie. La cererea lui expresă ca musai să-l introducem în romanul nostru și să-i dăm și lui cît de cît un rol, iată, ne executăm. Acest particular modest stă în strada Koltovskaia, într-o căsuță de lemn, care, dacă a luat nu știu de cîte ori foc, în schimb n-a apucat niciodată să ardă de tot. Are la parter un apartament compus din trei camere: în două locuiește el cu nevastă-sa, iar pe a treia o transformase de vreo doi ani în magazie și-și depozita acolo marfa, dar la ora actuală, existînd o ordonanță în acest sens a comisiei sanitare, a fost obligat să o repare, s-o încălzească bine, urmînd — în baza unei înțelegeri verbale cu administrația imobilului — s-o închirieze în cel mai scurt timp cu putință, dacă nu vrea să locuiască el însuși într-însa.

Întrucît însă în oraș camere libere erau pe sponci, iar amatorii de locuințe ieftine dădeau năvală, închirierea chichineței aceleia prost mobilate a devenit pentru negustorul nostru o adevărată problemă, din simplul motiv că „nu știi niciodată cu cine ai de-a face".

— Mie să-mi dai un chiriaș cu recomandație. Să fie om subțire, cu școală, curat, parolist, să nu tragă la măsea și să plătească chiria la timp, zicea el. Și holtei, să nu gătească acasă, că nu dă voie nevastă-mea. Și să nu-i placă merele, că dacă-mi cere să-i vînd cu rabat, mai ies și cu pagubă.

Confrații lui Klimov, și ei precupeți în piața Sîtnîi, îi propuneau chiriași pe întrecute, dar nici unul nu se potrivea: unul era familist, altul

băutor, al treilea nici cal, nici măgar și unde mai pui că se dădea în vînt după mere.

— Alegi, Ivan Vasilievici, de parcă ai sta într-un palat, zău așa, îl dojenea vecinul, măcelarul. Că ăsta-i nu știu cum, că ălălalt îi cu ochelari, că lui ăstălalt îi cam place sexu' frumos... Da' ce școală ai făcut, mă rog ? Ce aștepți ? Să se mute la tine un academician ? Pe nepotu' meu de ce nu l-ai vrut ?

— Nepotu' dumitale e negustor de haine vechi, se strîmba Klimov. Halal chiriaș ! Nici nu știi bine ce-i : liber profesionist sau șomer ! Și înfulecă la mere...

— Atunci mai așteaptă un an-doi pîn-o prinde Șaleapin de veste că ai tu cameră de închiriat, se înfuria măcelarul.

— Nici pe Șaleapin nu-l iau ! replica Klimov imperturabil. Și nu te „inerva", că se strică carnea și ai s-o dai cu o copeică mai ieftin !

— Ți-e și silă cînd vezi pe mitocanu' c-o face pe ditamai boieru' ! exploda măcelarul.

Și scuipînd și suduind cu năduf, se apuca să strige de răsuna piața :

— Carne extra de Cerkassî ! Numai la noi ! Poftiți de încercați, coniță, cu propria dumneavoastră mînușiță !

De la 15 februarie, cînd Klimov a dat sfoară în țară că are cameră de închiriat, trecuse o săptămînă. La 22 februarie, se întoarse de la piață pe la cinci și ceva, adăposti cărucul în șură, încuie ușa încercînd lacătul cu o lovitură de pumn, apoi se spălă pe mîini, numără banii încasați și se trînti să tragă un pui de somn pînă la masă.

Se făcuse şapte. Klimov dormea sus, cînd... Dar autorul, considerînd că cititorii sînt îndeajuns de familiarizaţi cu noul personaj, găseşte de cuviinţă să încheie aici capitolul al unsprezecelea, pentru că bărbatul cu melon şi blană scumpă va suna la uşa negustorului abia după ceasurile nouă. Pînă atunci, avem tot timpul să ne repezim la Liuban unde, după cum se ştie, în fostul conac al generalului se adăposteşte Galkin. Să vedem numai ce face, iar apoi ne întoarcem la Klimov.

Capitolul 12

BATISTA ALBASTRĂ

Dacă un psihiatru sau un expert medico-legist l-ar fi văzut pe Galkin a doua zi după evadarea din ospiciu, ar fi rămas surprins şi aproape că ar fi început să se îndoiască nu numai de valoarea cunoştinţelor acumulate de-a lungul anilor, dar chiar de principiile profesiei sale : Galkin acum nu numai că zîmbea, ceea ce e caracteristic tuturor psihopaţilor, ci rîdea de-a binelea — dar era un rîs plin de sănătate şi voie bună. Şi dacă pînă acum debita numai amintiri cu caracter strict personal, din care cauză vorbea pe un ton confidenţial, mai mult în şoaptă, după cele douăzeci şi patru de ore petrecute între zidurile clădirii ruinate, vorbirea i se împlinise, ca să spunem aşa, iar subiectele lui de conversaţie cu băieţii erau legate într-un fel

sau altul de noua lui situație. Brusc, Galkin se simțea, spre marea lui mirare, redevenit normal, un om ca toți oamenii.

În același timp însă, s-a petrecut cu el și ceva bizar.

Chiar și noii lui prieteni, oricît de neatenți ar fi fost, n-au putut să nu remarce, cam speriați, a doua zi că oaspetele nu-și mai amintea unde se află și cum ajunsese acolo. La fel de ciudat era că le uitase cu desăvîrșire poreclele. Băieții s-au văzut nevoiți să facă din nou prezentările și să-i relateze cînd și în ce împrejurări nimerise în bîrlogul lor. Astfel că Generalul, după ce-i făcu pe ceilalți să amuțească șoptindu-le „ăsta a deraiat de tot", se apucă plin de răbdare să readucă gîndurile lui Galkin la evenimentele din ajun.

— Știi, nene, căram fier vechi, începu el să-i explice, în timp ce Galkin îl asculta cu luare-aminte, cînd deodată dăm peste dumneata : zăceai pe drum, lîngă cîrje. Pe urmă te-ai trezit și te-am luat cu noi. Îți amintești ? Ne-ai spus de balalaică. Vai, dar cum poate fi cineva atît de uituc ! Chiar nu ții minte ?

Galkin căsca ochii și căta descumpănit în toate părțile, pipăindu-și gheata roșcată ; își freca fruntea, apoi, abătut, ridica neputincios din umeri.

— Nu țin minte nimic. Am uitat tot. Și după aceea ?

— După aceea te-am suit în sanie și te-am adus aici. Ai mîncat fiertură de hrișcă și cașă de mei (fiertura de hrișcă, Generalul o inventase dinadins, să vadă dacă nu cumva ologul se preface), pe urmă ne-ai cîntat la balalaică, iar apoi... Mă, da' nu ții minte chiar de loc ! bîigui Generalul,

simțind că-ncep să-l treacă răcorile. Încearcă să-ți amintești, ce Dumnezeu !

— Omoară-mă, dragul meu, dacă-mi mai amintesc ! Am uitat !

— Da' măcar de ceva ți-aduci aminte ? aproape că strigă Generalul, speriat de-a binelea. Mă apucă groaza, nene, cînd te văd așa !

— Ceva ?...

Privirea lui Galkin zăbovi asupra maldărului de zdrențe, apoi alunecă spre cîrje.

— Îmi amintesc de Palaga, de Lehman, țin minte cum...

— Ia stai, nene, îl întrerupse Galka, săgetat de o bănuială, nu cumva vii de la spital ? Păi, dacă-i așa, ce mai tura-vura, hai îndărăt acolo și gata !

— Și-mi mai aduc aminte de un vis, urmă Galkin. Parcă mergeam cu trenul și m-au prins fără bilet, și de-aia au vrut să mă pună la zid. Pe urmă...

— Pe urmă ce ? îi dădu ghes Generalul. Ai avut un vis, te-ai trezit și...

— Pe urmă, m-am pomenit aici. Atît.

— Da' nu ții minte că ai bocit ? Ce-ai mai bocit ! se amestecă Iepure. Te căinai că ești singur pe lume, nu știi ? Și chiar n-ai pe nimeni ? Ca noi ?

— Zît, mă, nu vă mai dați la el, că-și aduce aminte și singur, interveni Filka. Omului i-e rău, iar voi îl tocați la cap. Și, la urma urmelor, ce ne privește ?

Îl lăsară în pace pe Galkin și se depărtară, făcîndu-și cu ochiul și rîzînd pe furiș, dar fără nici o răutate.

Iar Galkin se simțea acum ca nou-născut : viața lui se prăbușise cîndva într-un abis și, după o pauză, reîncepea în ziua aceea. Nu izbutea să-și amintească nimic din tot ce i se întîmplase în ultimele douăzeci și patru de ore. Această pauză, această lacună din viața lui era ca un vis pe care încerci să-l retrăiești în momentul cînd te-ai deșteptat. Sotnikov... Palaga... Lehman... Numele lor îi reveneau mereu în minte. Și se mai vedea intrînd în salonul din ospiciu, dezbrăcîndu-și halatul, punîndu-și cîrjele într-un colț — dar nu erau decît, cum s-ar spune, amintiri concrete, materiale ; pînă aici, memoria lui funcționa precis, normal ; cum încerca să facă însă un efort ca să-și amintească esența faptelor, fondul, semnificația și înlănțuirea lor cauzală, totul se destrăma, transformîndu-se într-o pată compactă și informă.

— Am ieșit de la toaletă, recapitula el faptele, vorbind cu glas tare și lovind cu degetul în palmă, ca să puncteze fiecare propozițiune. După aceea... Ce-a fost după aceea ? Țin minte ce culoare aveau pereții coridorului, cum era dușumeaua — avea într-un loc o gaură și am fost de față cînd Leman l-a certat pe un infirmier, țipînd la el și bătînd din picior, și a dat ordin ca dușumeaua să fie reparată. Iar după aceea... după aceea nu mai știu nimic !...

Trei ceasuri s-a chinuit așa, pînă l-a răpus oboseala. Undeva, destul de aproape, trecea huruind un tren. Șuieratul lung și voios al locomotivei trezi ecouri. Galkin se tîrî pînă la fereastră și văzu pe cineva venind spre ei. Peste cîteva minute își făcea apariția în încăpere un băiețandru de vreo paisprezece ani, pletos și supt la față. Era

Baban, a cărui absență îi îngrijora pe ceilalți. După ce făcu cunoștință cu Galkin, Baban îl tîrî într-un colț, apoi, înjurînd de mama focului, povesti ceva în șoaptă băieților. După cîte-și putu da seama Galkin din puținul pe care-l auzea, era vorba de niște acte de identitate.

— „Ștampila asta e făcută de tine", zic ei. „Cum era s-o fac, zic, fără material și fără scule !" La care ei : „Ești un escroc !" Dar nici mandea nu se lasă : „Ia mai duceți-vă-n... vorba aia !" zic. Atunci mă luară de guler și-mi făcură vînt pe ușă. Iar eu, în gîndul meu : ce ușor scăpai de ăștia... Dacă dădeam de alții, era jale.

— Ți-am spus eu că-i nevoie de cerneală tipografică, spuse un băiețaș.

— Mersi. Poate mi-o dai tu, nu ?! se răsti Baban. Da' ia spuneți : ăsta, pe care-l aduserăți acilea, are ceva doxă ? Le vede ?

— Le vede, ăsta le vede ! îl asigură cu convingere Galka, îngroșîndu-și vocea. O fi el cam într-o ureche, da' încolo să știi că-i tip haios.

— Nu dăm de dracu' dacă-l ținem acilea ? se îndoi Baban.

— Ba dăm dacă-l lăsăm să plece, replică logic Filka. Dacă rămîne, ce rău ne-ar putea face ?

— Tilictual ? se interesă Baban.

— Este ! răspunse Iepure. Toată ziua !

Galkin moțăia în colțul lui, somnul îl fura pe nesimțite... Cînd se trezi, încăperea era goală și încuiată. De o cîrjă era prins un bilețel : „Săzi șașteaptă, venim urjănt. Epure".

Ca să-și omoare timpul, își făcu de lucru cu mormanul de petice de pe podea, de toate formele și culorile, în cea mai mare parte de stambă și de

mătase. Dădea însă şi de bucăţele de satin, catifea sau stofă, de cravate răsucite ca funia, de batiste cu monogramă, de pungi de tutun rupte. „De unde le-or fi avînd? se întreba el. Astea-s bune de un costum de arlechin, sau de o plapumă din bucăţele, ca la ţară. Dar asta ce-o mai fi?"

Întinse mîna şi luă o batistă albastră, ruptă şi boţită, cu dantelă pe margini. O duse la ochi, se frecă cu ea la rădăcina nasului, o mirosi. Vag, foarte vag, simţi parfum de mixandre. Cîndva — poate de mult, poate de curînd — cineva parfumase batista aceasta şi celulele gingaşe ale mătăsii mai păstrau ceva din aroma mixandrelor. O amintire îl fulgeră. Galkin depărtă mîna. O dată cu mirosul, însă, dispăru şi amintirea. Atunci duse din nou batista la nas şi aspiră tare şi adînc.

— Gata! Ştiu! exclamă Galkin. Pe chipul lui se citea spaima. Văd! Văd tot aşa cum a fost! Eram într-o barcă... Marta... urmă el în şoaptă. La fel mirosea şi rochia ei... Lacul... şi soarele... Vai ce soare!

Aruncă batista înapoi în grămadă. Nu mai avea nevoie de ea ca să simtă mirosul de mixandre: totul răspîndea acum acest parfum amărui, tulburător.

„Bine, dar ce caut eu aici? Cum am ajuns aici? Ce se întîmplă cu mine? Va trebui să cer băieţilor batista asta. S-ar putea să-mi fie de ajutor..."

Aspira cu nesaţ mireasma batistei fermecate care-i trezea în închipuire imagini din încă apropiata-i tinereţe, din adolescenţă şi din anii mai îndepărtaţi ai copilăriei. Un simplu parfum, un parfum banal, păstrat în ţesătura unei batiste obiş-

nuite, îl ajuta acum să-și depene în gînd aproape toată viața.

Mai era absorbit de amintirile lui cînd s-au întors băieții. Baban făcu focul în sobiță, Galka scoase la iveală o pîine mare și rotundă și o tăie potrivind opt porții. Iepure se căznea să destupe cu un cui o sticlă cu vin de Cahors.

— Asta-i „spicial" pentru dumneata, îi spuse băiatul. Mi-a spus o cucoană că-i cel mai grozav leac. Bei și p'ormă soilești. Nădușești, ș-odată cu nădușala iese și boala din tine. Să mai prinzi și matale inimă.

Seara, după ce au mîncat, Galkin a cîntat din nou la balalaică, Iepure a jucat, Filka a zbierat ceastuști, iar Baban, ursuz și taciturn, a zbîrnîit din muzicuță. Apoi i-au dat lui Galkin să bea vinul și l-au anunțat că peste două trei zile are să rămînă aici numai cu Galka și cu Generalul.

— Ne-au tocmit ăia de la depou. La încărcat cărbune la Sablin. Și o să stăm tot acolo, preciză Piuliță. Iar Baban se duce la mătușă-sa, că-i dă biștari dacă stă la ea.

Galkin, care nu mai băuse de cine știe cînd, s-a amețit rău. Vedea tulbure și somnul îl toropea. Noaptea însă, chinuit de insomnie (momentele de uitare dăruite de somn erau puține și scurte), îl întrebă încetișor pe General, căci îl auzise oftînd :

— Ia spune, nu vă încurc socotelile ? N-o să mă alungați ?

— Din partea noastră, poți să stai și-o veșnicie. Numai că eu am s-o cam întind de aici. Mi s-a urît.

— Dar miliția nu-și vîră nasul ?

— Păi, ce, o lăsăm ? rîse Generalul. Au încercat ei, dar cînd am strigat o dată : „Ruslan ! Jucika !

Barbos ! Şo pe ei ! Muşcă !" — au crezut că punem haita pe dînşii şi au întins-o de le scăpărau tălpile. Cînd au venit sticleţii a doua oară, ne-am pus pe bocit. Şi plîngi, şi plîngi, pînă ne-au dat lacrimile de-a binelea. Ni se rupea inima de mila noastră. Pînă la urmă, li s-a rupt şi lor şi ne-au lăsat în plata Domnului. Da'mneata, Galkin, cine eşti de fapt ? Că dac-o fi la o adică, să ştim ce să spunem.

— Spuneţi ce vreţi, că nici eu nu prea ştiu cine sînt şi de unde vin...

Dimineaţa, Galkin se trezi cu dureri de cap. Se spălă cu zăpadă pe mîini şi pe faţă, îşi luă cîrjele şi ieşi afară. Dînd de aerul proaspăt de februarie, ameţi şi fu gată să cadă.

— Dă o raită prin cimitir, să mai prinzi puteri, îl sfătui Generalul. Şi cînd ţi s-o face foame, găseşti pîine pe policioară — vezi, porţia cea mai mare e a dumitale.

Crucile de pe morminte închipuiau o pădurice rară. De pe veştejitele flori de hîrtie care se încumetaseră să ţină piept iernii picurau stropi mari de toate culorile. Pe crengile de soc şi de mesteacăn se tîrau gîngănii. Răbufnea şovăitor cîte o pală de vînt jilav. Apa clefăia sub gheata lui Galkin, cîrjele se înfundau în ţărînă.

Se aşeză pe o bancă, în dreptul unei moviliţe cu o cruce mare de marmură, scoase din buzunar batista albastră şi o duse la nas. Dar un vînţuleţ şăgalnic flutură batista, îi umplu nările palpitînde cu aer tare şi miros de zăpadă topită, făcu o tumbă şi, schimbîndu-şi direcţia, îi aduse o dată cu şuieratul strident al trenului, iz de fum şi de funingine. Pentru moment, batista îşi pierdu proprietăţile miraculoase şi nu mai simţi altceva decît

aerul de februarie și emanațiile țesăturii ținute prea mult la loc închis.

Trenul huruia într-una, ecoul bocănea în pădure ca o ciocănitoare uriașă. Boarea proaspătă, soarele căldicel, încă aburos, foșnetul monoton al brazilor — totul îl îmbia la somn pe Galkin, care începu să moțăie pe bancă, cu batista în mînă.

Seara, băieții au citit rînd pe rînd, cu glas tare, dintr-o carte hazlie, rîzînd cu hohote, pe urmă s-au apucat să gătească ciorbă de pește. Galkin a rîs laolaltă cu ei. Băieții nu se mai sinchiseau de el, socotindu-l probabil dintr-ai lor. Lui îi spuneau nene, iar cînd vorbeau despre ei înșiși, își spuneau bezprizornici [1], cuvînt care îi era necunoscut lui Galkin. Pe Iepure îl dureau dinții și a scîncit toată noaptea ca un cățel lepădat. Galkin nu dormea nici el ; își frămînta creierii, căznindu-se să-și amintească și să înțeleagă de ce e aici și nu la ospiciu. De cîte ori se trezea Generalul, îl ruga să-l trimită la oraș, se văita împreună cu Iepure. Generalul, pomenindu-le de nu știu ce indivizi care mirosiseră ce se petrece la conac, îl conjura pe Iepure să geamă mai încet și pentru a suta oară îl iscodea pe Galkin :

— Omoară-mă dacă pricep ce-i cu matale. Dar că ești un element nesănătos, asta-i sigur.

— Ce-i aia „element nesănătos"?

— Un individ despre care nu știi ce hram poartă.

Toată ziua, băieții și-au petrecut-o puricîndu-și actele de identitate — mai ștergînd, mai adăugînd

---

[1] Copii orfani, rămași fără căpătîi, sau, prin extensie, vagabonzi. Cuvîntul a apărut în limba rusă după revoluție.

sau înlocuind cele scrise anterior, cosînd carnețelele ale căror file abia se mai țineau, cercînd cu limba ștampilele de pe fel de fel de adeverințe și certificate. L-au întrebat pe Galkin dacă știe să deseneze cerculețe.

— Uite așa, ca o medalie, pricepi ? Și să scrii înăuntru ce trebuie.

— Am să-mi dau toată silința, răspunse Galkin, mereu absorbit de gîndurile lui. Vreți să falsificați niște acte ?

— Ei, bravo ! se bucură Generalul. Văd că-ți merge capul ! Vezi matale, avem nevoie de niscaiva acte de stare civilă, certificate de naștere sau cam așa ceva. De formulare am făcut noi rost, dar n-avem ștampilă, pricepi ? Pînă una, alta, ai bunătate, nene, și trage-ne niște cópii !

Îi dădură ca model actele de naștere ale lui Filka, Galka și Piuliță, din care află că de fapt îi cheamă Ivan, Semion și Pavel, că Galka și Piuliță aveau același nume — Strucikov — și că tustrei s-au născut în gubernia Samara : primii doi în 1914, iar Piuliță în 1915.

— Acte, nu glumă ! făcu Generalul. Băftoșii ! Nu ca mine, care n-am de nici un fel. Cu mîna mea le-am ars, că, de ! Tata a fost general. Dar dacă vrei să știi, fac ceva pe originea mea boierească. Că părinții mei cred că au și uitat că exist. Și-or fi pierdut și ei memoria, ca matale, nene !

— Pe tine n-am să te uit niciodată, îl asigură Galkin privindu-și prietenul în lumina ochilor. Niciodată, dragul meu ! Nimeni nu poate uita vreodată un om adevărat.

La ora opt seara, după trecerea acceleratului, Iepure, căruia i se umflaseră și falca și nasul, aprinse felinarul, iar Galka ațîță focul în sobiță. Ologul le citi cu glas tare din basmele lui Andersen — pe unele de cîte două-trei ori. Copiii rîdeau, încercau să ghicească sfîrșitul, făceau prinsoare. Era trecut de nouă cînd auziră înspre cimitir lătrînd cîini. Iepure se repezi la fereastră, dar imediat sări în lături și stinse felinarul :

— Vine cineva spre noi ! Cu doi cîini !

Brusc, Galkin avu o viziune orbitor de clară : o barcă pe lac, în barcă o femeie scăldată în parfum de mixandre, iar la pupă un cîine...

Capitolul 13

FLITOV, GHEORGHI STEPANOVICI

Se făcuse șapte cînd ciorba de purcel cu cartofi dădu în clocot, știuca prinse a sfîrîi în tigaie și bucătăria se umplu de șuvițe cărunte de fum. Klimov crăpă pleoapele și, din camera cu scrinuri, icoane, covoare și oglinzi unde-și făcuse somnul, o întrebă pe nevastă-sa :

— Da' n-ai de gînd să mă hrănești ?

— Gata, îndat' !

Nevasta precupețului are nasul ca un cioc de rață, lung și cu nările ca două pîlnii, buze subțiri și drepte și ochi de tinichea.

— Acuși, Vanea !

Klimov mînca pe îndelete, cu poftă, dar și cu tabiet, amestecînd îndelung cu lingura ciorba groasă,

de culoarea chihlimbarului, își țuguia buzele și sorbea cu voluptate lichidul fierbinte, îndesînd cu degetul în gură cartofii și arpacașul. Mîncau în tăcere. Cînd trecură la știucă, își dezlegară și limbile și începură să discute de impozite, de răchițele. Cotoiul alb și dolofan, arcuit ca o cămilă, își freca spinarea de picioarele stăpînului, torcînd lingușitor. În colivia spînzurată în bagdadie foia un cintezoi.

Strada Koltovskaia se află într-o mahala liniștită și odihnitoare. Pe vremuri, sub toți țarii Alexandru și Nicolae, era locuită de mici funcționari publici, croitorese și zugravi. De cinovnicime s-a ales praful, pe croitorese le-a cam adunat moartea, iar zugravii au intrat în cooperative și s-au dus să muncească pe șantiere : din primăvara lui două'șpatru, clădirile Leningradului intraseră în zodia reparațiilor febrile. Așa că, pe vremea aceea, ulicioarele mahalalei erau populate de babe, de precupeți și de niscaiva golăneți, altminteri băieți buni în felul lor, care nu prea se țineau de scandaluri — că în tot cartierul nu era decît o singură crîșmă. Gospodinele, de profesiune „fără", care cu timpul își cam schimbaseră primăverile în toamne, se deprinseseră, de cînd cu foametea lui nouă sute opt'șpe, să aibă pe lîngă casă și cîte o grădină de zarzavat, în care puneau varză, castraveți, morcovi codați. De treci vara pe strădutele întortocheate, vezi la grădini ! Cartofu-i în floare, varza se umflă de se învinețește, sfecla își saltă din brazdă pîntecosul trup violet. Iar dacă vrei hrean pentru piftie din picioare de porc, unde să cauți, dacă nu în Koltovskaia și prin împrejurimi — ce de hrean necules și-a scuturat sămînța în anii foametei, ce aprig și adînc și-a

înfipt el rădăcina în pămînt în vremurile de restriște! Vara, tovarășii ostași din Armata Roșie (e o unitate pe-acolo) se distrau, în pauzele dintre aplicații, luîndu-se la întrecere; care poți, bre, să smulgi un hrean? Și trag brațele lor puse pe joacă, și tot trag, dar degeaba; nu-i chip să-l smulgi! Numai verdeața aspră îți rămîne între degete. Căci a încerca să scoți hreanul cu mîna, e pierdere de timp — de asta există doar lopată...

— Nu-ș ce are canpotu', că nu se vinde, se plînse Klimov nevesti-si după ce isprăviră de mîncat. La comperativă cît îi?

— Ieri s-o dat cu douștrei, bob cu bob, și mai găseai și cîte o curmală.

— Curmale, zici? bombăni Klimov scărpinîndu-și pieptul. Hmmm, curmale... Ian ascultă: mîine pune-n canpot ceva smochine uscate, da' numa' pă d'asupra, așa, de pamplezir, jos nu pui nimica, auzi?

— Ei asta-i acu, că doar n-o să mă-nveți tu pă mine!...

— Și-l dai cu două'șunu, iar la halviță mai adaugi cinci, că vine lăsata secului, și-atunci și canpotu' o să meargă mai cu spor. Și nu mai pune atîta hîrtie, că-i scumpă.

Se mai gîndi puțin și urmă:

— Mai pune o copeică la nuci și scoate una de la răchițele, și ieșim taman pă taman. Merele picnite le pui laolaltă cu ăle bune și mai urci c-o copeică. Ia adă abacu'ncoa'! Puțin d-acilea, puțin de dincoace, o rublă pe zi tot ne iese. Mîini te duci singură, că eu mă reped de dimineață la hala Șciukin. Aprinde lampa, că-ți nenorocești ochii.

— Ca p-ormă să mi-i scoţi tu că de ce cheltuiesc mai mult de-o rublă pe zi numa' pă mîncare! Acu gazu-i marfă boierească, de lux — nici să nu te-atingi!

— Atunci, coase şi tu mai pe lîngă icoane. Că ce, de pomană ardem trei candele? Că şi untdelemnul îi lux! Nu ca pă vremuri... Ehei... Klimov oftă cu nostalgie. Ce vremuri! Nu tu impozite, nu tu control financiar — cumperi un bidon şi negustoreşti sănătos!

Candelele pîntecoase clipeau smerit. Un greier îşi trecu arcuşul peste strune. Klimov picotea. Nevastă-sa, în bucătărie, punea samovarul: turnase apă în el, pregătise surcele şi, tocmai cînd hîrşîia chibritul, cineva sună scurt la intrare.

— Vanea, sună careva! şopti şuierător femeia, apoi se duse degrabă la uşă şi întrebă: Cine-i?

— Deschideţi, vă rog. Am treabă cu cetăţeanul Klimov, răspunse o voce plăcută de bariton.

Nevasta lui Klimov răsuci cheia, scoase lanţul de siguranţă şi începu să tragă de cîrligul masiv, care ieşea greu din belciug. Vocea de după uşă preciză cu acelaşi ton politicos:

— Am venit pentru cameră, doamnă. Puteţi să-mi deschideţi fără teamă.

Străinul (în jur de patruzeci, chipeş, elegant, barbă neagră, melon şi blană scumpă) îl salută din cap pe Klimov, care apăruse din odaie, cercetă casa cu o privire ageră şi rapidă şi, cînd văzu samovarul şi surcelele, făcu o uşoară plecăciune, rostind:

— Nu vă deranjaţi, doamnă, vedeţi-vă mai departe de gospodărie, eu voi discuta cu soţul dumneavoastră. Permiteţi? Şi păşi în cameră.

— E cam deranj la noi, vă rog să ne scuzați. Cu ce treabă veniţărăți ?

Străinul zăbovi cu răspunsul. Mai întîi își scoase blana și căută din ochi cuierul, dar negăsindu-l, o puse pe un taburet. Apoi, cu un gest de scamator, își scoase melonul și-l așeză peste blană.

„Ăsta-i domn !" își spuse Klimov, examinîndu-l pe străin, care purta un costum de culoare închisă, cămașă scrobită și cravată deschisă, cu floricele, înnodată de mîna lui, nu cu elastic. Stăinul se așeză pe scaun, invitîndu-l cu un gest pe Klimov să stea pe divan.

— Luați loc. Dați-mi voie să mă recomand : Flitov, Gheorghi Stepanovici. Dumneavoastră vă numiți Ivan Vasilievici, dacă nu mă înșel ?

— Așa-i. Cu ce vă pot servi ?

— Iată cu ce : după cîte am fost informat, aveți o cameră liberă — sau poate că ați și închiriat-o ?

— Îi drept că am o cameră, iar de închiriat, n-am închiriat-o încă, dar...

— Dar de unde posed toate aceste informații ? Asta ați vrut să mă întrebați, nu-i așa ? Străinul îl bătu ușurel pe genunchi, zîmbi, dînd la iveală doi dinți de aur, apoi rosti rar, ca din carte :

— Să vă explic, Ivan Vasilievici : am fost îndrumat să mă adresez dumneavoastră referitor la cameră de consăteanul dumneavoastră Nikita Petrovici Julin.

— Julin ? Păi ăla... dădu să replice Klimov, dar celălalt îl întrerupse.

— Nu vă osteniți, știu ce vreți să spuneți : că de patru ani Julin s-a întors la țară, pentru că nu mai putea suporta impozitele. Vedeți ? Sînt

la curent. Şi cu toate acestea, vinerea trecută am discutat cu dumnealui, între altele şi despre dumneavoastră, mai precis, despre odaia dumneavoastră...

— Apăi, Julin îi la ţară, replică Klimov cam ironic.

— Foarte adevărat, e la ţară, răspunse Flitov zîmbitor. Ce vă face să credeţi însă că eu aş descinde direct de la Berlin ?! Dar scumpul meu Ivan Vasilievici, să revenim la dumneavoastră şi la camera dumneavoastră. Îmi doream o cameră la o familie de oameni liniştiţi şi cumsecade. Nikita Vasilievici mi-a recomandat să mă adresez dumneavoastră. Iată-mă, dar, aici, aşteptînd decizia : respins sau admis — cum veţi binevoi să hotărîţi.

„Mare comédie ! se minuna Klimov în sinea lui. După mutră, ăsta-i burjui sadea, şi totuşi se căciuleşte în faţa mea ca să-i dau odaia ! Naiba ştie..." Răspunse :

— Odaia ca odaia, da' 'mneavoastră cu ce vă ocupaţi, dacă nu-i cu supărare ? Şi p-ormă, drept să spui, camera aia a mea îi mititică de tot, are o singură fereastră, nu cred să vă placă. Nu o cameră ca aiasta vă trebuieşte. Ş-apoi nici cartierul nu-i prea prea...

Flitov duse mîinile la piept, apoi îşi desfăcu larg braţele şi exclamă cu un surîs extatic :

— Perfect, perfect, stimate Ivan Vasilievici, mititică şi cu o singură fereastră ! Exact ce-mi doream ! Şi tocmai acolo unde-mi doream : în cartierul acesta „nu prea prea", cum aţi binevoit să remarcaţi. Aici, unde totul a rămas ca acum o sută de ani. Căci, să vă spun drept, eu unul

mă-nnebunesc după tot ce e patriarhal. Ei bine, acceptați să vă devin chiriaș ?

— Da' cu ce vă ocupați dumneavoastră, stărui Klimov. Poate sînteți contabil p-undeva, ori...

— A, nu ! Domeniul meu e numai și numai știința. Acum lucrez la o carte științifică de... și la alte manuale. Într-un cuvînt, îmi trebuie liniște. Dar dați-mi voie să mă legitimez, adăugă el, și scoase un teanc de acte din buzunarul dinăuntru al hanei și i-l întinse lui Klimov. Cît despre chirie, accept anticipat și voi plăti pe două luni înainte.

Klimov, care nici măcar nu visase vreodată să-și închirieze camera în astfel de condiții, era în mare încurcătură ; nu știa ce să facă : să se uite la acte, să arate camera domnului ăstuia cult și manierat care-i inspira încredere, sau s-o cheme pe nevastă-sa în ajutor ? Între timp, domnul, care și începuse a număra bancnotele foșnitoare, își ceru pentru a nu știu cîta oară scuze că-i deranjează la o oră atît de înaintată și-l rugă să-i arate camera.

Nici Klimov, nici nevastă-sa n-au băgat de seamă ceva ciudat în purtarea lui Flitov : camera în care intrase nu părea să-l intereseze de loc ; singurul lucru de care a rămas încîntat a fost fereastra ce dădea spre groapa de gunoi. „Vai, ce ferestruică drăguță !“ exclamă el în loc de orice comentariu.

Abia după ce ieși din cameră, adăugă :

— Totul e drăguț, simpatic și cum nu se poate mai bine. Are și masă, și scaun, v-aș mai ruga numai de un pătuc și un dulăpior, oricum ar fi, să-mi țin cărțile. A, n-aveți dulăpior ? Nu-i

nimic, am să mă descurc şi aşa. Închiriez camera şi mă declar complet satisfăcut.

Flitov le lăsă actele şi-i anunţă că va veni mîine, după ora cinci, „ca să se instaleze la noul său domiciliu". Ajutat de Klimov, îşi puse blana luxoasă, apoi se apropie de nevasta negustorului şi, ţinînd melonul deasupra capului şi un pic în lături, se înclină graţios şi-i sărută mîna murdară de cărbune şi mirosind a gaz. Strînse cu putere şi degetele butucănoase ale lui Klimov, după care ieşi cu un aer de mare senior.

După plecarea lui, negustorul şi cu nevastă-sa prinseră a se căi că s-au pripit, că au închiriat odaia cît ai bate din palme, fără să-şi fi luat toate măsurile de prevedere ticluite dinainte şi, mai ales, la un preţ atît de mic. Ar fi trebuit să-i ceară din capul locului douăzeci şi cinci de ruble, nu cincisprezece. Femeia se duse să pună şi al doilea samovar, ca să aibă cu ce spăla duşumelele odăii, pe care va aşterne apoi scoarţe multicolore de Iaroslav, iar Klimov se apucă să cerceteze actele ce-i fuseseră încredinţate. Dădu peste o carte de muncă nou-nouţă, de ziceai că-i eliberată chiar în ziua aceea. Pe prima pagină era pus, mai într-o parte, numărul actului, iar pe linia punctată de la mijloc erau trecute cu dichisuri de conţopist numele şi data naşterii: *Flitov, Gheorghi Stepanovici, 22 iulie 1886.* Dacă întorceai fila, aflai că titularul are studii superioare, este cercetător ştiinţific la Universitatea din Leningrad, necăsătorit şi scutit definitiv de serviciul militar. Cam aceleaşi date conţinea şi livretul militar, de asemenea nou-nouţ şi curat ca lacrima, cu toate că,

după cum rezulta din el, fusese eliberat în mai 1924.

„Julin îi om cu scaun la cap, nu-i arde de fleacuri, reflecta Klimov, ascunzînd actele în scrin. Totuși, de un' l-o fi cunoscînd p'ăsta? Unu-i țărănoi, mojic, d-abia știe să scrie și să citească, ălălalt ditamai profesor, cilibiu ce nu se ezistă, manierat, cu iducație burgheză!"

În toată frămîntarea asta, un singur lucru avea aerul de a-l mai liniști: banii. Iaca, ici-așa, cinșpe rublișoare — doar nu-i vis, nici nălucire. Auzi, pentru o cămăruță cu fereastră care dă spre groapa de gunoi! Și mobilată ca vai de capul ei! Bașca ploșnițele, gîndacii, muscăria...

Bătea miezul nopții cînd s-au învrednicit în sfîrșit soții să meargă la culcare. A doua zi, Klimov a plecat dis de dimineață la hala Șciukin, de unde s-a întors pe la două, cu lămîi și portocale. La cinci s-a întors și nevastă-sa, iar peste o jumătate de ceas cobora din birjă și proaspătul chiriaș, cu bagajele: un dulap de nuc, nu prea mare, un pat cu saltea, o valiză roșcată și două teancuri de cărți legate cu sfoară. Cu ajutorul lui Klimov, lucrurile fură rînduite în odaie și, după încă două ore, Flitov își poftea în termenii cei mai reverențioși gazdele la inaugurarea noii sale locuințe:

— Ca rus ce sînt, țin la tot ce-i rusesc, am toată stima pentru breasla comercianților, de aceea consider de cuviință să-mi sărbătoresc mutarea cu tradiționala pîine și sare. Poftiți, iubite gazde, vă rog din inimă, poftiți! îi îmbie dînsul cu ploconeli. Să ne ospătăm cu ce m-a blagoslovit Dumnezeu: mămuca-votcă, o scrumbioară, pateu de

ficat franțuzesc, sardele, macrouri, iar pentru coniță — vin basarabean de Cahors!

După ce ciocniră cîte un păhărel și se înfruptară din gustări, Flitov scoase din valiză o pungă cu alune, alta cu bomboane, o cutie de halva cu o nucă la mijloc și jeleu de pere — un calup întreg, de vreo două chile. Gazdele erau pur și simplu fermecate. La nouă seara trecură dincolo, în celelalte două odăi. Flitov dădu fuga la băcănie și se întoarse cu o sticlă de coniac și o cutie de bomboane de ciocolată. La zece puseră samovarul, apoi băură ceai cu coniac, forfecînd Puterea sovietică, îndeletnicire la care cetățeanul Flitov se arăta neîntrecut. Către miezul nopții, își pupa gazdele cherchelite și, arcuindu-și respectuos trupul zvelt, o lua de talie pe negustoreasă și schița cu ea un vals cu pași scurți și poticniți, care în limbajul cartierului se numea „Vă rog frumos". Ospățul sfîrși pe la unu, Flitov pretextînd că trebuie să se întoarcă la scrierile lui științifice.

În pat, soții nu mai conteneau să se minuneze de manieratul lor chiriaș.

— Uite-așa îți trimite pronia ceva cînd nici cu gîndul nu gîndești, zicea Klimov. Omu' cilibiu se cunoște numaidecît — nici paharu' nu-l ține ca prostu' de mine!

— Ce bomboană de băiat! suspina negustoreasa întinzîndu-se alene și năpădind pilota cu formele-i planturoase. Sînt așa de bucuroasă, Vanea, așa de bucuroasă!

— Da' ce zici cum îți pupa cazmaua, ai? Așa să faci d-acu' 'nainte — drept în nas să i-o bagi, c-așa obișnuiește ei, boierii, pricepi?

— Da' mi-e nu știu cum, Vanea... umblu cu mîna naiba știe unde, și el s-o atingă cu gura...

— Apăi, înainte ca să ți-o pupe, bagă și tu deștele în colonie, pricepi ? Da' ia dă mîna încoa'... Cum făcea ? Uite că nu poci, la mine iese altă aia ! Se vede treaba că ei se deprinde cu asta de mici...

A doua zi, Flitov n-a ieșit din casă. Uitîndu-se pe gaura cheii, Klimov văzu spinarea chiriașului, care ședea înaintea mesei și, probabil, lucra, pentru că se auzea scîrțîind penița.

Seara, Flitov se îmbrăcă să plece.

— Încotro așa tîrziu, Gheorghi Stepanovici ? îl întrebă Klimov. E zece jumate.

— Treburi, Ivan Vasilievici, treburi ! S-ar putea să mă întorc abia mîine dimineață, pentru că drumul meu trece prin Cîmpul lui Marte și n-aș vrea, noaptea, cu blana asta a mea...

— Ce mai, blană de milionar ! Da' la urma urmelor, dacă aveți o puiculiță..., pardon d'espresie, să vă fie de bine ! glumi Klimov, încuind ușa după chiriaș. Fă, Ksiușa, fă, zise el apoi către nevastă-sa. Să știi că al nostru îi mare crai — curat Cupidon cu melon ! Nu care cumva să te prind că ți se scurg ochii după el, că te iau la poceală !

Chiriașul a lipsit douăzeci și patru de ore : s-a întors abia în seara următoare, tot pe la zece, și a băgat-o în sperieți pe negustoreasă ; în primul moment, a crezut chiar că lăsase în casă un necunoscut : Flitov se răsese, și acum bărbia îi era netedă și galbenă cum e napul spălat. Îi dădu bună seara și-i sărută mîna la repezeală, înainte de a intra în camera lui. După vreo douăzeci de

minute, cînd soţii Klimov şedeau în bucătărie şi beau ceai, veni şi el, ca să se spele pe mîini. Era tăcut şi morocănos ; la întrebările lui Klimov, puse pe un ton prietenos şi glumeţ, răspundea monosilabic şi fără chef. Refuză stacana de ceai oferită de gazdă, se aşeză pe un taburet, lîngă plită, şi, scoţînd din buzunar un briceag cu prăsele de os, se apucă să-şi facă unghiile. În sfîrşit, rupse tăcerea zicînd :

— Ivan Vasilievici, am fost invitat să prezint o comunicare ştiinţifică la Universitatea din Moscova. Aşa că acum plec la gară şi mă întorc abia peste vreo cinci-şase zile. Am ţinut să vă previn, dragii mei prieteni, ca să nu fiţi îngrijoraţi.

— Rău făcutărăţi, Gheorghi Stepanovici, că v-aţi ras barba, profită Klimov de ocazie că să-şi arate nedumerirea. Înainte păreaţi mult mai siri-os. Cît despre plecarea 'mneavoastră la Moscova, duceţi-vă cu Domnu', daţi salutări de la noi Capitalei roşii şi spuneţi-i s-o lase mai domol cu impozitele. Drum bun, Gheorghi Stepanovici !

Flitov plecă grăbit, luînd cu el valiza şi nişte pachete. Klimov se gîndi că e momentul potrivit să aerisească un pic odaia chiriaşului, dar constată că-i încuiată. Încercă cu cheile de la odăile lui. Una se potrivi şi uşa se deschise. Negustorul intră şi, apucîndu-l pofta de fumat, scoase o ţigară şi scăpără un chibrit. Micuţa flacără lumină o bucată de perete şi scaunul. Cînd să-şi aprindă ţigara, privi întîmplător spre masă... şi scoase un ţipăt. Chibritul îi scăpă dintre degete şi Klimov fugi ca un apucat la bucătărie, unde robotea nevastă-sa.

Capitolul 14

RĂBDARE, CITITORULE!

Kolcin ieşi din spital. Îl mai ţineţi minte, nu-i aşa? Toţi specialiştii, de la profesor pînă la simplul medic, îl declaraseră într-un glas vindecat, şi iată-l acum la el acasă, undeva pe lîngă podul Tucikov.

În primele zile, Kolcin fugea de oameni, evita să iasă pe stradă, fiindcă nu avea încredere în el: ce se face, bunăoară, dacă îl trage aţa să intre în magazinul cooperativei, şi nu la raionul cu salam şi scrumbii, ci la cel cu băuturi alcoolice în rafturi şi cu lăzi de sticle cu bere pe duşumea? Deocamdată, putea să bată-n lemn, îi mergea din plin: zloata e moartea cizmelor şi clienţii dau năvală. Kolcin e voios din fire şi clientul preferă să aibă de-a face cu un cizmar care ştie şi să glumească, dar şi să vorbească serios despre lucrurile serioase.

— Una — să nu beau; a doua — să nu beau; a treia — să nu beau de loc, cugeta Kolcin. Mai către primăvară, iau un purcel, îmi fac un rînd de haine. Pe urmă...

Pe urmă a fost să fie niţeluş cam altfel, ba chiar cu totul dimpotrivă de cum îşi făcuse dînsul planul. În a cincisprezecea zi după ieşirea din spital, Kolcin hotărî să facă o mică plimbare: martie bătea la uşă, era soare, streşinile picurau, vrăbiile erau vedetele zilei. Kolcin mergea sprijinit într-un bastonaş. Ducea o pereche de cizme

la un client de la care urma să primească trei ruble și jumătate : două ruble cîștig curat, o rublă materialul, iar cu restul de cincizeci de copeici chiar adineauri, pe drum, îi venise în minte să-l mai încarce. Mergea și medita la soarta omului : azi ești viu și teafăr, mîine poți să nu mai fii. Azi bolești în spital, mîine duci cizme la client. Ieri iarnă, azi primăvară. Totu-i simplu și frumos, și te simți în rînd cu oamenii.

Cînd se întorcea de la client, mărunțișul zuruia provocator în buzunar, moneda de douăzeci de copeici se strîmba la cea de cincisprezece, cele de zece jucau capra. Dar iată că se întîlnește cu unul cu care e prieten la cataramă. Băiat bun. Amicul îl întreabă de una, de alta, vrea să știe cum o duce cu sănătatea. Kolcin — o vorbă, prietenul trei. Kolcin îi dă cu sensul existenței și cu realizările tehnicii, amicul — cu știința, dar și cu plăcerile vieții. Kolcin declară : „Nu beau !", prietenul protestează : „Un păhărel, acolo !" ; Kolcin scutură din cap și argumentează fără prea multă convingere : „Alcoolul e dăunător", celălalt insistă : „Ba din contră !"

După ce au stat așa de vorbă, nu s-au despărțit, ci și-au continuat drumul împreună, pe următorul itinerar : berărie, alimentară, berărie, alimentară, berărie, încă o berărie, apoi încă două, la cîțiva pași una de alta. Iar la berărie — acordeon, cîntece, hărmălaie și sudalme ca la cucerirea cetății Ismail. E bine să ai un amic, dar și mai bine ar fi fost să nu-l fi întîlnit de loc.

— E dăunător !

— Ba din contră !

La berărie găsești nu numai ce scrie pe firmă, dar și ceva ce se servește în ceainice, iar ceainicul e rece și curge din el o licoare mai potrivită pentru țoi decît pentru halbă.

— Nici un strop mai mult ! zice Kolcin.

— Ei asta-i ! sare amicul. Încă una, ca să te apere de boală. Clar ? Pentru ce bem ?

— Pentru ca totul să fie bine, propune Kolcin, și bea, iar amicul a și ridicat ceainicul să-i umple iar paharul.

Cu ani și ani în urmă, tata și mama îi dădeau lui Kolcin o povață : „Alege-ți prietenii dintre aceia cărora le place ceaiul tare și băutura slabă". Kolcin uitase povața părintească, iar cînd și-a adus-o aminte, era prea tîrziu : la apelul din faptul zilei, Viața constată că-și greșise socotelile cu o ființă umană. „Kolcin !" strigă Viața, dar Kolcin aștepta oameni de omenie care să-l ducă la cimitirul Serafimovskoe.

Capitolul 15

POPA CEL BEȚIV, GENERALUL CEL VITEAZ ȘI PROGENITURA LUI

În pivniță era frig și igrasie. Pe Galkin îl durea genunchiul la care se lovise cînd coborîseră valvîrtej, inima îi zvîcnea în piept, dar viziunea îi stăruia mereu dinaintea ochilor.

Băiețașii se buluciseră într-un ungher, de unde se auzea plescăit de noroi și cîte un clefăit, atunci

cînd cineva își smulgea talpa afundată în clisa lutoasă și rău mirositoare. Unul scuipa la intervale de cîteva secunde, altul se izbise cu capul de o grindă și acum bîzîia. Cineva — Galkin credea că-i Iepure — își ițea mereu capul la ferăstruică pentru a arunca o privire în stradă — așa spuneau băieții poieniței care-i despărțea de pădure.

După lătrături, îți dădeai seama că potăile ajunseseră la intrarea conacului. Urechea lui Galkin mai înregistră și o tuse ușoară, care răsuna cînd într-un loc, cînd în altul.

— Cine-i ? întrebă Generalul în șoaptă. Cîți sînt ?

— Văd doi cîini, iar oameni, pare-se că-i unul singur, răspunse Iepure.

O voce de afară rosti tare :

— Să mă bată Dumnezeu dacă n-am văzut lumină cînd veneam încoace. Dar cum te-ai apucat să latri, cum s-a stins. Ce zici de asta ?

Glasului îi răspunseră niște chelălăituri. Iepure sări la o parte și se lipi de zid : o pereche de picioare încălțate cu pîslari apăru în golul ferăstruicii, zăbovi preț de un minut, apoi porni spre stînga. Și din nou răsună glasul :

— Zău, Norma, dacă pricep ! Ori te pomenești că mi s-a năzărit ? Cu toate că n-aș crede să ai vedenii de la un vinișor grozav ca ăsta ! Uite, pot să jur că am văzut lumină ! Ce dracu' să fie ? Că de trăit, nimeni n-ar putea trăi aici ! Da' tu, Fingal, tu ce zici ?

Omul strănută, apoi se văită de cîteva ori, tărăgănat : „Of, Doamne !" Iepure se uită iar pe fereastră, căznindu-se să scoată cît mai mult capul

afară și tremurînd în același timp de teamă să nu se trădeze. Galkin vru să le vină în ajutor :

— Ascultați, dragii mei, șopti dînsul, omul acela trebuie să fie preot sau diacon.

— De unde știi ? întrebă la fel Generalul.

— Se cunoaște după glas, explică Galkin, care mai trăsese cu urechea. Un glas ca ăsta n-auzi decît în biserică, la liturghie, măcar atîta lucru știu și eu ! Precis că-i popă. Uitați-vă, ca să vă convingeți.

— Da' cu noi ce are ? se miră Iepure, și dădu să scoată iar capul pe fereastră, dar sări înapoi, speriat : văzură trecînd un cățel alb, apoi încă unul, care adulmeca cu botul în pămînt, urmat de aceeași pereche de picioare încălțate cu pîslari.

— Ia stai să văd, șușoti Generalul. Și se apropie de fereastră. Toți ceilalți îl imitară. Galkin rămase mai departe pierdut în reveria lui : o barcă plutind pe ape, o femeie înaltă la cîrmă, și parfumul acela de mixandre, care zboară de colo-colo, ca un fluturaș. De sus picura. Se trase mai la o parte și atunci fantasma se risipi. Băiețașii se frămîntau în dreptul ferăstruicii.

— Ai ghicit, Galkin, ai ghicit ! Popa ăsta a vrut o dată să ne ducă la miliție ! El e, el e !

— Uite că pleacă !

— Și cîinii după el !

— Ia stați, băieți, ce-ar fi să-i băgăm și noi frica în oase pentru spaima pe care ne-a tras-o ?

— Hai ! Hai ! aprobară toți în cor, fără să-și mai înnăbușe vocea. Să-i piară cheful să mai dea pe-aici ! Băgăm frica în el de...

— Nu-i frumos, dragii mei, interveni Galkin. Ce vină are el ? A observat lumină la fereastră

şi a venit să vadă ce-i, iar acum se duce acasă. V-a făcut vreun rău ?

— Ţii cu popa, ai ? şuieră o voce întărîtată.

— Da' de unde ! se apără Galkin. Nici mie nu-mi sînt prea simpatici pletoşii ăştia, dar zău că nu-i cazul, nu merită, credeţi-mă. Niciodată nu te grăbi să faci ceea ce se poate amîna, ceea ce poţi şi să nu faci, pricepeţi ce vreau să spun ?

— Da' dacă se întoarce ? sări Iepure. Şi mai aduce şi miliţia cu el ? Nu vrem decît să-i tragem o sperietură, da' aşa ca să-i piară cheful de-a mai veni p-aici. Ajută-ne, nea Galkin, dă-ne o idee.

Iată din nou barca, lacul încreţit de o boare şi parfumul de mixandre ; Galkin e vesel şi cu inima uşoară ; iat-o şi pe ea, femeia aceea înaltă, care şade la cîrmă, cu cîinele care se uită şi clipeşte.

— Eşti cu noi sau contra noastră ? îl întrebă grav Generalul, îngroşîndu-şi vocea. Răspunde : ţii cu noi ?

— Cu voi, dragii mei, cu voi, îl asigură din toată inima Galkin. Cum aş putea să fiu contra voastră ?!

— Dacă-i aşa, scormoneşte-ţi creerii, dar ştii ? Mai repede. Că dacă pleacă, dracu-l mai prinde. Hai, invalidule, hai, zăludule, gîndeşte-te !

— Ştiu şi eu... bateţi-l cu zăpadă, bîigui Galkin. Ba nu, ia staţi. Aveţi ceva alb ?

— Alb ? Aha, fantome ! La asta te-ai gîndit ? exclamă încîntat Iepure. Avem nişte saci, nu chiar albi, da' merge.

— Puneţi-vă sacii în cap, luaţi-vă după popă, strecuraţi-vă înaintea lui şi săriţi-i în faţă. O să

se sperie, cu siguranţă că o să se sperie. Toţi popii cred în Necuratul. Doar ei au inventat iadul ca să ne străşnicească cu el.

— Dar cîinii ? se îndoi Filka. O să ne apuce de picioare, o să ne muşte. Ai uitat de cîini, nene.

— N-ai grijă, îl linişti Galkin. E drept că dulăii popeşti sînt răi, dar la o adică sînt la fel de fricoşi ca şi stăpînii lor. De altfel, popa ăsta al vostru are nişte potăi : n-aţi auzit ce subţire lătrau ?

După cîteva minute, Iepure, Filka şi cu Galka porneau în goană să taie drumul popii, care încă n-apucase să ajungă la calea ferată. Generalul, Piuliţă şi cu Ghebe ieşiră afară şi se instalară pe nişte cărămizi aşezate în aşa fel, încît închipuiau o bancă. Li se alătură şi Galkin. Pe cer strălucea luna. Dinspre pădure răzbăteau pînă la ei fel de fel de zgomote — ca nişte oftaturi înfundate, trosnete de crengi şi, din cînd în cînd, cîte o salvă de pîrîieli : crăpa crusta subţire de gheaţă de pe bălţile mai mari. Undeva departe suna, nostalgic, o goarnă.

— Mai bine-i dădeau pace popii, mormăi Ghebe. Tot în capul nostru se sparge.

— Da' ce, să înghiţim aşa mereu ? Îl sperie puţin şi gata, că doar n-o să moară din asta. De altfel, nici noi n-o să stăm aici o veşnicie.

— Da' un' să ne ducem ? oftă Piuliţă.

— O întindem în Caucaz, răspunse Generalul. Cică acolo îi mereu vară şi peste tot îs numa' burjui. De trăit, o să trăim în munţi. Nu l-ai citit pe Puşkin ? Spune, nene, nu-i aşa că Puşkin a descris tot Caucazul ?

Galkin nu apucă să răspundă, că pădurea se umplu de larmă ; lătrături, şuierături, ţipete... În poiană ţîşniră trei siluete care fugăreau un ins, cu intenţia vădită de a-l sili să se întoarcă între copaci. Insul dădea din mîini ca un bezmetic şi alerga în cerc precum calul la cărămidărie. Potăile mişunau şi ele de colo-colo, pe la picioarele lui, aci repezindu-se la puştii care ţopăiau în sacii lungi pînă la genunchi, aci sărind în lături cu scîncete şi chelălăituri, dînd din coadă. Fugăritul se dădea de ceasul morţii : cădea în zăpadă, bătea mătănii, chema cîinii, striga după ajutor. Deodată puse bărbia în piept şi, cu capul înainte, se năpusti spre pădure, dar o arătare pipernicită, înfăşurată în sac îi tăie calea, aruncîndu-i-se între picioare cu un hohot înspăimîntător. Popa se împletici, căzu, apoi se ridică şi, fără să-şi dezdoaie spinarea şi cu braţele întinse a apărare, dădu înapoi, dar nu ajunse departe : urlînd şi mîrîind, doi saci care se mişcau singuri se apropiau, legănîndu-se, de omul sleit de puteri. O potaie, închipuindu-şi pesemne că totul nu-i decît o hărţuială în glumă şi că nimeni nu vrea să facă vreun rău stăpînului său, se prinse şi ea în hîrjoană, sărind, cu lătrături vesele, la acela pe care avea datoria să-l apere.

Galkin rîdea să moară, pocnindu-se cu palmele peste genunchi şi scuturînd capul ca să-şi dea la o parte părul ce-i cădea în ochi. Strigătele şi lătrăturile încetară brusc şi nu după mult se iviră din pădure Iepure, Filka şi Galka. Îşi scoseseră sacii, care acum le atîrnau pe după umeri. Potăile, care-şi abandonaseră stăpînul, veneau după ei. Băieţii încercau să le alunge, dar degeaba :

se ţineau scai, privindu-i cu devotament şi supunere pe învingătorii din joaca dinainte şi chelălăind slugarnic.

— Na! Să mai poftească şi altă dată sfinţia sa, dacă-i dă mîna, gîfîi Galka. Ia marş de-aici! se răsti el la potăi. Asta ne-ar mai lipsi, după ce umblăm nehaliţi, să vă avem şi pe voi de hrănit. Halal cîini, nu vi-i ruşine? Mîţe prăpădite, asta sînteţi!

Pînă la urmă, scăpară şi de potăi: înşfăcînd cîrjele lui Galkin, Generalul le mişcă ameninţător chiar sub boturile lor. Potăile fugiră spre pădure, se opriră, stătură cîteva minute nemişcate, uitîndu-se la băieţi, apoi, adulmecînd urmele, se depărtară pufnind şi parcă fără chef.

Păţania i-a determinat pe băieţi să nu mai aprindă felinarul, ci să se mulţumească cu lumina lunii şi cu a jăratecului din sobă, a cărei uşiţă o lăsau acum deschisă. Astupară fereastra cu ziare şi toată noaptea stătură de pază, cu rîndul, în faţa casei.

Dar să spunem cîteva cuvinte şi despre conacul căzut în ruină.

Cu vreo douăzeci de ani în urmă, după războiul ruso-japonez, se întorsese la Petersburg bravul general Mihail Dmitrievici Belov, om încă în puterea vîrstei şi chipeş ca înfăţişare. După atîta zăcere prin statele-majore de pe front şi interminabile trambalări de colo-colo, cînd pe şaua calului, cînd sub coviltirul furgonului, după ce-şi umpluse pe săturate pieptul cu fumul bătăliilor şi ochii cu mări de sînge, nu e de mirare că generalul, pe atunci cavaler, începuse să se dea în vînt după flori, petreceri şi balet. Avea de la

stat un apartament spațios, în care locuia împreună cu ordonanța și cu jupîneasa. Și mai întreținea, pentru trecătoare desfătări, o jună superbă, cu sîni îmbelșugați și păr de aur, pe nume Amalia Kleinman. Excelența sa ducea o viață lipsită de griji. La fiecare 20 ale lunii se ducea să-și încaseze banii, iar de acolo să facă o vizită la o anumită vilă din strada Serghievskaia.

Într-o zi, venind acolo ca de obicei, a fost ținut cam multișor la ușă. A sunat și iar a sunat, zăngănind nerăbdător din pinteni : degeaba. Cînd, într-un tîrziu, i s-a deschis și a putut să intre (acolo locuia Amalia), a găsit în salon, pe masă, un plic pe numele lui și în plic un bilețel de numai patru rînduri : „Miș ! Eu plecat la patria mea, cu Putly, care este drag la suflet al meu. Iartă la mine și iubește altă femeie, demna de tine. Tu, adevărat gheneral. Pa. Amalia."

Generalul a ieșit din apartament cu pași gravi și măsurați, ca la paradă, s-a dus pe jos la „Content" — local ultra-select, celebru pe atunci, a adus de acolo un zdrahon de fată și, după cam o săptămînă de conviețuire, i-a dat drumul, spunîndu-i să revină peste vreo cinci-șase zile. Dar fata n-a mai venit nici peste o lună și atunci generalul, pentru că simțea mare nevoie de o prezență care să-l consoleze și să-i alunge singurătatea, a dat pur și simplu telefon unei furnizoare de plăceri și, nu după multă așteptare, s-a trezit cu o făptură încîntătoare, care nu arăta să aibă mai mult de douăzeci de primăveri... Lui Mihail Dmitrievici i-a plăcut atît de mult, încît pe dată i-a și luat actul de identitate, l-a trimis la vizat, iar pe dînsa a instalat-o într-una din camere, nu

prea spațioasă, dar cu mult șic aranjată, i-a întins legătura cu chei și i-a spus :

— Cred că e mai bine aici decît la madam Tragliance, nu-i așa ? Rămîi. Zilnic, felul doi, obligator, vînat. Supă — măcar o dată la două zile. Ca desert — n-am preferințe. De două ori pe lună — teatru, musafiri — de loc, cărți am, slavă Domnului, iar eu... și zicînd acestea, generalul înaintă cu tot trupul lui masiv spre acela, delicat, al fetei, lipind-o de perete — eu sînt general pe toate fronturile !

Și Darialcik — așa o botezase generalul, el știa de ce — a rămas. Mai spre vară, a cumpărat o casă prin părțile Liubanului — amîndurora le plăcea liniștea și amîndoi erau prea naivi și romantici ca să fi găsit un loc mai bun. Au ales Liubanul pentru că le plăcuse denumirea. Vara a trecut, iar ei nu s-au mai întors la oraș : s-au stabilit definitiv în văgăuna aceea neprietenoasă, unde nici peisajul nu era cine știe ce.

Generalul și cu Darialcik a lui trăiau în cea mai desăvîrșită armonie și, în al cincilea an de căsnicie neconsfințită, au început să se gîndească la urmași. În vara lui nouă sute unsprezece, bătrînul soldat s-a îmbolnăvit rău de tot și a trebuit să stea o lună încheiată într-o clinică. Nu se știe ce-a făcut Darialcik în absența lui, dar cert e că atunci cînd generalul s-a întors acasă, dînsa i-a declarat că legătura lor s-ar cuveni să fie consfințită în fața lui Dumnezeu și a oamenilor, cu „Isaiia, dănțuiește“ la biserică și cu formula sacramentală în actele de stare civilă. Cînd generalul a întrebat-o de ce și pentru ce, i-a răspuns că în lipsa lui fusese la doi medici care au găsit

că în interiorul făpturii sale totul e gata pentru ca generalul-locotenent să capete un urmaş.

La o săptămînă, au făcut nunta, iar cînd s-a împlinit sorocul, conacul generalului a răsunat pentru prima oară de plîns de prunc. Plîngeau şi generalul, şi soţia, şi bătrîna jupînească, tare de ureche şi cu lacăt la gură.

I-au dat băiatului numele lui taică-său şi au angajat o droaie de bone care vorbeau nemţeşte, franţuzeşte şi englezeşte, numai ruseşte nu. De altfel generalul s-a ocupat personal de educaţia fiului său, dar asta numai pînă în august nouă sute paisprezece, cînd, în a douăzeci şi şasea zi a acelei luni, un curier i-a adus un plic, şi în plic ordinul de a pleca în termen de douăzeci şi patru ore de la primirea prezentei la Smolensk, spre a se prezenta la unul din statele-majore ale armatei operative.

Generalul a plecat singur, lăsîndu-şi soţia în Liuban. Micul Mişa se îndopa cu bomboanele şi ciocolata pe care i le aduceau nişte domni cu fireturi de aur şi pumnal elegant la şold. Unul dintre aceştia, care avea, ca şi Mişa, păr negru ca pana corbului şi ochi albaştri, l-a ridicat odată pe băieţel şi l-a săltat sus spre tavan, întrebîndu-l :

— Spune, Mişuk, ce vrei tu să te faci cînd vei fi mare ?

— General, a răspuns Mişuk.

La care domnul, care suporta cu răbdare şi îngăduinţă privirea de cîine devotat a mamei lui Mişa, rosti :

— Bravo ! Eşti ambiţios ca şi mine, aşa te vreau.

Mişa creştea între adulţi şi n-a avut niciodată un prieten, sau pur şi simplu un tovarăş de joacă de vîrsta lui. Avea tot ce se poate obţine cu bani şi absolut nimic din ceea ce provine din inimă. În martie o mie nouă sute şaptesprezece, generalul s-a întors acasă, iar opt luni mai tîrziu au venit nişte oameni în uniformă de marinar, înarmaţi cu puşti militare şi pistoale, şi l-au ridicat. Peste alte două zile, generăleasa a strîns tot aurul şi toate bijuteriile şi a dispărut fără urmă.

De atunci, Mişa nu şi-a mai revăzut niciodată părinţii. Una din bone zicea că maică-sa ar fi plecat în străinătate şi că generalul ar fi luat-o şi el după ea. Pe Mişa nu-l interesa însă prea mult unde anume îi sînt părinţii, adevărata nenorocire pentru el era că la uşile şi la ferestrele bătrînei case a generalului au fost bătute scînduri, care scînduri au fost luate apoi de localnici spre a fi puse pe foc, după care a venit rîndul şi celeilalte lemnării, astfel că, după un an, din toată clădirea nu mai rămăsese decît scheletul. O singură cameră — fostul cabinet al generalului, îmbrăcat în tapet cu crini de aur — scăpase ca prin minune.

Bona cu pricina, care se întîmpla să vorbească şi bine ruseşte, nu şi-a pierdut cumpătul : ajutată de nepoţii ei, a cărat cu săniuţa la oraş o parte din mobilier. Mişa creştea împreună cu nepoţii şi nepoatele fostei sale bone. Dar în o mie nouă sute nouăsprezece, cînd cu foametea, bona a murit. Mişa a fost dat la şcoală. După cîteva săptămîni, la capătul cărora învăţase să citească şi să socotească, a plecat de la şcoală şi a intervenit singur unde trebuia pentru a fi primit în internat. Dar din internat l-au dat afară pentru furt şi un timp a

fost nevoit să umble cu cerşitul prin Liuban, împreună cu pretinşii lui frăţiori. Iar în anii cînd foametea s-a abătut peste meleagurile Volgăi, a închegat din puştii veniţi de pretutindeni banda neînvinsului Ali-Baba, cum îi zicea el. Se îndeletniceau cu pungăşii mărunte şi cu tîlhării mai mari şi dormeau pe unde apucau. După o vreme, gaşca, simţitor împuţinată, s-a instalat în ruina pe care cititorul o cunoaşte şi care fusese odată conacul generalului.

Capitolul 16

O SEARĂ DE FEBRUARIE

Un scriitor foarte inteligent, foarte vestit şi foarte venerabil, supranumit cel înţelept, a spus nu ştiu cînd şi nu ştiu unde că cel ce doreşte să cunoască fericirea, trebuie mai întîi să sufere. Cum şi cît anume trebuie el să se pregătească după această metodă pentru a gusta fericirea, scriitorul n-a precizat, cum n-a spus nici care este forma cea mai accesibilă a suferinţei. Ceva mai tîrziu, o mare personalitate rusă a ridicat suferinţa la rangul de simbol al credinţei — o suferinţă lipsită de perspectiva fericirii viitoare. Dimpotrivă, însuşi procesul suferinţei era înfăţişat ca o taină profund purificatoare şi dacă nu chiar ca o veritabilă bucurie, în orice caz ca un fel de voluptate. Şi, mai recent, un mare şi minunat poet rus a declarat textual : „E o lege fermă

că-n inimi Durerea și Bucuria-s una". Exprimată atît de muzical și de aforistic, ideea nu a fost supusă, din păcate, unei analize destul de adînci nici de către cititori, nici de către spiritele lor directoare, sau critici, cum li se mai spune, și a rămas o strofă oarecare, dintre versurile cele mai reușite ale unei drame lirice excelente, și, chiar dacă este recitată foarte des cu glas tare, sună atît de plăcut la ureche și are o formă atît de armonioasă, încît nu ne contrariază cîtuși de puțin.

Și scriitorul cel înțelept pe care nu-l cunosc, și scriitorul rus, neînțelept și simplu în felul lui de a fi, dar unanim cunoscut, și poetul cel perspicace — tustrei au avut parte de o viață atît de diferită de opera lor, încît maximele pe care le-au enunțat n-ar putea servi niciodată drept *motto* al biografiilor lor. Tustrei au stăruit asupra utilității suferinței, e de presupus că tustrei vor fi cunoscut în viața lor particulară de multe ori necazul și durerea, uneori și bucuria, ceea ce trebuie să-i fi făcut — cum se spune — să cînte și să joace, iar cîteodată, poate, să-i tragă și cîte un chefuleț, că în definitiv nici unuia dintre ei nu i-a prea plăcut să sufere și că tustrei aveau aceeași sfîntă teamă de durerea de dinți, totuși... totuși, din motive care ni se par a rămîne învăluite în cel mai profund mister, au recomandat omenirii suferința, deși — tot ei au susținut-o — viața ar trebui să fie pentru noi un izvor de bucurie și încîntare. E drept că s-a găsit unul care a avut curajul să-și ascundă rănile de ochi străini și să afirme că omul e făcut pentru a fi fericit, așa

cum pasărea e făcută ca să zboare... Dar vorbele au rămas vorbe : şoimul zboară, şarpele se tîrăşte...

— Ce de cărţi !... Şi toate predică suferinţa : care pentru tine însuţi, care pentru aproapele tău. Nu-i una, măcar una singură, care să te înveţe să te bucuri de viaţă, să te bucuri de bucuria asta, s-o cauţi, să profiţi de viaţă ca de un bine care ţi-a fost hărăzit. Există manuale de suferinţă pentru studiul individual, dar nici măcar un îndreptar acolo pentru bucurie şi fericire. De ce ? V-aţi întrebat vreodată ? V-aţi pus vreodată problema ?

— Nu ştiu, tovarăşe Gostev, nu-mi amintesc. Asta nu-i de resortul meu. Îmi plac cărţile, dar n-am timp să citesc — ştii cum e munca mea. Plec la şapte dimineaţa şi mă întorc la miezul nopţii. Iar de cîteva zile nici n-am mai dat pe acasă.

— De ce spui că asta nu-i de resortul dumitale, Ian Avgustovici ?! Dar cine mai are prilejul să studieze firea omului atît de bine ca dumneata ! Doar ai zilnic de-a face cu asasini, bandiţi, simulanţi, siluitori. Eşti chiar în miezul energiei aceleia care pune în mişcare suferinţele, aşa cum şahistul mişcă piesele pe tablă. Poate că nu te-ai gîndit la asta, dar eşti ceva mai mult decît un simplu lucrător al miliţiei judiciare.

— Nici n-am avut timp să mă gîndesc, dragă tovarăşe replică Toberg. M-am obişnuit cu munca asta, îndeplinesc misiunea pe care mi-a încredinţat-o partidul. Nici chirurgul nu se gîndeşte la suferinţă : ceea ce-l interesează este reuşita operaţiei. Şi apoi, îmi închipui că nu la genul de suferinţă despre care vrei să discuţi cu mine s-au

referit scriitorii dumitale, mai ales Blok, care a avut în vedere cu totul altceva. Există suferințe și suferințe. Dacă vrei să știi, și asta e o chestiune de clasă. Eu, în tot cazul, chiar dacă mă gîndesc la suferință, apoi nu la suferința lui X sau Y mă gîndesc, ci la aceea a unei clase întregi : dacă-i vin în ajutor, atunci o să fie mai bine și pentru X. E clar ?

— E clar. Pe mine, problema aceasta pur și simplu mă chinuiește.

— Păi, lucrează, studiază, și atunci n-o să te mai chinuiască. Citește-l pe Lenin, cred că încă nu l-ai citit, nu-i așa ?

— Am citit ceva, dar... vezi dumneata, eu vreau să scriu despre valorile eterne — asta nu-i o temă prea potrivită în momentul de față.

— Aha ! exclamă Toberg lovind cu palma în masă. Atunci, pentru cine scrii ? Cărui public te adresezi ?

— Epoca noastră, Ian Avgustovici, este epoca lui Salieri. Eu îl venerez pe inspiratul Mozart.

— Vorbe, amice, vorbe ! Ai enunțat adineauri idei profunde, foarte interesante, iar acum te contrazici. Și dușmanii noștri au pomenit, nu o dată, de Mozart și Salieri, exact cum faci și dumneata acum. Dar eu știu altceva : există client și există meșter. Sînt meșteri proști care, încercînd să se justifice, filozofează. Ceea ce fac ei nu-i ceea ce ar trebui să facă.

— Dar există și clienți lipsiți de gust, Ian Avgustovici ! Doar nu te pricepi de loc. Recunoaște...

— Recunosc, tovarășe Gostev, totuși...

— Totuși ?

— Totuşi, dacă nu erai băiatul unui avocat plătit regeşte şi dacă ai fi avut o copilărie ca a subsemnatului, gîndeai altfel.

— Tot ce se poate. Nu e însă vina mea că am o biografie atît de proastă...

— N-ai decît să ţi-o îndrepţi, amice. Tratează teme despre care poţi să spui cinstit că le cunoşti bine şi nu te adresa lui Mozart, ci poporului. Ţi-am citit poeziile: lună, privighetori, inimi zdrobite şi aşa mai departe. Poporul are nevoie de ele ca mortul de clistir.

— Poftim, te-ai supărat! Eu am venit să discutăm prieteneşte, ca între vecini, pentru că te apreciez şi am toată consideraţia pentru dumneata şi pentru activitatea dumitale, iar dumneata... Dacă e vorba pe-aşa, te-aş ruga să nu uiţi că sînt făuritor de valori eterne. Eu voi muri, Ian Avgustovici, dar opera mea va rămîne!

— Depinde cum o iei, zîmbi Toberg. Şi acum, iartă-mă, trebuie să plec. Să ştii însă că nu sînt supărat de loc pe dumneata. Un singur lucru ţin să-ţi mai spun: dacă vrei să-ţi laşi opera posterităţii, scrie pentru prezent, pricepi? Caută alte proporţii, mai mari, şi atunci şi valorile la care te-ai referit vor fi autentice, căci nici aşa — numai lună şi privighetori, privighetori şi lună...

— Mă jigneşti, Ian Avgustovici!...

— Asta-i, amice, ce să-ţi fac... După părerea mea, eşti ca un înotător care nu vede apa în care se scaldă.

— Alegoria dumitale, Ian Avgustovici, e prea profundă pentru mine. Dar am să-ţi spun şi eu ceva: la ora actuală, în redacţii nu lucrează re-

dactori adevăraţi, de meserie, ci dulgheri şi croitorese. Uite cine avizează versurile şi proza...

— Prostii, tovarăşe Gostev, exagerezi. Nu ţi-o fi mers cu luna şi privighetorile şi acum vezi totul în negru. Dacă situaţia ar fi aşa cum ai binevoit s-o prezinţi adineauri, atunci poate că şi în locul meu ar trebui să-l aducă din America pe Nat Pinkerton, nu ? La revedere, amice ! Meditează la dimensiuni şi la public ! Iar luna şi privighetorile, pune-le în birou şi încuie bine sertarul.

— 'nţeles, tovarăşe şef ! Apropo de sertar ; îmi daţi voie să umblu la biroul dumneavoastră şi să iau cîteva coli liniate ?

— Dacă-i pentru ceva util, ia cîte vrei. Numai nu uita să închizi la loc biroul, tovarăşe Mozart !

Camera lui Gostev se învecinează cu aceea a lui Toberg, în acest fost hotel de pe Moika. Gostev, care nu avea nici un fel de merite în faţa revoluţiei, era tipul tînărului cu un amor propriu susceptibil şi înzestrat cu aptitudini modeste, pe care făcuse greşeala să le utilizeze în meseria destul de ingrată de stihuitor, şi, în plus, dispunînd de o doză de orgoliu atît de mare încît, ca să folosim expresia unui clasic rus, acesta nu mai încăpea în pielea tovarăşului Gostev. E drept că amintitul clasic nu se referea la Gostev anume, totuşi remarca se potriveşte ca o mănuşă acestui personaj, proaspăt intrat în romanul nostru. Are douăzeci şi şapte de ani, scrie versuri de la o vîrstă foarte fragedă şi este întreţinut de părinţi, care-i trimit o dată pe lună o mică sumă. Se mai cuvine a menţiona că Kostea Gostev este membru al Uniunii poeţilor şi-şi recită foarte des versurile în public, după care e criticat de-i merg

fulgii — şi pentru lună, şi pentru privighetori. Arată subţirel ca o trestie, e puţin fluşturatic şi cam închipuit. Îi vin cîteodată şi idei originale, dar nu le poate găsi nici o întrebuinţare pe tărîmul pentru care socoate că are vocaţie.

Luă, aşadar, din biroul lui Toberg trei coli de hîrtie liniată, se întoarse în camera lui, îşi puse paltonul şi pălăria cu boruri largi, aprinse o ţigară şi reflectă cu glas tare :

— Din cînd în cînd, omul mai trebuie şi să mănînce.

Se gîndi puţin, apoi adăugă :

— Azi voi mînca.

Încuie camera, ajută vîntului care bătea în rafale să închidă uşa de la intrarea fostului hotel şi porni pe strada Herzen.

Cădea lapoviţă. Vîntul bătea dinspre mare, silind cîte o spinare învelită în legendara pelerină să se încovoaie şi făcînd felinarele să se bălăbănească, speriindu-i pe locatarii de la parter şi subsol, mînînd apele golfului în Neva, măturînd zăpada uscată de pe acoperişuri. Kostea Gostev intră într-o sală arhiplină. Mîncă o supă căldicică şi apoasă, cu cartofi ca de cauciuc, şi cîrnăciori vineţi cu varză. După masă, îşi inspectă discret portmoneul : cinci piese de zece copeici, una de douăzeci şi două de cinci. Destul pentru cinema. Şi Kostea se decise să meargă la „Piccadilly“, unde juca un film nou cu Polla Negri.

Urmărind acţiunea de pe ecran, Kostea trăgea cu coada ochiului şi la vecinele lui. Cea din stînga plecă după terminarea filmului, cea din dreapta rămase : voia, probabil, ca şi Kostea, să mai vadă o dată toate cele cinci acte. Şi iar zîmbea pe

pînză Polla Negri, cu pieptănătura ei din virgule și semne de întrebare. Și cotul lui Kostea (asta însă nu se mai petrecea pe pînză) nimerea ca din greșeală pe cotul vecinei. Și ce glăscior suav și dulce avea fata cînd i-a spus „vă rog", în loc să-i trîntească un „lasă-mă în pace".

— Vă place Polla Negri ?

— Lăsați-mă să văd filmul, vă rog !

Și i-a spus ceva în șoaptă vecinului din partea cealaltă.

Kostea făcu fețe-fețe.

— Pardon, credeam că sînteți singură, îngăimă el și, încovoiat, ca să nu deranjeze, dar nereușind să nu calce pe picioarele spectatorilor, trecu pe alt scaun. Ca spre a-și bate joc de el, Polla Negri îi arunca tocmai acum în față această replică, ivită cu litere tremurătoare pe pînză : „Da, văd, ești un laș, iar lașii pierd întotdeauna !"

Dar asta o spunea Polla Negri, nu Irina Șatunovskaia : i se făcuse milă de vecinul din stînga care dăduse bir cu fugiții. Însoțitorul ei, bărbat în etate, rosti în surdină :

— Ca sculptor, mi-ar părea bine să fac cunoștință cu fugarul : are un profil interesant.

— Îl vom găsi cînd se va aprinde lumina, răspunse Irina Șatunovskaia.

Dar cum să găsești în sala ticsită a unui cinematograf pe cineva care nu are turban alb pe cap ? Kostea ședea în rîndul patru, căznindu-se să găsească o rimă la „supapă". În fosa orchestrei, tamburina strănuta, contrabasul tușea, vioarele și flautul se jucau de-a v-ați ascunselea. Primul venise pianul. El a stins lumina și a scos din neființă doi soldați spanioli și o frumoasă muncitoare de la o

fabrică de tutun. Muncitoarea bătea daireaua şi dansa, mlădiindu-şi tot corpul. Fagotul plonjă în pian şi spulberă vraja: se aprinse lumina şi ecranul redeveni o pînză. Irina Şatunovskaia şi sculptorul ieşiră în stradă, Kostea Gostev se pierdu şi el în mulţime. Dacă nu şi-ar fi schimbat locul, dacă... cine ştie cîte capitole în plus ar mai fi avut romanul nostru!

Era miercuri, 24 februarie, ora zece seara. Tovarăşul Toberg şedea la biroul său de la miliţia judiciară, iar tovarăşul Nasuşev scria ceva pe divan. Tot la ora aceea, în imobilul din strada Marat numărul 14, administratorul adăpostea o pisică roşcată, fără stăpîn.

Capitolul 17

O SUMEDENIE DE NIMICURI ŞI CÎTEVA LUCRURI DE SEAMĂ

Vîntul, cu veleităţi de uragan, se năpustea cu toată greutatea peste oameni şi case. Era înalt de cel puţin douăzeci de metri şi tare ca tabla de fier, iar trupul lui avea în lungime optzeci şi patru de kilometri, de aici pînă la Leningrad. Stătea cu un picior în mare şi cu celălalt în Liuban. Cei ce nu-i cunoşteau năravul, se temeau de inundaţie şi ciuleau urechea prin oberlihturile întredeschise, aşteptîndu-se dintr-o clipă într-alta să audă lovituri de tun[1] şi zgomotul învălmăşelii pe stradă.

[1] La Leningrad, cînd era pericol de inundaţie, se trăgea cu tunul din fortăreaţa Petropavlovskaia.

Dar vîntul sufla pe mare pieziş, biciuind coastele navelor, pălmuind ţărmurile şi împroşcînd cu stropi sloiurile de pe Neva. Pe Ladoga, gheaţa pîrîia şi se spărgea, vîntul de miazănoapte îi rădea ţeasta artistic, fără nici o tăietură, lăsînd o suprafaţă albăstruie, netedă ca oglinda şi cu luciu sclipitor.

La conacul generalului, cărămizile picau şi acoperişul îşi clănţănea botul de tinichea. Băieţii dormeau, legănaţi de vînt. A doua zi dimineaţa aveau să plece la Sablino, care la lucru, care pur şi simplu ca să vadă dacă nu-i rost de ciordeală. Numai Galkin n-avea unde se duce şi asculta cu groază vuietul vîntului. Pînă la urmă, tot nu izbutise să-şi recapete memoria, care-l trăda. Unde să plece ? Cu unsprezece ani în urmă — asta i se întipărise bine de tot în minte — un vînt la fel ca ăsta înzăpezea tranşeele şi făcea să-i îngheţe sîngele în vine. De la statul major primiseră la două sute de inşi patruzeci de puşti şi o singură mitralieră, dar şi aceea defectă. Cînd comandantul a dat ordin, nimeni n-a ieşit din tranşee : nici unul nu ţinea să înfrunte cu mîna goală, în luptă corp la corp, un inamic înarmat pînă-n dinţi. Comandantul a repetat ordinul ; soldaţii s-au ridicat în picioare, numai aşa, ca să facă ceva — ce, nici ei nu ştiau. Dar odată ridicaţi, s-au aruncat asupra duşmanului şi l-au zdrobit în furia lor ; erau mai furioşi însă pe cei ce, trădîndu-şi ţara, îi trimeteau neînarmaţi în tranşee şi-i sileau să se bată cu mîna goală. Şi iată că soldatul rus biruise. A ocupat tranşeele inamice şi cum le-a ocupat, pe loc a căzut într-un somn de plumb, În vremea asta, la Sankt Petersburg, capitala Imperiului rus, doamne în toalete somptuoase şi domni în frac închinau cupe de

şampanie în cinstea armatei ruseşti şi nu pregetau să-şi aducă aminte unii altora că „în tranşee e frig". Mai abitir decît toţi închina şi glumea tocmai acela care ştia că pe front nu revin decît patruzeci de puşti de companie.

În ceasul acela, cu atîţia ani în urmă, Galkin era printre cei ce nu aveau armă. Nu putuse să adoarmă ; din toţi cîţi se aflau în tranşee, era singurul care veghea, singurul care medita pentru toţi. Iar acum, îşi luă cîrjele şi ieşi din bătrîna casă, neştiind încă nici unde şi nici pentru ce pleacă. Se simţea însă ca şi cînd el, şi o dată cu el tot Liubanul, ar fi făcut cale întoarsă în timp, sau ar fi retrăit un vis vechi ce-i reînviase deodată în minte. Vîntul îl izbea în piept, îi da capul pe spate, ca pentru a-l săruta.

Pe drum veneau nişte care încărcate, şi Galkin avea impresia că aduc arme — armele de care avuseseră atîta nevoie în noaptea aceea albită de ninsoare. Un proiectil vîjîi deasupra tranşeei, urlă strident împreună cu vîntul şi se sparse într-o jerbă tulbure de oţel. O schijă grea căzu peste Galkin, strivindu-i piciorul...

Galkin mergea mereu înainte, rîcîind cu cîrjele pămîntul îngheţat. Ajuns la o uşă cu fîn mirositor, căzu sleit. Prin faţa lui trecu, huruind, un tren. Ca să se încălzească, Galkin se îngropă în fîn, dar simţind că se înnăbuşă, se aşeză în capul oaselor şi se strădui să-şi adune gîndurile, ca să înţeleagă ce-i cu el, încotro se duce, ce-a fost ieri, ce s-a întîmplat de cînd schija îi strivise piciorul. Îşi găsi pe dibuite cîrjele şi-şi plimbă mîna de-a lungul lor, de sus în jos, fără să strîngă degetele prea tare, ca să nu se zgîrie de literele de metal cînd va

ajunge la locul unde lemnul e înfăşurat în muşama. Coborînd încetişor, degetele dădură de un obstacol ascuţit. Galkin pipăi şi cealaltă cîrjă — nici acolo degetele nu întîlniră proeminenţa atît de familiară a literei de argint. Monogramele dispăruseră de pe ambele cîrje, numai un cuişor care zgîria şi înţepa mai amintea de ele... Galkin nu se necăji prea tare, fiindcă-l preocupa ceva mult mai important : să-şi aducă aminte ale cui erau monogramele, cine era persoana al cărei nume şi al cărei prenume începeau cu literele dispărute. De data asta, memoria răspunse prompt, fără făţărnicie, nici menajamente: pe ecranul gălbui al imaginaţiei apăru, într-un vaporos chenar de dantelă, o femeie într-o rochie bleu, cu părul despletit. Ecranul era imobil, dar femeia se mişca în cadrul lui de parcă ar fi fost vie, ca însăşi Viaţa pe care o trăise atît de stupid omul care acum trăia numai în imaginaţie...

Galkin a stat toată noaptea în şură. Mai către ziuă, surescitarea îi trecuse, o dată cu nevoia de a-şi aminti în ce împrejurări ajunsese în Liuban. Simţea în el un gol, o apatie şi o sfîrşeală totală. Se întoarse la conacul generalului fără ca vreunul din băieţi să-l simtă.

Dimineaţa se anunţa mohorîtă şi umedă. Dincolo de linia ferată, trîmbe de fum răsucite şi îndoite ca nişte tirbuşoane se înălţau alene din hornurile caselor. Vîntul încetase, cocoşii cîntau, vrăbiile ciripeau.

Toţi băieţii, cu excepţia Generalului şi a lui Iepure, plecaseră cu primul tren la Sablino, cam cu o jumătate de oră înainte de a se fi întors Galkin. Asta i-o adusese la cunoştinţă Iepure. Generalul şedea la fereastră şi-şi cîrpea pantalonii.

— Mai dormi, nene, îl îndemnă Iepure. Sînt sigur că numai somnul o să te facă bine. Țin minte că și pe mine m-au tratat așa odată. Am dormit, am dormit, pînă m-am vindecat... de insomnie.

I-au trebuit cîteva clipe Generalului ca să priceapă bancul și să izbucnească în rîs. Rîse și Iepure. Cît privește Galkin, se întinse pe bancă și adormi numaidecît.

După ce șușoti ceva cu Iepure, Generalul trase afară din buzunarul cojocelului un portofel voluminos de piele, îl deschise și scoase de acolo două litere mari de argint. „Nu ți-e rușine, bestie ce ești !", șuieră Iepure. Generalul luă cîrjele și se apucă să fixeze literele, dîndu-și silința să le prindă exact acolo unde fuseseră. După care își văzu mai departe de reparatul pantalonilor. Iepure îl urmărea de departe cum lucrează. Generalul privi cu satisfacție cusătura neagră pe care o aplicase pe stofa maro și conchise :

— Cu crăcanii ăștia, mă duc și la nuntă ! I-ai pus lapte ?

— Da. Și-o pîine și un pachet de țigări. Numai scrisoarea a mai rămas să i-o scriem.

— Ce aștepți ? făcu Generalul.

— Am un scris nasol. Mai bine scrie-i tu.

— Eu scriu strîmb, la mine toate literele fug la vale, și el n-o să înțeleagă nimic. Tot scrisul tău e mai potrivit : faci litere mari și o droaie de greșeli, să mai rîdă și Galkin cînd o să citească. Dă-i drumul !

— Bine, se învoi Iepure. Ai o hîrtie ?

Generalul întinse prietenului său un petec boțit, pe care Iepure se apucă să aștearnă cu un creion bont și cu litere de-o șchioapă cele ce urmează :

„Rămîi sănătos, nea Galkin, noi plicăm la Petersburg și nu vrem să te trizim, iar mîncarea o să vezi mata undeste, și ajunge pîn vinim pormă aicia să videm ce facem cu mata. Baban știe că mata nai nicio vină și că noi trebuie ca să plicăm. O să stăm întîi la Piliuță iară pormă adresa noastră fabrica Triunghiu roșu. Cu toată stima și care te iubește Epure și Giniralu Mișa. Chibritili sînt pe filinar dormi cît încape în matale nu te supăra dar plicăm că perdem trinu."

Puseră biletul pe pieptul lui Galkin, se mai învîrtiră un pic în jurul lui fără rost, apoi se priviră stînjeniți și ieșiră din cameră, închizînd cu grijă ușa după ei.

Galkin se trezi cam la un ceas după plecarea băieților. Iar o oră mai tîrziu părăsea și el Liubanul tăcut și troienit, îndreptîndu-se, fără drum și fără țel, în direcția opusă Leningradului. Biletul lăsat de Iepure și de General avusese darul să-i redea memoria. Măsurînd cu cîrjele kilometrii măturați de vînt, își repezea trupul într-acolo unde putea să afle, după părerea lui, justiție și dreptate. Sumedenia de nimicuri care-i năpădise existența în ultimele zile îi redeșteptase facultatea de a judeca. Îi mai rămînea ceva foarte greu și complicat pentru el : să înțeleagă și să explice și altora ceea ce era inexplicabil, să dovedească ceea ce era cu neputință de dovedit.

Iar seara, după trei ore de la plecarea lui Galkin, conacul generalului fu încercuit de un grup de milițieni. În afară de un felinar, o pîine, o sticlă cu lapte și un bilețel care-i intrigă, milițienii nu găsiră nimic. Textul bilețelului fu transmis telegrafic miliției judiciare, pe numele lui Toberg.

Capitolul 18

ACTELE SÎNT ÎN REGULĂ, ŞI TOTUŞI...

Aproape că nu trece zi, în oraş, fără un asasinat, o spargere sau un atac banditesc în plină stradă. Miliţia judiciară este ocupată pînă peste cap, tot timpul anului, cu munca ei grea şi primejdioasă. Cazurile vechi sînt cercetate paralel cu cele noi, datele diferitelor infracţiuni sînt amestecate cu bună ştiinţă spre a fi confruntate, iar lista crimelor comise mai demult şi neelucidate încă scade o dată cu prinderea fiecărui asasin. Numai în cursul anului 1925 au fost înregistrate şaptezeci şi cinci de omucideri pentru jaf şi au fost prinşi şaizeci şi şapte de criminali, constatîndu-se că prinderea lor rezolva, adică clarifica aproximativ o sută de asasinate, ceea ce înseamnă că un criminal avea pe conştiinţă cam două sau trei victime. Astfel, în luna mai a anului aceluia a fost arestat un criminal care omorîse familia unui muncitor, mobilul crimei fiind jaful. În cursul cercetărilor s-a stabilit, prin compararea amprentelor — cu ajutorul dactiloscopiei, cum se spune —, că tot el îl ucisese cu doi ani în urmă şi pe casierul unei bănci. Aşadar, asasinul familiei muncitorului mai era vinovat de o crimă care figura printre cazurile neclarificate.

Pentru Toberg, asasinatul căruia îi căzuse victimă Şatunovskaia ieşea din comun atît prin „acurateţă", cît şi prin ceea ce numea el „piesele alcătuitoare". Primul element inedit era însăşi figura criminalului : un nebun scăpat din balamuc. În al doilea rînd, surprindea faptul că ucigaşul nu lu-

ase bijuteriile. Şi era de-a dreptul nemaipomenit că măsurile foarte energice întreprinse pentru prinderea criminalului nu dăduseră pînă acum nici un rezultat. Nasuşev îi spusese odată, în glumă, că Galkin ar fi fost mult mai uşor de descoperit dacă ar fi avut ambele picioare ; aşa însă, miliţia era cu ochii numai pe ologi şi, ca un făcut, nici unul dintre aceştia nu săvîrşise vreo infracţiune.

Asasinatul cu pricina a sfîrşit prin a deveni cazul numărul unu, iar prinderea ologului — preocuparea de căpetenie a miliţiei judiciare. Nasuşev era de părere că ceea ce complica atît de mult cercetările era numai faptul că asasinul reuşise să fugă de două ori : o dată din ospiciu şi a doua oară din Liuban, ceea ce năştea prezumţia că poate fugi prea bine şi a treia oară, cazul transformîndu-se astfel într-un şir nelimitat de dispariţii.

— Sînt convins, afirma el, că ologul ăsta formidabil e în stare să ne scape printre degete chiar în momentul în care am fi gata să punem mîna pe el. Cazul ca atare e banal, dar acela pe care trebuie să-l prindem nu e om ca toţi oamenii. Noi presupunem că va proceda într-un anumit fel, iar dumnealui procedează exact invers şi încă prosteşte, naiba să-l ia !

De două ori se interesase prin telefon profesorul Sotnikov, trecuse pe la Toberg şi administratorul care fusese victima unei infracţiuni, dar care acum rămînea pe planul al doilea, deşi inteligentul şi perspicacele Toberg făcea cumva o legătură între cazul lui şi cazul Şatunovskaia.

Şi iată că într-o bună zi se înfăţişă la miliţia judiciară negustorul Klimov şi ceru să vorbească „cu ăl mai mare risponsabil“. Dar înainte de a

dezvălui cititorului scopul vizitei sale, se cuvine a-i înfățișa un episod, neînsemnat la prima vedere, petrecut cu o zi mai înainte.

În toată întîmplarea de mai jos a jucat fără voie un rol foarte mic (și mut) Nasușev. Făcîndu-i-se chef de bere, s-a dus la localul cel mai apropiat de casa lui, cu gîndul să cumpere o sticlă de „Krasnaia Bavaria" și s-o golească „la domiciliu". Nu i-a fost însă dat și să vedeți de ce. Cîrciumarul i-a întins sticla și, în timp ce Nasușev îi întindea și el banii, a poruncit băiatului care servea la mese : „Dă drumul la muzică". Nasușev porni spre ieșire, strecurîndu-se printre mese, dar o frază rostită de un glas cam încălzit de băutură îl făcu să se oprească în loc.

— Mă doare-n cot dă miliția aia judiciară, las' că și noi...

Nasușev nu auzi sfîrșitul : în momentul acela izbucni orchestrionul mecanic, tobele răpăiră, chimvalele sunară și o fanfară întreagă, ascunsă în măruntaiele uriașului dulap cu oglinzi, atacă un marș. Cu curiozitatea ațîțată de acest crîmpei de frază, Nasușev luă loc la o masă liberă, ceru chelnerului să-i destupe sticla și începu să tragă cu urechea la ce se vorbea.

Sunetele orchestrionului acopereau hărmălaia din cîrciumă, totuși Nasușev auzi, dacă nu chiar tot, cel puțin o parte a conversației. La masa aceea ședeau trei inși. Doi, îmbrăcați cu paltoane bune și căciuli de blană, despre care nu se putea spune că erau chiar beți, vorbeau, iar al treilea — un bătrînel cu caschetă pe cap și, în general, cu un aspect destul de onorabil — se mulțumea să asculte, aprinzîndu-și mereu țigara care refuza să

ardă și trăgînd cîte un gît de bere după fiecare fum. Tustrei gesticulau de zor, izbind cu pumnul în masă. Bătrînul îi rugă la un moment dat pe tovarășii lui de chef să-i mai toarne un pahar, apoi grăi :

— Cît despre miliția judiciară de care ziceați, aiasta nu depandă de ea ! Că eu-s la corent... Aiasta nu intră... nu intră în com... cum îi zice... în compre...

— În competența ei, îl ajută unul din comeseni. Eu cred însă că ea vede de toate astea !

— Nu eg-zistă ! Pă crucea mea ! bîlbîi bătrînul, căruia începuse să i se împleticească limba. Ei nu știe de chestii d-astea, cu chestii d-astea se ocupă alții. Ascultă ce-ți spui eu !

— La urma urmelor, n-au decît ! Nu mai pot eu de ei ! Acela care vorbea, un tip cu mustăcioară aranjată din brici și amețit de-a binelea, se aplecă înainte, mai-mai să-i cadă moșului la piept. Pentru noi, asta-i mizilic, este ? Numai să ne dai adresa !

— Eh, viață legată cu ață ! Da' să știi că n-o să iasă nimica, nimica, auzi tu ? Nici nu te mai gîndi. Că toți îți știu mutra. Eu-s la corent și dacă zic o vorbă, e sfînt ! Tu să nu mă contrazici. Eu, cînd văd un om, îți spun de la o poștă ce-i zace în măruntaie.

Nasușev nu mai desluși urmarea, din cauza orchestrionului, al cărui glas triumfal le înnăbuși pe toate celelalte. Se auzea doar o rumoare ca la catedrală în timpul slujbei. Dulapul cu oglinzi se cutremura de răbufniri, bătăi de clopote, glasuri asurzitoare de alămuri și țipete de clarinet, amestecate cînd și cînd cu zvonuri mai melodioase. Deasupra meselor pluteau, albastre, covoare zdren-

ţuite de fum de tutun, încăperea era plină de miros pătrunzător de rumeguş, de friptură şi de un iz acru, ca orice cîrciumă sau birt economic.

Nasuşev îşi băuse berea, dar rămase mai departe, fumînd şi observîndu-i pe cei trei indivizi de la masa vecină. Bătrînul moţăia pe scaun, clătinîndu-se, rîgîind şi fornăind. Amicii se chinuiau, fără succes, să numere sticlele goale. Pe la unsprezece, patronul se apropie de uşă şi făcu clanţa să clempăne zgomotos. Muşteriii începură a se ridica unul după altul, chercheliţi bine ; plăteau şi porneau spre ieşire, clătinîndu-se de parcă ar fi călcat pe puntea unui vas pe timp de furtună. Cei trei inşi care-l preocupau pe Nasuşev se sculară şi ei anevoie. În timp ce bătrînul făcea plata, ceilalţi doi se sprijineau unul pe altul şi se căzneau să se încheie la paltoane, dar degetele, ţepene, nu reuşeau să introducă nasturii în butoniere. Unul dintre ei scoase un ziar din buzunar şi spuse bătrînului, împungînd hîrtia cu degetul :

— Scrie aici adresa ! Uite, aicea ! Rupe o buc'căţică !

După ce isprăvi cu chelnerul, bătrînul duse ziarul la ochi, rupse din el o fîşie îngustă, apoi scoase din buzunarul de la vestă un creion şi mîzgăli ceva. Cu acest prilej, Nasuşev observă că moşului îi lipseşte arătătorul de la mîna dreaptă. Bătrînul vîrî creionul la loc în jiletcă, reciti ce scrisese şi dădu hîrtiuţa unuia dintre cei doi. Acesta însă, din greşeală, puse petecul pe masă şi băgă în buzunar ziarul. Micul grup se urni spre uşă. Nasuşev se luă după el ; trecînd pe lîngă masa la care băuseră, acoperi hîrtiuţa cu palma şi, mototolind-o în mînă, ieşi în stradă.

Ajuns acasă, despături „fructul observațiilor" sale, cum îi plăcea lui să se exprime în astfel de ocazii, și citi următoarele :

S.P. Axionov, str. Kolpinskaia 17, apart. 24.

De data aceasta, Nasușev nu era mulțumit de el : ședea la biroul lui încărcat cu cărți și cu tot felul de coduri de legi și-i venea să-și tragă palme că fusese atît de ușuratic. În loc să urmărească grupul acela care avea o comportare atît de suspectă în cîrciumă, se mulțumise să șterpelească o adresă care nu-i spunea absolut nimic și să se întoarcă liniștit acasă...

— Sînt un cretin, un cretin patentat, se dojenea dînsul. Ce-i cu mine ? Să știi că m-am surmenat, aia e !

Oricum însă, nu mai avea ce face. Era aproape miezul nopții. Așa că nu-i rămînea altceva mai bun decît să se ducă la culcare.

A doua zi dimineața, pe cînd citea ziarele în biroul lui Toberg, auzi o voce grosolană de bărbat cerînd stăruitor să vorbească cu „ăl mai mare risponsabil", apoi pașii grei și glasul de bariton al ofițerului de serviciu punînd obișnuitele întrebări. Nu trecu mult și în cabinet fu introdus un cetățean care zicea că-l cheamă Klimov și are ceva „sicret" de comunicat.

— Șeful vine după douăsprezece. Dar despre ce e vorba ?

Klimov — vechea noastră cunoștință — depuse pe masă un pachet voluminos și răspunse :

— Vorba e, tovarășe șef, că la început am închiriat odaia și ziceam slavă Domnului c-am dat-o la un om de treabă, că a plătit înainte, i-a pupat

mîna nevesti-mi, era îmbrăcat fason şi se dădea cu odicolon, iar...

— Iar aici ce ai? îl întrerupse Nasuşev, arătînd pachetul înfăşurat într-un ziar şi legat cu sfoară groasă. Şi, în definitiv, ce s-a întîmplat?

— Păi, eu ce vreau să spun! se aprinse Klimov, şi ochi-i sclipiră. Primele zile, totu' a mers bine, apoi a dispărut nu ştiu unde, iar cînd s-a întors, zice: „Mă duc la Moscova, am treabă p-acolo!" Trece o zi, trece două, trece trei, şi cînd s-a făcut cinci zile, iaca, am venit la 'mneavoastră. Dar mai înainte, cînd abia plecase, iaca ce găsirăm eu şi cu nevastă-mea în odaia dînsului...

Şi vizitatorul desfăcu pachetul, dînd la iveală o colecţie întreagă de peruci, bărbi, şi mustăţi false — negre, roşcate, cărunte. Nasuşev ridică ochii la Klimov, care se holba la comoara păroasă pe care o găsise.

— Ei şi? Ce-i cu asta?

— Cum ce, păcatele mele?! Că-mnealui nu-i artist, să zici că are nevoie de ele! sări Klimov. Aici nu-i lucru curat, mult stimate tovarăşe. O să intru la apă cu chiriaşu' ista, pe Dumnezeul meu intru la apă ca popa! Numa' că eu îs totdeauna cu Puterea sovietică şi n-o să îngădui la nimeni — mă-nţelegi? — ceva contra ei, mai ales dacă-i ceva cu ochi şi cu sprîncene... d-astea!

— Bine, bine, spune-mi pe-ndelete cînd s-a mutat la dumneata, cu ce se ocupă... În definitiv, nu văd de ce ţi-e teamă? Cîtă lume n-o fi avînd peruci acasă! Poate-i coafor.

— Cum adică de ce mi-e teamă? replică Klimov şi duse mîna la inimă. Păi, nu-i limpede de ce, dragă cetăţene şi tovarăşe? Spuneţi şi 'mneavoas-

tră : mi-a dat actili să-i fac înscrierea şi a plecat la Moscova. Auzi, să pleci la Moscova fără acte !

— Ei şi ? Nu-i ceva chiar atît de neobişnuit. Mai ales că o fi avînd şi alte acte în afara celor pe care ţi le-a dat pentru înregistrare. Ia să le văd.

— Poftiţi ! Klimov îi întinse livretul militar. Şi asta ! adăugă el punînd pe birou cartea de muncă.

Nasuşev răsfoi la repezeală livretul, îl puse la o parte şi luă, zîmbind, cartea de muncă.

— Constat că totu-i în regulă : Flitov, necăsătorit, are viza miliţiei şi... Dar ce-i asta ? exclamă Nasuşev sărind ca ars.

Pe una din paginile cărţii de muncă era scris, uşor de tot, cu creion chimic :

Serghei Petrovici Axionov. Raionul Petrograd, str. Kolpinskaia nr. 17, ap. 24.

Capitolul 19

NASUŞEV PORNEŞTE SPRE LIUBAN

Casa cu numărul 17 de pe strada Kolpinskaia are patru etaje şi o înfăţişare jalnică. Încă din primele luni de după revoluţie, balcoanele i s-au găurit, acoperişul s-a spart, zidurile şi pereţii i s-au coşcovit. Pe vremuri era locuită de profesori şi funcţionari publici cu rang de consilieri, iar acum — potrivit declaraţiei administratorului — de muncitori de la fabrică, precupeţi din piaţa Dereabkinski şi cîţiva bătrîni.

— Dar în apartamentul douăzeci și patru cine stă ? îl întrebă Nasușev pe administrator.

Acesta îi enumeră pe toți locatarii din apartamente, încheind :

— Nu de mult, acum vreo lună, s-a mutat acolo un bătrîn...

Nasușev deveni pe dată atent.

— Profesiunea ? îl întrerupse el pe vorbărețul administrator.

— Habar n-am. În acte scrie „fără ocupație", iar chiria o plătește direct gazdei, așa că n-am de unde ști. Îl cheamă Axionov.

— Ia spune-mi, îl luă pe departe Nasușev, bătrînul ăsta, Axionov, are ceva deosebit, vreun semn particular ?

— N-nu... parcă n-are... E unu' așa, cărunt, îndesat, după acte, dacă nu cumva mă-nșel, are în jur de șaizeci de ani, da' se ține foarte bine.

— Dar la mîinile lui n-ai remarcat nimic ? Ia gîndește-te. N-ai observat cumva...

— Ah, da ! exclamă deodată administratorul. Na, că era să-mi scape ! Îi lipsește un deget. Tii, cum de-am putut uita !

— Arătătorul ? aruncă dintr-o suflare Nasușev.

— N-aș putea spune precis... Ba da, ba da, arătătorul ! Aveți perfectă dreptate, arătătorul, sigur că da ! Da' de ce vă interesează ?

Fără să răspundă, Nasușev făcu stînga împrejur milităreste și porni spre ieșire. Trebuia să-l vadă neîntîrziat pe Toberg. Întîmplarea făcu însă ca tocmai atunci șeful să fie chemat la procuratură ; or, fără dezlegarea lui, Nasușev nu se simțea îndreptățit să întreprindă nimic.

Superiorul s-a întors tîrziu, şi nici n-a intrat bine pe uşă, că i s-a şi adus o telegramă primită din Liuban. O citi dintr-o răsuflare şi o azvîrli pe birou.

— Poftim! Uite numai cîtă dreptate am avut! Spune şi tu: chiar în clipa cînd să pui mîna pe el, ologul o şterge din nou! spumega Nasuşev, care citise şi el telegrama. Dracu' a mai pomenit una ca asta! Auzi, să stea tot timpul ăsta într-o casă pe jumătate dărîmată şi nimeni să nu prindă de veste! Dar ce păzeşte miliţia de acolo, frate? Asta-i ceva de domeniul fantasticului! Romantism! Roman foileton în patru'ş'patru de fascicole!

Toberg, în ceea ce-l priveşte, se mulţumi să rostească:

— Va să zică, dragul meu, Galkin ăsta era la Liuban...

Afară adia zglobiu, potolindu-se în răstimpuri, un vînticel obişnuit pentru malurile Nevei. Toberg ţinea o consfătuire la el în birou. Nasuşev scria procesul-verbal. Se conforma unei proceduri de rutină, pentru că, de fapt, la consfătuire luau parte numai ei doi. Se decise trimiterea de urgenţă la Liuban, cu automobilele, a unei echipe formate din agenţii cei mai capabili, sub conducerea lui Nasuşev.

— Multă vreme o să ţinem minte podoaba asta de Liuban... rîse cu ciudă Toberg; se întinse apoi şi căscă. Eh, ce zici: ne apropiem de sfîrşit sau...

— Nu sîntem nici măcar la mijloc. Îmi închipuiam că am destulă experienţă, că sînt... Şi cînd colo, trebuie să recunosc că adevărata experienţă se compune numai din greşeli. Da, da, din gre-

șeli ! Și cu cît sînt mai multe, cu atît mai prețioasă este și experiența.

Toberg nu știa ce să mai creadă.

— Doar nu vrei să spui că ne ducem degeaba la Liuban. Că nici acum n-o să punem mîna pe olog ?!

— Chiar dacă punem, tot... Nasușev își înghiți vorbele și-l privi pe Toberg drept în ochi. Încep să am impresia că ologul ăsta...

— Ce face ?! răcni Toberg, sărind de pe scaun.

— Stai, stai, rîse Nasușev, liniștește-te, nu-i decît o ipoteză de-a mea, care nu schimbă de loc situația. Totuși, țin să-ți spun, cu mîna pe inimă, că s-ar putea ca ologul să nu fie vinovat, adică mai mult ca sigur că nu e vinovat.

Toberg desfăcu brațele, uluit, apoi se reașeză încet.

— Hm... Zău dacă mai pricep ceva... Dacă nu-i ologul, atunci cine ?

— Cineva care are ambele picioare. De ieri nu fac altceva decît să mă gîndesc, să combin datele în fel și chip. Uite, bunăoară, am adunat un picior cu un deget arătător și am ajuns la convingerea că, într-adevăr, nu putea fi vorba decît de degetul arătător. Adică în nici un caz de cel mijlociu sau, să zicem, de degetul mic. Presupun că nu te gîndești de loc la administratorul care a fost jefuit acum cîteva nopți ?

— Mărturisesc că nu, răspunse Toberg. Nasușev surîse.

— Asta înseamnă că ai mai multe greșeli decît mine, deci și mai multă experiență. Cu toate că, la urma urmelor, s-ar putea să ai tu dreptate. Ceva îmi spune, totuși, că între spargerea aceasta

şi asasinat există o legătură. De ce ? ai să mă întrebi. Printre altele pentru că asasinul, deşi n-a procedat prea complicat, este extraordinar de viclean şi deştept. Dar să lăsăm asta : ceea ce ne preocupă acum este operaţiunea foarte importantă de la Liuban. Mai vorbim noi după ea. Uf, tovarăşe şef, nu mai pot de oboseală, sînt pur şi simplu dărîmat ! Cum isprăvim cu afacerea, îmi dai două luni de concediu !

Nasuşev se urcă într-o maşină, lîngă şofer.

— Dă-i bătaie ! spuse dînsul, şi automobilul se smuci din loc ; curînd, mergea cu o viteză care o depăşea cu cel puţin zece kilometri pe cea legală, lăsînd să-i scape din faruri jeturi de lumină, claxonînd zgomotos, punîndu-i pe goană pe cei ce traversau strada alandala, împroşcînd cu evantaie de zăpadă fleşcăită lumea care se plimba. Şi fiindcă veni vorba, trebuie să spunem că numai leningrădenii ştiu să se plimbe cu adevărat. Uite, de pildă, fetele astea două, care merg agale, braţ la braţ, fără ostentaţie, şi se opresc din cînd în cînd dinaintea vitrinelor slab luminate ale cinematografelor. Sau ca... ba nu, bărbatul acela cam ţeapăn, cu barbă neagră şi ochelari, nu are de loc aerul că se plimbă. Dimpotrivă, aproape aleargă, ţăcănind cu tocurile pe trotuar, strecurîndu-se prin mulţime, întrecîndu-i pe ceilalţi trecători şi ocolindu-i pe la dreapta sau pe la stînga. Ajuns la colţ, coteşte pe Bulevardul Liteinîi, unde îşi încetineşte cursa, ca şi cînd ar vrea să dea impresia că se plimbă, că n-a ieşit decît să ia aer, cu toate că Liteinîi nu prea e loc de plimbare : pe aici întîlneşti numai oameni ocupaţi — buchinişti, vînzători de tutun, ingineri. Or, judecînd după ţinută

— melon, palton scump, barbă pieptănată cu grijă și ochelari cu ramă de aur — omul nostru nu putea fi din tagma buchiniștilor (de obicei oameni săraci și prost îmbrăcați), nici dintr-a inginerilor (n-are servietă) și cu atît mai puțin dintr-a vînzătorilor de țigări (care obișnuiesc să umble cu pipa în gură).

Nu știu de ce, dar necunoscutul ne-a trezit curiozitatea și tare am vrea să știm cine e. La un moment dat, ajuns în apropierea străzii Basseinaia, se opri brusc, aruncă o privire înapoi, apoi și împrejur, după care intră pe poarta unei clădiri bătrînești cu trei etaje. Urcă scara îngustă de serviciu pînă la ultimul cat și sună de trei ori scurt, apoi, după o pauză, încă o dată, lung, dar parcă nehotărît. Deschise o femeie tînără și înaltă. Îl luă de mînă și-l conduse într-o cameră spațioasă, unde îl invită cu un gest să stea pe divan, în timp ce ea se așeză pe jos.

Tolănit pe divanul lat și moale, bărbatul părea că se destinde. Femeia îl privea tăcută și supusă, cu ochi de cîine devotat, îi mîngîia cu degetele lungi și sclipind de inele părul, obrajii, brațele și genunchii, scutura ici-colo cîte o scamă invizibilă de pe paltonul lui, surîdea extatic. Bărbatul o privea cu indiferență, fumînd, cu gîndul în altă parte. Totul arăta că el e domnul și stăpînul, sever și milostiv în același timp. Termină țigara și căută din ochi scrumiera. Femeia se ridică de jos, îi luă din mînă restul de țigară și-l aruncă într-un colț, pe tava de tablă din fața sobei de teracotă. Pe urmă, surprinzîndu-i privirea întrebătoare, zîmbi și, săltîndu-se în vîrfuri, depuse pe fruntea lui un sărut. Bărbatul o sărută pe obraz. Atunci

femeia îl privi în ochi, întrebă încetișor: „Se poate?" și îl trase de barbă, în timp ce cu mîna cealaltă desprindea elasticele care o țineau fixată de urechi. Aruncă barba falsă pe masă și, fără să mai ceară voie, îi scoase și ochelarii cu lentile mari, rotunde, se dădu un pas înapoi, închise ochii și se aruncă în brațele bărbatului care arăta acum cu cincisprezece ani mai tînăr.

— Erai îngrijorată? o întrebă el. Credeai că am plecat?

— Da, făcu femeia și suspină.

— Axionov s-a obrăznicit de tot, cere cinci sutare pentru Finlanda. Ce tupeu!

— Și dincolo? întrebă femeia, făcînd un gest elocvent.

— Dincolo e bagatelă. Aici însă...

— Spune! Femeia ridicase tonul.

— Mecanicul a aflat... Are nas, afurisitul ăla de bătrîn! Comunist! Cred că încă n-a întreprins nimic, dar, pentru orice eventualitate, am luat unele măsuri de precauție și acum locuiesc...

— Unde? sări femeia.

— N-ai să ghicești niciodată! Ia încearcă.

Femeia închise ochii și rosti rar, cîntat:

— În Novaia-Derevnea... Lîngă Ohta... În cartierul portului... Lîngă Ohta, am ghicit?

— Nu. În locurile acelea e periculos: prea mulți muncitori.

După o pauză de efect, se aplecă spre urechea ei și-i destăinui:

— Pe Koltovskaia, la un negustor. În văgăuna aceea nu mă găsește nici dracul. Și gazda este exact genul de om care-mi convine. Toate bune și frumoase dacă n-ar fi povestea asta cu mecanicul...

Mă îngrijorează... În rest... Dar mai dă-le încolo ! Puțin vin, te rog, mă simt sfîrșit. Asta-i calvar, nu viață...

Capitolul 20

NASUȘEV ÎN LIUBAN

Drumul era mizerabil, plin de hîrtoape, iar dincolo de Sablino fură nevoiți să încetinească : pe șosea înainta un șir nesfîrșit de care încărcate cu cărămizi și fierărie, al cărui vîrf se pierdea tocmai hăt, departe, în pădurea din față. Nasușev înjura, izbea cu pumnii în bordurile mașinii și se răstea la cărăușii care trăgeau la margine cu o încetineală parcă voită.

— Îl scăpăm ! Îl scăpăm ! Dă-i bătaie ! striga el mereu, înghiontindu-l în coaste pe șofer, de parcă el ar fi fost vinovatul. Caz special, nu pricepi ?

Convoiul de care îi întîrziase cu cel puțin un sfert de oră. Iar cînd intrară în pădure, pocni ceva la spate.

— O să pierdem cel puțin patruzeci de minute, bombăni șoferul. Cauciucul... a plesnit... trebuie să-l schimb.

Trecu însă un ceas pînă să pornească iar. Cînd mai aveau șase kilometri pînă la destinație, nimeriră din plină viteză într-o groapă, pe care șoferul o luase de departe drept băltoacă. Alte douăzeci de minute pierdute. Nasușev tuna și fulgera. Cei-

lalţi nu erau nici ei mai veseli. Dar ce puteau face ? De cum ajunseră, Nasuşev mobiliză toată miliţia locală, iar pe agenţii cu care venise îi împărţi în două grupuri. Blocă străzile şi căile de acces, organiză patrule, trimise doi miliţieni să stea la pîndă în conacul generalului, iar el porni prin pădure, în fruntea unui grup desfăşurat în lanţ.

Dacă ar fi ajuns la Liuban cu două-trei ore mai devreme, poate că l-ar fi prins pe Galkin. Acum însă... Galkin şedea în vestibulul unei vile pustii, fuma ţigară după ţigară şi încerca să nu se gîndească la nimic. Şi totuşi se gîndea, se gîndea şi se-ntreba ce să facă, la cine să se ducă, ce să spună.

Ce surprinzătoare şi neobişnuite erau căile care-l duceau pe Galkin spre vindecarea deplină ! Batista albastră, vîntul, viziunea şi, în sfîrşit, biletul lăsat de băieţi... Tot atîtea picături care umpluseră cupa conştiinţei lui, ajutîndu-l să-şi recapete memoria şi capacitatea de a percepe normal lumea în mişcare ce i se oferea privirii. Şi chiar dacă încă nu-şi dădea seama că tot ce i se întîmplase era la prima vedere de-a dreptul neverosimil, cugetul lui era de-ajuns pregătit acum pentru întîlnirea cu toate fenomenele vieţii din afară, de care, cu numai şase zile în urmă, îl izolau zidurile spitalului. În mintea lui se făcuse lumină : ştia că evadase, şi chiar tot ce i se întîmplase după aceea.

Galkin se gîndea şi la Sotnikov ; îşi închipuia cît de îngrijorat trebuie să fie bunul şi savantul său prieten, cu ce nerăbdare trebuie că-i aşteaptă

întoarcerea — cine știe dacă n-o fi luat chiar măsuri ca pacientul să fie readus cu forța la spital...

Nu, nu, memoria lui nu mai avea lacune, amintirile îi erau vii și clare.

Stînd acolo, sub scara de lemn, pe podeaua rece și murdară, el a înțeles că orașul se află undeva dincolo de Liuban și că trebuie să ia trenul ca să ajungă pînă acolo, că este necesar să dea cît mai repede ochi cu Sotnikov și cu oamenii aceia care-l socoteau probabil un asasin. Un singur lucru nu putea pricepe în ruptul capului : de ce nu s-a întors chiar din prima zi la spital, în loc să hoinărească fără noimă vreo două ceasuri prin oraș, ca să se urce apoi într-un tren ce mergea departe. Faptul că-și aducea aminte toate aceste amănunte și că era capabil să le analizeze îi dădea convingerea fermă că e vindecat.

Înțelegea că venise vremea să dea piept cu realitățile cotidiene, să se angreneze în viața pe care o trăiau toți cei din jurul lui. Or, tocmai asta era pentru el lucrul cel mai greu și mai complicat. I-ar trebui cumva o pregătire ca să se simtă în stare să apară în fața oamenilor acelora și să le istorisească ce s-a întîmplat în dimineața zilei de 19 februarie, în strada Marat. Nu vor crede o iotă, îl vor lua la întrebări, îl vor supune unui interogatoriu. Și, bineînțeles, aveau tot dreptul : doar Galkin era un ucigaș. Totuși...

„Mai bine mă întorceam în aceeași zi la Sotnikov. Dar nu-i nimic. Mă duc și le spun totul. Pe ea cred că au înmormîntat-o. Nu-mi pare rău de dînsa. O dată cu ea a fost înmormîntat și trecutul meu absurd și ridicol. Cum or fi trăind

acum oamenii? Am lipsit atîta amar de vreme din mijlocul lor!..."

Momentele de luciditate mai alternau cu scurte eclipse. La un moment dat i-a venit să sară în sus și s-o ia la fugă — încotro? Nici el nu știa. Undeva unde erau oameni. Dar și-a adus aminte că-i olog și că în cîrje n-ai cum alerga, și atunci a izbit cu pumnul în podeaua murdară a vestibulului și și-a blestemat trecutul, i-a blestemat pe toți aceia din vina cărora pătimise atîta.

Din cînd în cînd îl fura somnul și, în răstimpuri, cînd deschidea ochii, vedea prin crăpătura ușii niște milițieni alergînd de colo-colo; ba și-a auzit și numele, rostit clar și răspicat. I-a venit să strige: „Aici sînt!" Dar, cu toate că înțelegea foarte bine ce se întîmplă, nu s-a clintit din locul lui, zicîndu-și: „Nu-i bine așa, trebuie să procedez altfel".

Galkin se afla literalmente la doi pași de Nasușev, fără însă ca cineva să-i bănuiască prezența, de parcă ar fi fost omul invizibil: Galkin mergea pe cărarea de lîngă terasamentul liniei ferate, vedea spinările milițienilor înarmați, care se depărtau, și se întreba mirat: „Dacă aici e așa, atunci ce-o fi în oraș? Și cum de nu reușesc să dea de mine? O fi chiar atît de greu?"

Își aminti de o joacă de-a lui din copilărie: ieșea tiptil din casă și se pitea undeva, sub scară sau prin vreo curte dosnică. Biata maică-sa lua la rînd soneriile de la ușile apartamentelor vecine, iar tata alerga înnebunit pe străzi, spre spaima trecătorilor și hazul puștimii din cartier. Și cînd părinții se întorceau acasă disperați, mititelul Galkin le ieșea în cale și întreba candid: „Ce s-a

întîmplat ?" Mai tîrziu, adolescentul Galkin se distra uneori părăsindu-și pe nesimțite prietenii cu care se plimba și traversînd strada ca să-i vadă de acolo cum îl caută, băgînd capul pe ușa magazinelor și strigîndu-l. Ceea ce se întîmpla acum la Liuban îi aducea aminte de șotiile acelea îndepărtate, dar încă vii în memorie, de pe vremea copilăriei și a primei tinereți.

Galkin se apropia de gară. Dinspre oraș venea încet, oftînd și scîrțîind, un tren de marfă...

De la distanță, Liubanul părea un sat mai mare : cîrlionți de fum înălțîndu-se din hornuri, lătrat de cîini, cîntec de cocoși. Între șine mergea în cîrje un om palid și ostenit. Omul acela, care ajunsese la concluzia că e de prisos și cu desăvîrșire inutil în lumea asta crudă și încîntătoare totodată, era ferm decis ca la orice întrebare pe care i-o vor pune oamenii să răspundă pur și simplu : „Da".

Capitolul 21

DIMINEAȚA UNUI OM DE ACȚIUNE

Flitov era îngrijorat din cauza unui mecanic, de care — zicea el — depindea nu numai soarta lui, dar și viața și fericirea altora. Toată noaptea a discutat despre mecanicul acela cu femeia culcată lîngă el. Cu toate că în toată casa nu erau decît ei doi, Flitov vorbea în șoaptă și prudența asta nefirească îi dădea femeii senzația că nenorocirea s-a și petrecut. Din cînd în cînd, bărbatul sărea

din pat și se repezea la fereastră, ca să tragă cu urechea. Ceasul bătuse de trei ori, dar ei tot mai erau treji. Femeia nu putea să adoarmă din pricina agitației lui, iar el, simțind că compromite cu anxietatea lui odihnitoarea intimitate pe care i-o dădeau de obicei aceste întîlniri, aștepta s-o cuprindă somnul mai întîi pe ea, ca pe urmă să încerce și el să adoarmă. Așa s-au perpelit toată noaptea, făcînd fel de fel de proiecte și răscolind trecutul. Flitov a pomenit de cîteva ori de Axionov și de un oarecare Karasev, iar la unele întrebări ale femeii, oricît a stăruit ea, n-a răspuns, ci a schimbat cu abilitate vorba.

— N-ai încredere în mine, i-a reproșat ea.

— Nu mai am încredere în nimeni. Sînt lucruri pe care aș prefera să nu le știu nici eu.

În relațiile dintre ei te frapa ceva ciudat: fie că așa era înțelegerea, fie din alt motiv, nu-și spuneau niciodată pe nume. Cînd i se adresa, Flitov spunea: „ascultă..." sau „tu știi că..."; femeia nu folosea în general nici o formulă introductivă, ci ataca direct subiectul. De altfel, spusele ei constau mai mult din întrebări decît din răspunsuri. Numai dimineața, cînd Flitov începuse brusc să sforăie, ea îl împinse cu cotul și-i spuse, tandră:

— Scoală-te, Iepuraș! E aproape șapte. Ziceai că ai treabă, vezi să nu întîrzii!

Flitov sări din așternut, își făcu la repezeală toaleta și în cîteva minute fu gata. Femeia îl privea țintă, fără să clipească. Flitov, preocupat, nu scotea o vorbă. Cînd își luă melonul, femeia rupse tăcerea:

— Iar n-am să te văd o săptămînă întreagă !... Tare mă mai chinuie toate astea, mai ales că multe nu le înțeleg. Ești pentru mine o enigmă, dragule !

— Am pentru tine ceva ce ai să înțelegi ușor, răspunse Flitov cu ton schimbat. Pe buzele femeii înflori un zîmbet, iar ochii i se făcură și mai mari, și mai frumoși. Poftim ! Mă gîndeam s-o vînd, dar... mai bine nu ! Poart-o, și vezi să n-o pierzi : e veritabilă.

Și cu aceste cuvinte îi întinse o brățară masivă de aur.

— De unde o ai ?! exclamă femeia, aruncînd darul dintr-o palmă într-alta. Vai ce grea e !

— Vino la mine azi, la șase fix, spuse Flitov. Mai știi adresa ?

— Știu și viu ! fredonă ea, fericită, cu voce de contraalto. Dar ai fi un adevărat înger dacă mi-ai lăsa și ceva bani !

— Se poate, cum nu, făcu Flitov plin de sine. Și scoase din buzunarul de la piept al paltonului un teanc de bancnote. Poftim ! Azi sînt generos ! Am jurat să fiu bun cu toată lumea ca să-mi meargă bine. Și dacă mecanicul...

— Dar mai slăbește-mă o dată cu mecanicul ăla ! se irită femeia, bătînd din picior. Nu-ți mai iese din cap ! Și cine-i ăsta, mă rog ?!

— Ți-am mai spus. E unul de-ai lor, din partid. Cadru conștient, fir-ar să fie ! Deci, așa rămîne. Te aștept la șase. Să nu vii mai devreme, că eu mă încui pe dinăuntru.

Femeia îi potrivi barba falsă și-l mai alintă o dată „Iepuraș“. Flitov surîse mulțumit, îi sărută apăsat buzele și ieși repede, închizînd ușa cu zgo-

mot. Femeia se întoarse în cameră și numără banii pe care i-i lăsase prietenul ei. Erau o mie cinci sute de ruble în cap. De bucurie, schiță cîțiva pași de dans, fredonînd din „Silvia".

Flitov mergea pe Bulevardul Liteinîi — un domn grav, între două vîrste. La colț cu strada Jukovski, se opri în stația de tramvai.

La nouă punct intra pe poarta unei clădiri vechi și murdare de la capătul Bulevardului Mejdunarodnîi. Urcă la etajul cinci și bătu la o ușă capitonată cu mușama ruptă.

— Cine-i ? întrebă dinăuntru o voce.

— Patruzeci și cinci și treizeci și cinci de minute și trei amorași, răspunse Flitov.

— Cine-i ? repetă vocea.

— Două kilograme și paisprezece paliere.

— Și mai ce ?

Flitov așteptă cîteva clipe pînă să adauge :

— E rîndul dumitale.

— Să ne sculăm în zori ca să privim cupolele catedralelor, rosti rar vocea. Apoi lanțul de siguranță zornăi, zăvorul fu tras, cheia se răsuci de trei ori în broască și Flitov putu să intre. Îi deschisese un bărbat de vreo douăzeci și cinci de ani, de o eleganță cam țipătoare. În antreul întunecos, tipul îl ajută pe Flitov să-și scoată paltonul și-i agăță melonul într-un cui, apoi intrară într-o cameră.

— Scump la vedere, Gheorghi Stepanovici ! spuse tînărul. Ia loc.

Flitov dădu să se așeze, dar văzînd cît de murdar e taburetul, făcu o strîmbătură și preferă să rămînă în picioare. Tînărul se așeză, degajat, pe muchea pervazului unei ferestre.

— N-am de gînd să stau decît cîteva minute, spuse Flitov, ocolind privirea vicleană şi pătrunzătoare a celuilalt. Am venit să vorbim de afaceri.

— Încîntat, Gheorghi Stepanovici, era şi timpul !

Tînărul închise mai bine uşa şi se aşeză înapoi pe pervaz.

— Ascult, Gheorghi Stepanovici.

Flitov îi întinse un pachet de bancnote :

— Ca să vezi că mă ţin de cuvînt. Ne-am înţeles pentru cinci sutare. Două ţi-am dat, poftim restul de trei. Cu banii ăştia poţi s-o întinzi fără nici o greutate şi să trăieşti liniştit două-trei luni.

Tînărul numără banii, îi băgă într-un buzunar al sacoului său gri, în dungi, şi rosti, coborînd ochii :

— E puţin...

Flitov tresări.

— Pentru o treabă ca asta, se ia o mie, Gheorghi Stepanovici. Mai ieşi cu ceva.

— Nu mai am nici un sfanţ, mormăi posac musafirul.

— Caută dumneata, că găseşti. Eu sînt modest. Mă mulţumesc cu puţin. Uite, dă-mi cesuleţul, şi cu asta basta.

Flitov se înfurie.

— Cesuleţul, ai ? Dar învoiala ? Nu ţi-e ruşine obrazului, Karasev !

— Învoiala... asta a fost o dată, Gheorghi Stepanovici. Acum că trebuşoara e aranjată, vrei să-ţi reamintesc că una-i plata şi alta răsplata ?... De nu ştii cu ce să mă răsplăteşti, să-ţi dau eu o idee.

— Doar ştii prea bine că ceasul e amintire, protestă Flitov.

— La dumneata şi la mine, orice lucruşor aminteşte de ceva, rînji tînărul. Aşa că, dacă-mi pasezi cesuleţul, e ca şi cînd te-ai descotorosi de o părticică din amintirile dumitale...

Scrîşnind, Flitov desprinse cu mişcări nervoase ceasul de aur de pe lanţul masiv şi-l puse furios în palma întinsă a tînărului. Acesta îl lăsă să lunece în buzunar şi, zîmbind batjocoritor, arătă cu degetul lanţul care se bălăbănea.

— A mai rămas ceva, Gheorghi Stepanovici. Lanţul ! E prea masiv pentru breloc...

Flitov îşi încleştă fălcile şi, suflînd greu, bîjbîi după încuietoarea lanţului petrecută prin butoniera vestei.

— Şantajistule ! Asta nu-i corect !

— Gheorghi Stepanovici, nu-i sănătos să ne certăm, replică tînărul imperturbabil. Nu-i de loc sănătos. Cît despre corectitudine, ştii povestea cu lupul moralist !

Apoi scutură din cap şi, întinzînd mîna, îl somă :

— Lanţul ! Repede ! Nu poţi plimba ditamai ceas de aur fără lesă !

Flitov nu clinti. Tînărul ridică tonul :

— Ei ?

Flitov aruncă lanţul pe pervaz.

— Asta-i tot ? Nu vrei să-mi scot şi pantalonii ?!

Tînărul chicoti.

— Vai, Gheorghi Stepanovici, drept cine mă iei ? Să iau şi pielea de pe om ? Hi-hi ! Păstrează-ţi pantalonii şi izmenele ! Eşti bun de teatru,

Gheorghi Stepanovici ! Ai făcut adineauri o mutră... Şaleapin, nu alta ! Da' mai stai niţel, ce, te grăbeşti ?

Şi-l apucă de mînecă. Flitov se feri, scîrbit.

— Nu ţi-e ruşine, Karasev ! Eu te-am adus pe drumul cel bun, şi tu mă jefuieşti ! Lasă-mă, n-am timp ! Tîlhar de drumul mare ce eşti !

— Asta aşa-i, Gheorghi Stepanovici, i-o întoarse tînărul. Ai perfectă dreptate. Exact drumul pe care m-ai adus dumneata ! Da' asta nu înseamnă să nu stai. Hai să bem un păhărel de coniac.

— Mă grăbesc. Ţi-am spus că sînt ocupat. Dă-mi pace !

— Dacă vreau ! Că acum eu sînt şeful şi dumneata trebuie să asculţi. Să-ţi intre bine în cap. Ai scrîntit-o ! Da, ai scrîntit-o ! Aşa te-ai speriat atunci, că ţi-ai dat drumul la gură. Este ? Iar eu nu-s fraier să nu profit de ocazie. Şcoala dumitale ! Ei, şi-acum pricepi că te am la mînă ?

— Pricep, hîrîi Flitov. Dă-mi drumul, bădăranule !

— Bădăran ? Nu zău ?! rosti tărăgănat tînărul. Zi mersi că paltonul dumitale mi-e mare, Gheorghi Stepanovici, altfel... Ei hai, binefăcătorule, adio !

— Cînd pleci ? îl întrebă Flitov, devenit subit prietenos, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic.

— Bădăranul pleacă săptămîna viitoare, Gheorghi Stepanovici. Dar excelenţa voastră cînd are de gînd să spele putina ? Că dacă n-o ştergi, dai de dracu' cu ăştia...

Flitov îşi găsi pe dibuite blana şi melonul şi ieşi ca din praştie. Tînărul strigă după el :

— Mi-ai promis un rînd de ţoale, Gheorghi Stepanovici ! Nu uita să mi le trimiţi !

Flitov ridică capul şi răcni de la etajul doi :

— Am să-ţi trimit un giulgiu !

Şi alergă spre poartă, aranjîndu-şi barba din mers. Apoi porni pe Bulevardul Mejdunarodnîi, păşind agale, cu mîinile la spate, aruncînd ocheade femeilor şi fluierînd un şlagăr. Ajuns la Institutul tehnologic, se opri, chibzuind încotro şi cu ce să se ducă : avea pesemne multe curse de făcut. Hotărî s-o ia pe şoseaua Zagorodnoe. Douăzeci şi cinci de minute mai tîrziu stătea în staţie, colţ cu Troiţkaia. Cînd sosi tramvaiul, se urcă în remorcă şi rămase pe platforma din spate. Dar cînd tramvaiul porni, Flitov se schimbă deodată la faţă şi, ridicîndu-şi gulerul, coborî din mers. În aceeaşi clipă sărea de pe platforma din faţă un bărbat cu şapcă, pardesiu gri şi cizme ruseşti cu carîmb înalt.

Capitolul 22

TRIUNGHI ECHILATERAL

30. IX. 1916

Baza

Dragă tovarăşe Rudakov ! Sînt grăbit. Am fost denunţat. Voi fi ridicat în cel mult două-trei zile. Casa cu literele şi hîrtia le-am ascuns în

magazia lui Celnokov. Restul, am ars. Mamei să nu-i scrii nimic. Voi încerca să dispar. Denunțătorul e unul Zajoghin, care lucrează la noi ca pontator.

Al tău, Herschel

Vîrful

Înălțimei-sale D-lui subșef al Direcției guberniale de jandarmerie, Petersburg.

De la agentul secret
Zajoghin, Alexandr Danilovici

Raport

Am onoarea a raporta Înălțimii-voastre că misiunea ce mi-a fost încredințată — de a descoperi elementele revoluționare de la uzina Siemens-Schuckert — am îndeplinit-o în întregime, precum am mai avut onoarea să informez pe Înălțimea-voastră în raportul de la 3 octombrie curent. Comunic prin prezenta amănuntele cerute de Înălțimea-voastră privind cazul numitului Herschel, David Grigorievici, aflat sub stare de arest.

Numitul Herschel s-a născut în or. Vitebsk. În 1907 intră în partidul Soc. dem. al bolșevicilor. În august 1910 a venit la Petersburg și tot atunci s-a angajat ca desenator-șef la uzina pe care o am în supraveghere. Chiar din primele zile, a

început să facă propagandă şi, după cum am aflat, în scurt timp a stabilit un contact strîns cu gruparea bolşevică din Petersburg. Între 1910 şi 1915, Herschel a fost văzut în repetate rînduri atît de subsemnatul, cît şi de Dl. director, răspîndind manifeste şi afişe. Profesional, era un desenator mediocru, tergiversa şi întîrzia lucrările. O dată a cerut lichidarea şi a lipsit două luni, după care, la intervenţia mea, a fost reprimit în funcţia pe care o avusese înainte. Nu-mi explic de ce Herschel nu figura pe lista membrilor organizaţiei soc. dem. pe care a descoperit-o agentul secret Fedotov. În raportul anterior am avut onoarea să informez amănunţit pe Înălţimea-voastră asupra rolului pe care l-a avut Herschel în partid. Din documentele şi manifestele anexate la prezenta rezultă clar că Herschel este un ilegalist dintre cei mai activi, ale cărui mărturisiri pot contribui la lichidarea totală a întregului grup.

În ceea ce mă priveşte, îmi permit să recomand insistent Înălţimii-voastre ca Herschel să fie tratat cu toată severitatea şi să se facă tot posibilul spre a-l încurca la interogatoriu. După cîte am putut să observ, Herschel nu e de loc fricos şi, în plus, e cultivat şi inteligent, dar nu e exclus ca, dacă Înălţimea-voastră se va preface că ştie tot, să lase să-i scape unele lucruri şi să spună mai mult decît ar vrea.

În afară de cele de mai sus, rog pe Înălţimea-voastră să-mi dea instrucţiuni amănunţite privind activitatea mea la uzina „Obuhov". Rog cu supu-

nere ca, luînd în considerațiune zelul și strădania mea în cazul Herschel, să se facă demersuri pe lîngă Excelența-Sa să mi se acorde drept premiu măcar jumătate din cît a primit agentul secret Fedotov.

Drept care anexez, cu cel mai profund respect, la prezenta susmenționatele manifeste, corespondența lui Herschel și o copie după actul său de identitate.

A. D. Zajoghin

10. X. 1916

Raportul poartă următoarea rezoluție :

Din ordinul d-lui șef, să i se plătească suma de 50 de ruble și să i se comunice să se prezinte la mine la 14. X. ora 12.

Stepanov

Unghiurile

Leningrad, 2 noiembrie 1925

Aș avea multe de scris, dar n-am nici timp, nici răbdare. Toate reproșurile tale „mă lasă rece“ — ca să-ți servesc expresia ta preferată ; singura mea vină e că timp de nouă ani nu m-am gîndit nici la mine, nici la copil. Despre soțul meu, știai, cît despre Mihail, îl vedeai aproape zilnic, și chiar ai vorbit cu el de cîteva ori. Nu ți-am as-

cuns absolut nimic, pentru că nici o clipă nu m-am îndoit că ești cinstit — în măsura în care poate fi cinstit un om de soiul tău. Un singur lucru vreau : numele femeii pentru care m-ai părăsit ! Al femeii în a cărei inimă vei picura același venin. Sînt la capătul puterilor. Știu totul despre tine, mi-e frică și nici nu vreau să cred că-i adevărat, dar dacă mă voi încredința, ai să mi-o plătești scump de tot.

Ia aminte că s-ar putea, într-o zi, să nu mai vreau să fiu o martoră nepăsătoare. Ia aminte că m-ai dezamăgit cumplit și că nu mă voi da în lături de la nimic.

Leningrad 6.XI.25

Mi-e și silă să-ți răspund. Îți scriu, totuși, pentru că socot necesar să te previn : ia seama ! Înainte de a mă amenința, adu-ți aminte ce-a pățit Herschel ! Ești absurdă, isterică și geloasă. N-am nici o obligație față de tine. De altfel, cine o să te creadă ? Toanto ! (Semnătura e ștearsă cu cerneală.)

16. II. 1926

Aducătorul acestui bilet e omul meu de încredere. Te avertizez : să nu faci vreo prostie, că tot nu te-ar crede nimeni. Ce vrei de la mine ? Chiar azi am aflat că ai strîns niște documente și vrei să le duci la... Te previn pentru ultima oară : înainte ca eu să fiu arestat, tu vei muri !

Capitolul 23

ŞI TOTUŞI DOMNIŞOARA NU SE ÎNŞELASE

Răsărit fraged şi melancolic. Sub norii plumburii şi miţoşi, fugăriţi de vînt la mică înălţime, forfotesc oameni, se duc la treburile lor — care pe jos, care cu vreun mijloc de locomoţie. O muiere dezbrobodită sare să despartă doi cocoşi încăieraţi ; porcii guiţă, găinile cotcodăcesc, fălindu-se că au ouat. La vreo douăzeci de metri de clădirea gării, pe terasamentul unei linii de garaj, zace un om proptit cu capul de o şină şi cu singuru-i picior de cealaltă. Un băieţaş îl zăreşte de la balconul unei case apropiate şi ţipă :

— Tată ! E un om acolo, pe linie ! I-a tăiat trenul un picior !

Răsărit melancolic şi fraged... Şi pe terasamentul unei linii de garaj zace Galkin. Cît ai clipi, se adună lume în jurul lui.

Acelaşi cer, cu aceiaşi nori, e şi deasupra Leningradului. Într-o încăpere mare şade la birou Toberg, învăluit într-un nor de fum de tutun. Îl aşteaptă pe Nasuşev, care trebuie să se întoarcă peste o oră.

Şi Nasuşev se întoarce furios, obosit, flămînd şi, fără nici o introducere, îi declară ritos lui Toberg că vrea să plece în concediu : e surmenat, bolnav, are nervii zdruncinaţi şi, în halul ăsta, nu mai poate lucra...

— Ba ai să lucrezi mai departe, şi chiar azi, i-o reteză Toberg. Ai să lucrezi, Nasuşev ! În

munca noastră, oboseala nu-i un motiv. Lasă copilăriile !

— Dar ce-s, ocnaş ? strigă Nasuşev. Nu mai pot, înţelegi ?

— Las' că te înviorez eu. Adică ai să-ţi revii tu singur cînd ai să te apuci să descîlceşti un ghem, rosti autoritar Toberg.

— M-am săturat de ghemuri, scrîşni Nasuşev, scuipînd cu ciudă. Ca ăsta al lui Galkin, încurcat de nu-i mai dai de capăt...

— Pe ăsta-l descurcăm noi, Nasuşev. Cît despre Axionov al tău şi adresa aia...

— Ei ??

— Aha ! Vezi ? Adineauri ziceai că mori de oboseală. Ţi-e ciudă că n-ai reuşit, asta e. Şi acum, uite despre ce e vorba...

— Ei, zi odată, nu mă mai perpeli !

— Aşa, aşa te vreau, băiete ! Află că peste o oră pun o ambuscadă la locuinţa lui Klimov. Presimt că ne pică-n plasă un vînat de soi. Te ascult.

Nasuşev era gata să răspundă, crezînd că-i cere părerea, dar îşi dădu seama că şeful se adresase ofiţerului de serviciu, intrat în birou.

— O telegramă din Liuban, anunţă acesta.

Două capete se aplecară deasupra telegramei, deasupra formidabilei telegrame cu efect de bombă care face explozie exact în momentul dinainte stabilit de un atentator necunoscut. În telegramă era vorba de Galkin : ologul fantomă fusese descoperit pe neaşteptate, în modul cel mai simplu cu putinţă, şi, păzit cu străşnicie, urma să fie adus la Leningrad cu primul tren. Şi telegrama se încheia astfel :

„Mărturisit crima. Pare normal. Cerut mîncare şi ţigări".

Primul care-şi putu desprinde ochii de pe textul telegramei fu Toberg. În cei şase ani de cînd lucra la judiciară, îi mai fusese dat să citească cîteva telegrame ca asta, care tăiau subit şi într-un mod aproape miraculos nodul celor mai ingenioase infracţiuni. Dar cazul de care se ocupa acum era atît de ieşit din comun, încît încă nu îndrăzenea să se bucure, de teamă ca bucuria să nu fie prematură. Se răsturnă pe spătarul fotoliului şi închise ochii ; se gîndea la Sotnikov, care-i dăduse informaţii greşite despre Galkin, şi la Galkin, care probabil că-l indusese în eroare pe profesor şi poate şi pe alţii. Aşadar, o banală crimă de drept comun, ca sute altele, în care nimic nu era misterios şi complicat. Nasuşev vedea lucrurile niţeluş altfel. Ca şi şeful său, nici el nu îndrăznea să se bucure ; nici nu şi-ar fi închipuit că Galkin e în stare să-l tragă pe sfoară cu atîta şiretenie şi dibăcie — şi... cu ce scop ? Ca să se autodenunţe ?... Atunci el, Nasuşev, era ridicol. Degeaba toate cercetările, toată strădania lui. În loc să se agite şi să se obosească, putea să aştepte pur şi simplu pînă ce criminalul are să se prezinte singur şi are să spună : „Arestaţi-mă, tovarăşi !" De la un nebun, Nasuşev pretindea mai multă inventivitate. Era indispus : în locul multaşteptatei bucurii, un surogat călduţ de bucurie, semănînd mai mult cu o decepţie ; în locul unui deznodămînt pe măsura acestei crime complicate şi ingenios concepute, un final banal şi prematur...

— Mda... făcu Toberg pufăind de zor din pipă. Care va să zică, punct.

— ...Sau, poate, virgulă, rosti Nasuşev, mai mult cu speranţă, decît cu certitudine.

— Prostii ! Cazul Galkin e încheiat. Să nu ne necăjim. Se întîmplă. Să-i dăm de ştire profesorului, s-ar putea să mai avem nevoie de el : oricît, Galkin e cam deraiat, cum spun micile haimanale. Hai, dragă, să ne gîndim la altceva.

— Să ştii, totuşi, că mai e pînă la punct, murmură Nasuşev. Eu aş pune cel mult puncte de suspensie. Poţi să zici ce pofteşti...

— Hai să ne gîndim la altceva, repetă Toberg. Stai jos şi ascultă.

Să se gîndească la altceva, însemna să discute despre ambuscada proiectată la domiciliul lui Klimov. În singurătate, Toberg rumegase pe îndelete în minte tot ce-i relatase Nasuşev despre scena din local, apoi chestia cu colecţia de peruci. adresa suspectă, şi ajunsese în cele din urmă la concluzia că între toate aceste detalii există nişte legături incontestabile care se întîlnesc undeva, într-un singur punct nodal. Perucile îi sugeraseră ideea ambuscadei : trebuia să pună mîna nu numai pe Flitov, dar şi pe toţi aceia care ar putea veni să-l caute în lipsa lui. De asemenea, ceva îi spunea că între Flitov şi Galkin există o legătură. Amănuntele — ce, cum, cînd şi de ce — nu şi le putea imagina, dar intuia că amîndoi sînt personaje într-una şi aceeaşi piesă, sînt implicaţi în acelaşi caz. Şi tare ar mai fi vrut să examineze toate acestea cu Nasuşev, dar intuiţia nu i se părea o bază suficientă pentru o astfel de discuţie. Că fapte... Şi tocmai pentru asta, pentru a procura fapte, dovezi, ţinea el să organizeze neîntîrziat o ambuscadă.

— Vom avea și fapte, mormăi convins Toberg. Numai că faptele nu-ți pică din cer, trebuie să ni le procurăm singuri.

Dimineața, la zece fix, pe liniștita stradă Koltovskaia descindea rigoarea legii și chiar în momentul cînd slujitorii ei se instalau în odaia lui Flitov, în gara Liuban clopotul suna de plecare și o locomotivă cu coșul scurt urnea din loc douăsprezece vagoane de pasageri, plus trei de marfă. Cei ce-l escortau pe Galkin îi dădură voie să stea lîngă fereastră. Galkin tăcea. Tăcea și escorta. Tăcute erau și țarinile, și păduricile prizărite ce se perindau în goană. Ziua începuse. Toată suflarea era în forfotă. Poate însă că cel mai mult dintre toți se agita Flitov. Ori de cîte ori arunca priviri în jur sau peste umăr, constata că omul cu șapcă îl urmărește. Oriunde cotea, pe Nadejdinskaia sau pe Jukovskaia, individul acela neobosit și primejdios, din pricina căruia îl treceau răcorile, se ținea scai după el. Pe Znamenskaia reuși totuși să-l lase un pic mai în urmă. Profitînd de prilej, Flitov se ascunse într-un gang ce dădea într-o curte, își scoase barba și-și puse la repezeală o mustață roșcată pe care o avea întîmplător în buzunar. Spre norocul lui, prin curte umbla un tătar, negustor de haine vechi, psalmodiind cu voce groasă : „Hala-at, hala-at !" Lui Flitov nu-i trebuiră decît două minute ca să-și schimbe melonul pe o beretă albastră cu pompon, fără să-i ceară bărbosului Ibrahim nici o diferență, ceea ce-l uimi nespus pe telal.

Acum Flitov se simțea mai mult sau mai puțin în siguranță. Se uită în dreapta, se uită în stînga : urmăritorul nicăieri. Porni cu pași mari pe Nevski.

Ajuns la colț, în dreptul unei franzelării, închise la ora aceea, se întoarse brusc... și încremeni locului : omul cu șapcă tocmai se pregătea să-l ocolească. Dîndu-și seama ce copilărește procedase, trase o înjurătură : dacă în loc să se oprească și-ar fi văzut de drum, era puțin probabil ca celălalt să-l fi recunoscut... Așa, însă, îi aude pașii la numai trei metri distanță, îi aude gîfîitul horcăit... „E ofticos", gîndi Flitov, și niște imagini ce-i apărură deodată în amintire îl făcură să uite pentru cîteva clipe de primejdie. Apoi, însă, cînd să cotească și s-o ia la sănătoasa, se auzi strigat de un glas feminin :

— Alexandr Danilovici ! Unde alergi așa ? Și ce-i mascarada asta ?

Flitov își răsuci ochii și văzu o siluetă sub un felinar și, în treacăt, în vitrina curată și lucie ca oglinda a unei cooperative, propria lui imagine : mustața lunecase, oprindu-se între falcă și guler. Făptura feminină se apropie și glasul repetă mirat :

— Alexandr Danilovici ! Unde alergi ? Cum, nu mă recunoști ? Sînt Irina ! Irina Șatunovskaia !

N-avu cînd să-i răspundă : în geamul aceleiași vitrine apăru și capul urmăritorului. Nu-i mai rămînea decît o singură șansă de scăpare. Făcu stînga împrejur, dădu peste un trecător, îl trînti la pămînt și, ridicîndu-și puțin poalele paltonului, o luă la goană spre Nevski.

„Mi s-a înfundat, gîndea el, am fost recunoscut ! Dar de ce nu cheamă ajutor ? O fi vrînd să mă prindă chiar el ? Pofta-n cui ! Cu mine nu-ți merge ! Eu o să mă mai bucur de viață, nenișorule !..."

Ajuns pe Nevski, întoarse capul : tipul cu şapca fugea după el. Într-o clipită, Flitov analiză situaţia şi mai descoperi o şansă, ultima : să ia o trăsură de piaţă şi să spună birjarului să mîne cît poate de repede spre Koltovskaia, sau spre Kolpinskaia, la Axionov. Dar nu era nici o birjă prin apropiere, şi Flitov fugi în direcţia gării. Orologiul din turnul gării arăta unsprezece.

Urmăritorul fugea şi el, cu răsuflarea tăiată, dar nici prin gînd nu-i trecea să abandoneze : datoria îi poruncea să se ţină după Flitov. Iar acesta spera în primul rînd — în primul, ca şi în al doilea, şi în al zecelea rînd — numai şi numai într-o intervenţie fericită a hazardului. Ajuns la gară, se opri să-şi tragă sufletul, ca să fie în stare să spună birjarului cele două-trei vorbe necesare. Birjarul pe care-l ochise ar fi jucat, poate, în cazul lui Flitov rolul providenţei, de n-ar fi fost ocupat. Birjarul următor, în a cărui sanie se trînti Flitov, scoase traista de pe capul calului care apucase să mănînce abia o jumătate din obişnuita-i porţie de ovăz şi chiar în clipa cînd Flitov spunea : „Pe Koltovskaia, repede, ai trei ruble !", o voce de bariton, plăcută, dar sufocată, rostea doar atît : „Dă-te jos !"

Omul cu şapca îl înşfăcă de braţ şi, pînă să plescăie birjarul din limbă şi să strige calului „diii !", Flitov se rostogoli afară din sanie şi se pomeni rugîndu-l pe celălalt, cu glas plîngăreţ :

— Dă-mi drumul ! Hai zău, lasă-mă !...

După ce-l trase mai departe de sanie, omul cu şapca îl săltă şi, apucîndu-l mai zdravăn de braţ, porni cu el pe Ligovski. De groază, lui Flitov îi

pierise graiul, sudori de gheață îi scăldau șira spinării. Curajul îl părăsise de tot.

— Cu ce drept ?... Dă-mi drumul, ticălosule !...

— Umblă, Iepuraș, îi porunci bărbatul cu șapca. Și nu te gîndi s-o ștergi : strig după ajutor și te-asigur că pe mine are cine să mă ajute !

— Dă-mi drumul... te umplu de bani ! horcăia Flitov.

Omul cu șapca, căruia încă nu-i venise sufletul la loc, zîmbi strîmb :

— Nu te-ai schimbat de loc, Zajoghin ! Dar și eu am rămas același și n-am uitat nimic ! Nici tovarășii mei n-au uitat, fii sigur !

Se întrerupse ca să răsufle, apoi, trăgîndu-l pe Flitov, care încerca fără convingere să opună rezistență, urmă :

— Află, Zajoghin, că noi nu l-am uitat pe Herschel. Nici pe ceilalți pe care i-ai expediat tu pe lumea cealaltă. Noi ținem minte totul, Iepuraș ! După cum vezi, am scăpat cu viață, dar de-acum pot să și mor, că mi-am ținut legămîntul. Mi-am îndeplinit misiunea. Hai, mișcă ! Nu tremura atîta, că n-o să te spintecăm. Mișcă odată, ce dracu '!

— Unde mă duci ? întrebă Flitov, fără să-l privească.

— Las' că vezi tu, răspunse omul cu șapcă. Și o tuse cavernoasă îl înecă, desfigurîndu-l complet. Pînă una-alta, ia zi : unde mi te duceai așa grăbit ? Ce învîrtești ? Ce mai pui la cale ?

— Totu-i pierdut !... murmură Flitov. S-a sfîrșit ! M-au dibuit !...

— Ce tot mormăi acolo ? Îți spui rugăciunea ?

— Spun că te înşeli ! strigă Flitov. Mă iei drept altul ! Am să te trag la răspundere ! Dacă nu-mi dai drumul, strig !

— Poftim, încearcă !

Înnebunit de disperare şi de frică, Flitov şuieră cu o ură greu de redat :

— Las' că-ţi vine şi ţie rîndul ! Că doar n-o să ţină o veşnicie...

Omul cu şapca îşi înşfăcă însă mai strîns prinsul şi zîmbi. N-avea nici un rost să-i răspundă ceva acestui Flitov, alias Zajoghin, alias Iepuraş. Bătrînul mecanic ştia prea bine pe cine duce şi nici Flitov-Zajoghin-Iepuraş nu-l vedea pentru prima oară pe mecanic. În strada Poltavskaia, mecanicul îl înghionti, şi prizonierul trecu împleticindu-se prin portiţa strîmtă a unei căsuţe de lemn, cu paznicul său după el. Lîngă şura pentru lemne, Flitov se opri şi-l mai ameninţă o dată :

— Te-ai înşelat ! Ai să-mi plăteşti jignirea !

— Bine, bine, ţi-o plătesc, fii pe pace, ripostă netulburat omul cu şapcă. Du-te. Cred că n-ai uitat numărul apartamentului. Iar dacă totuşi eu m-aş fi înşelat, Alexandr Danilovici, atunci domnişoara de pe Znamenskaia precis că n-a putut să se înşele. Dumneata ce crezi ?...

Flitov-Zajoghin-Iepuraş tăcea.

Omul acesta, strada Poltavskaia, scara îngustă de lemn, apartamentul de la etaj — toate astea le mai văzuse, nu o dată, şi le cunoştea prea bine. Atîta doar că mecanicul, nebărbierit şi chinuit de tuse, îmbătrînise între timp, iar în locul plăcii de aramă, care strălucea pe vremuri pe uşa capitonată cu muşama, atîrna o copertă de dosar, purtînd scris cu cerneală roşie : „Club de imobil“.

Capitolul 24

GALKIN ÎI MULŢUMEŞTE PE TOŢI

Există doar cinci motive cunoscute care te pot determina să te urci într-un tren : deplasarea în interes de serviciu, moartea unei rude, conflictele sentimentale, lipsa de imaginaţie şi, în sfîrşit, plăcerea firească de a călători. Călătoria lui Galkin (orice drum cu trenul este un voiaj) nu era determinată de nici unul dintre acestea : pentru el, a sta la Liuban ori la Preaja era totuna, iar deplasarea în sine nu-i promitea nici un avantaj, nici plăcere. În vagonul acela al trenului mixt care trebuia să sosească la ora 11 şi 50 de minute la Leningrad, Galkin nu era ceea ce se cheamă stăpîn pe situaţie. Cu o săptămînă înainte, cînd mergea în acelaşi vagon şi dormea neîntors pe cuşeta de sus şi nici prin gînd nu-i trecea să coboare la Liuban, atunci da, se putea pretinde şi călător, şi stăpîn pe dorinţele lui. Cu nu mai mult de o săptămînă în urmă, Galkin deţinea controlul asupra motivelor care-l îndemnaseră să vină la gară şi să se suie într-un vagon. Tot ce se întîmplase după aceea, el nu mai prevăzuse, din simplul motiv că, pe atunci, nu era în stare să prevadă, să gîndească. Galkin, călătorul clandestin de săptămîna trecută, nu mai era unul şi acelaşi cu cel ce se ducea acum la Leningrad şi ştia precis că nu va fi dat jos în indiferent ce staţie. În adîncul inimii se simţea criminal, dar tot el îşi spunea că, în fond, crima lui se rezuma la evadarea din ospiciu şi la o atît de complicată şi

neverosimilă evoluţie a procesului de vindecare. Între aceşti doi factori de valori diferite, Galkin nu vedea decît un fel de ecran pe care era proiectat un film. Rolul principal îl juca femeia pe care o iubise şi o urîse odinioară atît de mult. Hotărîse încă la Liuban să-i treacă sub tăcere pe interpreţii rolurilor secundare, iar la toate întrebările care se vor referi la el personal, să răspundă doar atît : „da".

Privea pe fereastră. Ar fi vrut ca drumul să dureze cît mai mult. Văzu o femeie şi un bărbat plimbîndu-se la braţ pe peron : priviră vagoanele, se uitară şi la Galkin, iar femeia chiar îi zîmbi. Zîmbetul ei îl înduioşă şi o lacrimă i se anină de gene. Iar cînd gara — o clădire galbenă, cu o placă pe care scria *Sablino* — se retrase, smucit, la stînga, un băieţaş îmbrăcat cu o manta soldăţească alergă pînă la vagon, strigînd :

— Hei, Galkin ! Încotro, nea Galkin ?!

Galkin îl recunoscu pe Iepure şi vru să-i răspundă, dar trenul prinse viteză şi băiatul nu se mai putu ţine după el.

— O cunoştinţă ? se interesă un om din escortă.

— Un prieten, un bun prieten, răspunse Galkin. Şi veţi vedea că va reuşi să mă găsească !

— Prietenii se regăsesc întotdeauna, rosti omul din escortă după un moment de gîndire.

Schimbă o privire cu camarazii lui şi adăugă :

— Cînd mă uit la tine, parcă nu arăţi să fii om rău...

...Zgîriind pardoseala de piatră cu cîrjele, Galkin se îndrepta spre ieşire. Surîdea trecătorilor. Numai cînd ajunse la maşină, se opri lîngă portiera deschisă şi murmură gînditor, ca pentru sine :

— Cîtă grijă, dom'le, ca să ajung la destinație...

Douăzeci de minute mai tîrziu, mașina stopa, totuși, la poarta ospiciului de unde fugise Galkin acum o săptămînă. Galkin a fost foarte surprins cînd au venit să-l ia cu targa iar un sanitar, pe care-l cunoștea, i-a spus: „Bună, dispărutule!"

— Aici trebuia să mă aduceți? întrebă el neîncrezător.

Nu primi răspuns. Numai un om din escortă spuse cuiva:

— Mai întîi încoace... p-ormă... mai știi, poate aici o să și rămîie.

Galkin fu instalat într-o rezervă — o odăiță cu gratii la fereastră. Un pat, o masă și un scaun alcătuiau tot mobilierul.

— Culcă-te și odihnește-te, i se spuse.

Dar după cîteva minute apăru Sotnikov. Îl îmbrățișă pe Galkin, îl sărută și lacrimile îl podidiră. Galkin era și el atît de tulburat, încît nu putea articula nici un cuvînt; abia mai apoi, cînd profesorul puse pe masă un pachet de țigări și i le arătă cu un gest, rosti cu glas tremurător:

— Prin urmare, omul mai are inimă... Sufletul omenesc încă n-a murit... Dacă-i așa, totu-i bine! Numai că eu cred că nu aici e locul meu...

— Deci e adevărat?! întrebă Sotnikov privindu-l pe Galkin țintă în ochi. E cu putință!?...

— Da, rosti ferm Galkin.

Cît pe ce să-l ia gura pe dinainte și să adauge: „dar..."; cu prețul unui uriaș efort de voință reuși totuși să se oprească la „da". Aceeași mărturisire laconică a fost consemnată și în procesul-verbal cînd i s-a luat interogatoriul.

La uşa rezervei fu postat un gardian. Cu aprobarea anchetatorului, Sotnikov îl supuse pe Galkin unui examen medical, după care stărui asupra unei expertize.

Talgerele balanţei, după ce se legănaseră atîta, reveniră la poziţia normală. Leman îşi recăpătă bocancul roşcat. Toberg îl primi pe Galkin. Portăreasa imobilului din strada Marat 14 îşi reprimi bărbatul. Toată lumea era satisfăcută, în afară de Sotnikov. Totuşi bătrînul profesor se alesese şi el, dacă nu cu mulţumire sufletească, în orice caz cu un plus de experienţă. Drept care îşi însemnă în blocnotesul lui cu file detaşabile, numerotate, pe care scria *Memento* : „De necrezut, dar adevărat : Galkin e sănătos. Ştim că nu ştim nimic."

Iar pe fila următoare notă cele de mai jos : „Nu cred în vinovăţia lui Galkin. Ceva nu e-n regulă aici. Ştim că ştim foarte mult."

Capitolul 25

DECÎT PREA MULTĂ MINTE, MAI BINE DE LOC

Poate pentru că nu se simţea integrat în realitatea înconjurătoare şi încă nu acumulase nici un fel de experienţă, sau poate pentru că visele deşarte deveniseră la el un fel de reflex condiţionat — în fine, oricare ar fi fost cauza, Kostea Gostev

nu cunoştea altă desfătare mai mare decît aceea de a se gîndi la propria lui persoană numai la timpul viitor, imaginîndu-se în culorile cele mai măgulitoare. Nevoia de a-şi făuri vise nu era egalată decît de o altă pornire, la fel de irezistibilă : de a face versuri (care versuri începeau cu roze, păsărele şi cheiuri şi sfîrşeau cu sărutări şi apusuri de soare). Vedea ca aievea înşiruite douăsprezece volume cu scoarţe verzi, pe care scria cu litere de aur : *Konstantin Gostev. Opere complete.* Vedea ca aievea o femeie fascinantă, întinsă pe divan într-o poziţie ispititoare. Vedea ca aievea bani, bani şi iar bani, zburînd de colo-colo ca un stol de păsărele, zăcînd grămezi pe masă, foşnind prin buzunare. Şi fantezia îi servea imaginea triumfală a Gloriei, cu contractul într-o mînă şi cu carnetul de cecuri în cealaltă. Kostea era convins că dacă poeziile lui deocamdată nu sînt publicate, asta nu poate dura mult, şi că peste trei-patru ani toţi Mozarţii vor fi chemaţi şi imploraţi : „Daţi-ne, pentru numele lui Dumnezeu, vreo cinci sute de rînduri din nemuritoarele voastre versuri despre..." Kostea Gostev ştia de pe acum ce o să dea şi, în aşteptarea acelor vremuri fericite, îşi completa cu sîrguinţă stocul : un poem pe lună, trei sute de rînduri pe săptămînă şi, zilnic, aforisme de genul acestuia : „«La o parte !» Dedicat celor ce au ştiut să aştepte."

Versurile şi aforismele, bătute la maşină, erau aşezate în sertar în teancuri ordonate, plăcute la vedere. Din cînd în cînd, Kostea lua dintr-un teanc un poem sau o duzină de aforisme şi colinda redacţiile. În lipsă de Mozarţi, peste tot lucrau omologii, destul de capabili, ai lui Salieri. Aceştia

se obişnuiseră într-atît cu Kostea, încît nu mai dădeau atenţie nici aforismelor, nici persoanei sale. Dar Kostea credea în hazard, şi cîteodată hazardul îi surîdea. În ultimii cinci ani, atotputernicul hazard îi zîmbise de nouă ori : pentru trei poezii lirice, două poeme şi patru aforisme ; drepturi de autor încasate în acest interval — două sute de ruble, ceea ce reprezenta trei ruble şi ceva pe lună. Îi ajungea pentru ţigări, iar pentru rest — babacii să trăiască !

Cînd Toberg i-a descris întoarcerea benevolă a lui Galkin, Kostea tocmai se pregătea să brodeze pe subiectul unui roman francez un poem cu o sumedenie de capitole şi digresiuni dramatice. Aflînd însă de la Toberg amănuntele cazului Şatunovskaia, decise imediat că va compune un poem despre Galkin : asasinul cel nebun şi iubita lui. Tăie titlul poemului la care avusese de gînd să lucreze şi caligrafie ceva mai jos : „Amor şi nebunie“, apoi îl luă de pe raft pe Dostoievski, ca să caute un motto potrivit. Găsi în numai douăzeci de minute o frază înţeleaptă şi de efect, pe care o aşternu imediat sub titlul proiectatului poem. Acestea fiind făcute, Kostea se răsturnă în fotoliu cu mîinile în buzunar şi cu ţigara în gură : sosise ceasul grav al creaţiei. În capul lui Mozart cuvintele roiau în sute de combinaţii. Pe cele mai expresive şi mai plăcut sunătoare le trecea numaidecît pe hîrtie. Cînd umplu o coală, revăzu ce scrisese şi mai tăie pe ici, pe colo. Rămăsese o nimica toată — vorba ceea, trei lulele : un biet distih :

Spre cerul blînd, privirea lui dementă
El o înalţă, încruntîndu-şi fruntea.

Aici se împotmoli. Născocea fel de fel de rime și, ca să se cheme că lucrează, notă cîteva : punte, curte, apoi alunecă pe nesimțite spre altele, din ce în ce mai depărtate : nunțiu, și încă una, complet nepotrivită : stronțiu. În cele din urmă, spunîndu-și că principalul e că a scris începutul și că restul va merge mai ușor, Kostea răsuflă ușurat și se echipă ca să se ducă la masă.

„Cantina publică nr. 6" era ticsită ca totdeauna. Doar la o singură masă, lungă și șchioapă, mai erau două scaune libere, sub un palmier rămuros și prăfuit din hîrtie verde. Kostea se așeză sub această imitație grosolană. După cîteva minute, pe celălalt scaun luă loc o blondină pudrată, cu scurtă de blană și pălărioară bleu, tricotată. Înainte de a se fi așezat, întrebase dacă scaunul nu e cumva ocupat, la care Kostea, încîntat, replicase cu toată căldura : „Vai, se poate ?! Cu multă plăcere, luați loc, vă rog !" Din acea clipă, viața lui Kostea avea să facă o cotitură bruscă, deviind de pe făgașul pe care și-l croise. Atotputernicul hazard îl atingea cu aripa-i ușoară.

Kostea încercă de cîteva ori să spună vecinei sale ceva spiritual, potrivit momentului, ceva de care amîndoi să-și aducă aminte toată viața, ceva care să-i apropie, măcar pentru trei ani. Dar nu-i venea în minte nici o vorbă de duh. Tot întîmplarea îi veni în ajutor :

— Cît aveți ceasul, vă rog ? se însufleți brusc blondina și se uită la Kostea de parcă l-ar fi cunoscut de cînd lumea.

De bucurie, Kostea adăugă în mod absolut dezinteresat nu mai puțin de cincisprezece minute la ora pe care o arăta ceasul lui.

— Şase şi jumătate, domniţă !

— Vai ! se sperie necunoscuta, dînd la o parte farfuria în care mai avea o bucată bună de pîrjoală. Nu cumva ceasul dumneavoastră merge înainte ?

— E precis ca şi tunul fortăreţei ! o asigură Kostea şi adăugă : Nu vă grăbiţi, domniţă, vă asigur că nu veţi întîrzia !

Kostea decise să pornească ofensiva. După ce aruncase în luptă un regiment, mai expedie îndată unul şi puse în gura comandantului bătăliei o formulă de mult fumată şi ponosită ca un papuc de spital :

— Mi se pare că ne-am mai întîlnit undeva...

Replica blondinei veni prompt :

— Şi eu am această impresie ! La Saratov ?...

— La Iaroslavl ! trînti Kostea într-o doară.

Blondina nu avea nimic împotriva acestei urbe, şi atunci Kostea trimise la asalt trupele de elită :

— N-aţi vrea să ascultaţi noile mele versuri ?

— Ah, sînteţi poet ? se extazie blondina. Dar mă tem că...

— O, n-am să vă răpesc mult timp, cel mult zece minute, se grăbi el s-o liniştească. Poeziile acestea au fost publicate, dar mă gîndesc că poate nu le-aţi citit...

Trupele de elită deciseră soarta bătăliei : necunoscuta se trase mai aproape şi mirosul de pudră şi colonie ieftină deveni mai tare. Kostea începu să recite. Blondina asculta conştiincios, dar era limpede că se plictisea. După ce dădu gata un poem, Kostea apelă la sonete, prevenind-o că nu sînt sonete obişnuite, ci un buchet întreg. Auditoriul începu să protesteze :

— Scuzați, pachetul dumneavoastră, ca și toate „sonatele", sînt grozave, dar trebuie să plec. N-am încotro !

Așa i-a trîntit-o : pachetul și sonatele... Rănit de moarte, Kostea lăsă capul în piept. Blondina se înduioșă :

— Nu fiți supărat pe mine... Vă dau voie să mă conduceți, bine ? Vai, dar ador versurile ! Și dumneavoastră ?

— Și mie îmi plac foarte mult, răspunse Kostea și se apucă să explice blondinei că de fapt nu numai că-i plăceau, dar le și scria. Înțeleg, n-aveți timp, sînteți grăbită...

— Vai, sînt teribil de grăbită, dragul meu poet ! ciripi blondina.

Kostea zbură pînă într-al nouălea cer și se apucă să construiască pe terenul acela destul de șubred castele cu havuzuri. Spînzurată de brațul lui Kostea, blondina îndruga verzi și uscate. În tramvai se prezentă : Tamara. Kostea îi spuse și el cum îl cheamă, dar ea îl boteză pe loc Kostandi. Numele acesta comic, de circ, se potrivea extraordinar cu fața lui slabă și romantică. Lui nu-i plăcea : duo Kostandi, artiști de circ, își trăgeau palme, făceau tumbe și giumbușlucuri, dar ce să-i faci — al nouălea cer își are legile lui...

Coborîră din tramvai pe Bolșoi, colț cu Spasskaia ; Kostea tocmai se gîndea să-și ia rămas bun, firește nu înainte de a face schimb de adrese, dar Tamara îl apucă de braț și porni, hotărîtă, la dreapta. Ajungînd cam pe la mijlocul străzii Spasskaia, blondina făcu la stînga, apoi din nou la dreapta, pe urmă iar la stînga.

— Dacă nu mă înşel, cartierul acesta se numeşte Koltovski. Aici stai, Tamara?

— Nu, Kostandi, mă duc în vizită. Mă conduci pînă acolo?

Cum să dea Kostea cu piciorul unui asemenea noroc! Nu degeaba i se spune hazardului Măria-Sa. Cînd se opriră la uşa unei căscioare de lemn şi Tamara trase de mînerul soneriei, surveni clasicul moment de tăcere. Tamara făcu un gest: gestul fatal al despărţirii. Kostea se descoperi şi-i sărută cu evlavie mînuşiţa durdulie. Între timp, uşa se deschise.

— Gheorghi Stepanovici Flitov e acasă? întrebă Tamara.

Kostea nu-l vedea pe omul care deschisese, dar auzi limpede răspunsul:

— Trebuie să vină îndată. Intraţi, vă rog.

Dezlipindu-şi cu regret buzele de pielea aromată şi aducîndu-şi aminte că nu-şi notase încă adresa ei, Kostea băgă mîna în buzunarul de la piept. Dar se vede treaba că omul din interior se plictisise să urmărească scena duioasei despărţiri, căci îi pofti cam agasat:

— Intraţi şi vorbiţi aici. Poftiţi!

Tamara trecu pragul. Kostea, după ea. Cineva îl împinse destul de grosolan în casă şi se grăbi să răsucească cheia în broască.

— Pardon, bîigui Kostea, eu n-am venit la... am vrut numai să întreb...

— N-aveţi decît, i-o tăie un bărbat înalt, cu manta de uniformă, şi-l invită într-o cameră. Staţi jos. Dumneavoastră la cine aţi venit?

De cînd era, Kostea nu mai păţise una ca asta. Tamara însă mai trecuse pesemne prin astfel de

situații : îl urmă pe bărbatul cu manta în cameră și, văzînd acolo alți doi inși înarmați, se aruncă pe un scaun cu o grabă ce arăta că înțelesese că nu mai există nici o șansă de scăpare, își deschise poșeta și se apucă să se pudreze, ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. Tot acolo îl aduseră și pe Kostea, care se străduia să demonstreze că nu poate avea nimic comun cu cei ce locuiau în această casă, necum cu cazul pe care deocamdată îl ignorează și din pricina căruia... Monologul lui Kostea, ascultat cu răbdare, a durat vreo cinci minute. Însă cînd pretinse să i se dea drumul numaidecît, i se răspunse pe un ton calm, dar categoric :

— N-o să plecați nicăieri. Ați vorbit destul. Stați jos și simțiți-vă ca acasă. Doriți ziarul de azi ?

— Mulțumesc, l-am citit, răspunse Kostea, înțepat, și se așeză într-un colț. Blondina se făcea frumoasă și nici nu se uita la el. Peste un ceas mai aduseră un prizonier : un bătrîn înalt și solid. O salută pe blondină, dădu din cap și în direcția lui Kostea, spuse „felicitările noastre“, apoi se așeză pe un scaun și începu să bată darabana cu degetele pe genunchi. Kostea băgă de seamă că-i lipsea un deget. Pe la zece seara fură încărcați cu toții într-un autocamion, care porni într-o direcție necunoscută. Pe blondină o podidi plînsul. Bătrînul, care și el abia-și ținea firea, murmură :

— Liniștește-te, Darialcik ! E o neînțelegere la mijloc. Într-un sfert de ceas o să se lămurească totul și o să ne dea drumul.

— Vai... n-o să ne dea drumul ! scînci blondina. Sînt sigură !

— Puşchea pe limbă, mormăi acela care încercase s-o încurajeze. Şi ce crezi c-o să ne facă ?

Bătrînul oftă de cîteva ori şi, fără să aştepte răspunsul, vorbi de unul singur :

— De, e regimul lor, ei sînt stăpînii, ce-or socoti cu cale, aia ne-or face, asta e şi gata... Apoi, către Kostea :

— Dar dumneata, cum de-ai picat aici ? Că figura dumitale nu-mi pare cunoscută...

— Exact, stimate domn, adică pardon, tovarăşe, se corectă Kostea pentru orice eventualitate, figura mea nu are de unde să vă fie cunoscută.

— Care va să zică, eşti un necunoscut, îl luă în zeflemea bătrînul.

Kostea întoarse capul în altă parte. Bătrînul oftă şi mai spuse o dată :

— Mda, felicitările noastre...

Capitolul 26

PĂSĂRICA A CIRIPIT

„Depoziţiile cetăţeanului Zajoghin, Alexandr Gavrilovici, înregistrat în evidenţa populaţiei sub numele de împrumut Flitov, Gheorghi Stepanovici, fost agent secret-informator al jandarmeriei guberniale Petrograd, din 4 martie 1907 pînă la 14 februarie 1917. Identificat la 28 februarie 1926 de tovarăşii Karpov, Blajevici, Rohlin şi Solski, muncitori la fostele uzine «Siemens-Schuckert».

Numitul Zajoghin a mărturisit..." Urma lista „operațiunilor" infame ale agentului provocator, o epopee mîrșavă de trădări și ticăloșii, spovedania unei conștiințe întunecate și a unei inimi mișele.

După acest prim contact cu viața reală, nu cu cea zugrăvită în romanele traduse, Kostea Gostev și-a părăsit pentru o vreme lirica abulică și și-a pus răspicat o întrebare cît se poate de serioasă : ce-i de făcut cînd n-ai ce face ? Și a decretat : mai puțin scris, mai multă muncă.

— Găsiți-mi un serviciu, îl rugă el pe Toberg. Pentru dumneavoastră, care aveți atîtea relații și cunoștințe, nu e prea greu. Mi s-a urît să tot stau degeaba !

— Mă rog. Și ce-ai vrea să faci ? Ce știi să faci ? îl întrebă Toberg, cunoscînd dinainte răspunsul.

— Ce știu ? Hm... făcu Kostea cu o strîmbătură de dezgust la adresa propriei sale persoane. Să bat la mașină. Și mai știu să scriu versuri...

— Ba nu știi, îl contrazise Toberg. Dumneata le confecționezi, ceea ce e cu totul altceva. La asta mă pricep și eu, și dacă aș avea timp...

— Și mai știu... mai știu... reluă Kostea fără să se supere... să fac ce-o să mi se poruncească...

— Dacă-i așa, uite ce-ți poruncesc : noi avem un loc liber — nu știu cum îi spune funcției — ceva la muzeul miliției judiciare.

— Cranii, cuțite, sînge și șperacle ? se strîmbă iar Kostea. Fie, am să încerc.

— Încearcă. Oricît, ai să ai și dumneata un rost. Și poate că atunci, în loc de poezioare ai să te apuci de poezie adevărată, pricepi ?

— Iar începeți ? se enervă Kostea. Cînd să vin după răspuns ?

— Azi vorbesc cu cine trebuie și mîine te prezinți. Și cu asta — punct : am treabă. Noroc !

Cît privește Galkin, și-a dat seama curînd că se înșelase : acel „da“ al lui n-a fost de ajuns. Era sleit de vizitele zilnice ale anchetatorului, experților, profesorului. Toți îi pretindeau fapte și amănunte. Galkin răspundea invariabil cam așa :

— Am ucis. Cum ? Nu mai știu. I-am dat cu toporul în cap și am început să caut scrisorile mele. Dar nu le-am găsit. Pe urmă am umblat fără rost prin oraș, m-am urcat într-un tren, pe urmă... Nu mai spun nimic. Trebuia s-o ucid și am ucis-o.

Cu totul altfel se comportă Zajoghin. În timp ce Galkin era ascuns și zgîrcit la vorbă, el dădu în vileag totul, cu lux de amănunte. Înțelegînd că situația e disperată, lăsă deoparte orice prudență și povesti anchetatorului (desigur, cu speranța secretă că mărturisirile complete îi vor ușura soarta), nu fără un fel de sadică lăudăroșenie, etapă cu etapă, toată activitatea lui abjectă în slujba Ohranei țariste. Denunțîndu-se, nu uita să-și denunțe și „colegii“, insistînd mai ales asupra rolului lui Axionov. După ce-l înfundă bine de tot pe moșneagul căruia îi lipsea un deget, bătrînul vulpoi se consideră răzbunat și, cu perfecta lipsă de scrupule a canaliilor din tragediile clasice, începu să dea și în plevușcă, printre care și în Karasev.

Biografia lui Axionov nu prezenta cine știe ce interes — poate doar că săvîrșise crime de drept comun pentru care merita pedeapsa capitală. Chiar la primul interogatoriu a ieșit la iveală că, înainte de revoluție, Axionov fusese copist-șef la un comisariat de poliție și o ducea numai în chefuri. După 1917 s-a îndeletnicit cu falsificări de acte și, in-

trînd în legătură cu serviciul de spionaj al unei puteri străine, îi expedia peste graniță pe toți cei ce se temeau de memoria patriei lor.

Orice mister își găsește pînă la urmă dezlegarea. Unul după altul se desfăceau nodurile legate cu ani și ani în urmă. Cu excepția unui singur noduleț, ce părea, de altfel, lipsit de orice importanță. Eclipsat de personajele și evenimentele de prim plan, își ducea neobservat existența obscură administratorul imobilului din strada Marat nr. 14. Cînd s-a deschis ancheta în cazul Galkin, i s-a trimis, chiar din primele zile, citație să se prezinte la miliția judiciară. Acolo a fost luat în primire de Nasușev.

— Stați jos, tovarășe Bovin. Vă rog să-mi răspundeți la cîteva întrebări. L-ați cunoscut vreodată pe Alexandr Danilovici Zajoghin ?

— Zajoghin ?... Nu cred. Alexandr Danilovici ? Nu, nu cunosc pe nimeni cu numele acesta.

— Sînteți sigur ? Vă previn că e mai bine să răspundeți sincer decît să încercați să ne induceți în eroare. Gîndiți-vă bine, poate că totuși l-ați cunoscut...

— Nu, categoric, nu cunosc nici un Zajoghin !

— Mă rog, să admitem. Atunci, vă rog să-mi spuneți dacă ați dăruit cuiva vreunul din obiectele care vă aparțineau ?

— Doamne, Dumnezeule ! Sigur că da ! Și ce-i rău în asta ?...

— Da ? Buun... Și ce obiecte anume ? Vă puteți aduce aminte ?

— Ei, asta-i... Merg pe patruzeci și cinci de ani și am făcut atîtea cadouri în viața mea, am dăruit atîtea obiecte, încît...

— Înţeleg, înţeleg... Hm... Încercaţi să vă aduceţi aminte de unul singur. De pildă, de un mic obiect pe care sînt gravate numele dumneavoastră de familie şi cele două iniţiale ; e un lucruşor pe care l-aţi făcut cadou unei anumite persoane. Ei ?

— Numele şi iniţialele ?... Nu ştiu. Sau poate am uitat. Vă rog să nu vă supăraţi, dar cred că-i o confuzie la mijloc !

— Confuzie ? Buun... Dar asta ce-i ? Şi Nasuşev întinse administratorului un briceag lung şi îngust cu prăsele de os. Pe lama subţire de oţel puteai citi : P. P. Bovin.

Administratorul sări ca ars. Rămase cu gura căscată, nereuşind să găsească exclamaţia potrivită care să exprime uimirea. Întoarse briceagul pe toate feţele, îl băgă în buzunar, ca pe urmă, dîndu-şi seama, să-l restituie anchetatorului, bîiguind scuze.

— Dar... cum a ajuns aici ? îngăimă el, mereu cu gura căscată.

— Aha ! Prin urmare, recunoaşteţi că vă aparţine ?! Dacă-i aşa, atunci daţi-mi voie să vă întreb eu cum a ajuns acest obiect la Zajoghin ?!

— Zajoghin ?... Care Zajoghin ? bolborosi administratorul, în care începea să intre frica. Pe onoarea mea dacă ştiu cine e Zajoghin !

— Buun... Atunci lămuriţi-mă cum a nimerit obiectul acesta la numitul Zajoghin, pe care dumneavoastră nu-l cunoaşteţi ?

Administratorul ridică din umeri ; cu o grimasă şi un gest de nedumerire, îi răspunse :

— Habar n-am, tovarăşe ! Bănuiesc însă că pezevenghiul acela blestemat de Zajoghin l-o fi cumpărat pe undeva, la piaţă. Doar am fost jefuit, vă amintiţi, nu-i aşa ?

— Şi ? Şi ? strigă Nasuşev, imitat de Toberg.

— Şi briceagul mi-a fost furat o dată cu celelalte lucruri. Vă amintiţi ?

Fu rîndul lui Nasuşev să-şi piardă cumpătul : încă o ipoteză genială, de care fusese atît de sigur, se năruia. Ipochimenul era cu totul inocent, n-avea nici în clin, nici în mînecă cu isprăvile lui Zajoghin. Noduleţul se desfăcuse, şi într-un chip atît de simplu, că era mai mare rîsul... Nasuşev avea sentimentul că cineva petrece colosal pe socoteala lui.

— Cetăţene agent, se însufleţi deodată administratorul, luminîndu-se la faţă. O dată cu briceagul mi s-a mai furat şi o brăţară, şi un ceas cu lanţ de aur. Poate că hoţul, Zajoghin ăla, le mai are ? Interesaţi-vă, dragă tovarăşe, vă rog, v-aş fi tare îndatorat. Cît despre recunoştinţă, n-aveţi grijă. Deh, oameni sîntem...

— Ce tot îndrugi acolo ? se trezi Nasuşev, care fusese cu gîndul foarte departe.

— Vorbeam de brăţară, tovarăşe ! E din douăsprezece verigi, una turtită rău de tot. Administratorul, desenînd cu creionul un cerc, arătă cu vîrful un anumit loc. Iar aici, reluă el, are trei brelocuri cu diamante. Toată brăţara cîntăreşte exact o sută optzeci de grame. Piesă de valoare, stimate tovarăşe !

— Curat piesă, murmură celălalt, răspunzînd propriilor sale gînduri. Apoi brusc : Dar ceasul ?!

— Ceasul ? tresări administratorul. Păi, e un ceas de aur. A, o frumuseţe de ceas ! Atîta de gros, şi cu lanţ lu-ung, de treizeci şi şapte de verigi... Dar de ce întrebaţi ?

— Aşa, făcu Nasuşev plictisit. Poţi pleca. Vino mîine să-ţi iei lucrurile. Umblă sănătos, brăţară cu diamante !

A doua zi, administratorul primi brăţara ce i se furase cu o săptămînă în urmă, dar ceasul, ceasul acela de aur care avea aplicată pe capac o acvilă cu două capete, ceasul cu lanţ de aur, dispăruse. Zajoghin declară că l-a vîndut în piaţa Suhariovka din Moscova.

La lunga listă de capete de acuzare s-a mai adăugat şi acela de furt cu efracţie. Zajoghin mărturisise fără ezitare infracţiunea ; întrebat ce l-a determinat să fure, a răspuns :

— Voiam să ies la pensie, cum s-ar zice. Două-trei spargeri pe lună e arhisuficient ca s-o duci bine.

— Dar riscul ?

— Riscul e viaţa mea. Şi-apoi, cine nu riscă, nu cîştigă !

Nodurile şi noduleţele se desfăceau încet, dar sigur. Încet, dar sigur se lămureau misterele.

Capitolul 27

GENERALUL ŞI CU IEPURE VENEAU SĂ-L VADĂ PE GALKIN

Galkin primea zilnic gazete sau reviste leningrădene, ca şi vizita unor oameni îmbrăcaţi în uniformă militară şi a unor bătrîni savanţi în redingote, care veneau să stea de vorbă cu el. Între sa-

vanţi şi oamenii aceia în uniformă se iscau lungi şi aprinse controverse.

— Toată povestea asta este foarte ciudată, spuneau cei în uniformă. Se poate răspunde şi da, şi nu.

— Răspunsul nostru este nu, declarau ritos savanţii în redingote.

— Bine, dar pacientul dumneavoastră a mărturisit...

— Dar şi dumneavoastră aveţi destule dubii în privinţa acestor mărturisiri!

— Eu unul nu cred, nici nu pot concepe una ca asta, îl cunosc prea bine pe Galkin, o ţinea într-una Sotnikov. După cum ştiţi, experţii au insistat ca Galkin al meu (acest *meu*, profesorul îl rostea apăsat) să rămînă la mine, la spital. Puţină răbdare, şi vă veţi convinge că am dreptate.

Galkin literalmente se repezea la ziare şi le devora de la editorial pînă la numele redactorului-şef. Revistele, însă, le parcurgea la repezeală, apoi le arunca. Îşi petrecea aproape tot timpul stînd la fereastră, cu capul plecat. Îşi recapitula în minte trecutul. De cînd se ştia, trăise tot în sărăcie şi zbucium. De foarte tînăr îndrăgise singurătatea, iar pe terenul prielnic al singurătăţii s-au dezvoltat deprinderea autoanalizei, egoismul şi egolatria, care, toate laolaltă, l-au făcut nefericit. Întorcîndu-se cu gîndul în trecut, reconstituind episoade şi detalii, evocînd întîlniri şi despărţiri, bucurii şi dureri de care avusese parte cu ani în urmă, Galkin constata cu groază că, în fond, el nu trăise cu adevărat, ci doar vegetase, preocupat numai de propria-i persoană, de propriile-i probleme şi propriile-i îndeletniciri, care nu aduceau nimănui nici

un folos. Nu ținea minte să fi procurat cuiva vreo bucurie sau mîhnire, nu făcuse nimănui vreun rău, dar nici altceva, astfel ca oamenii să fie mereu conștienți de existența lui. A fost un fiu al epocii sale, un strănepot al lui Raiski și Lavrețki, rudă de departe cu Oblomov [1].

„Am avut prieteni, dar n-am știut să-i păstrez, își spunea Galkin. L-aș fi putut salva pe Herschel, dacă aș fi făcut ceea ce-mi ceruse — și-mi cerea atît de puțin !... Dar pînă să mă decid, Herschel a dispărut și nici pînă azi nu știu ce-a devenit. Azi, însă, aș face orice mi-ar cere. Azi !... E tîrziu, mult prea tîrziu ! Am lăsat viața să mi se scurgă printre degete..."

Aceste reflecții le simțea umilitoare. Reconstituind, descurcînd și îmbinînd fragment cu fragment trecutul său, Galkin nu se gîndea aproape de loc la Șatunovskaia, iar cînd imaginea ei îi apărea brusc în minte, se grăbea s-o alunge, fără să-și dea seama că vorbele pe care le murmura începeau cu laconicul „dar".

„De fapt, toată viața mea a fost clădită pe acest «dar», își spunea Galkin. E aici un tîlc foarte adînc și mă mir că nici un scriitor n-a tratat subiectul ! Am s-o fac eu, dar... De acord, dar... Vă asigur, dar... Voi face tot posibilul, dar... Eram asemenea calului de șah, care face un pas înainte și imediat se dă la o parte : porneam, dar drumul meu n-a fost niciodată drept..."

Cîteodată avea impresia că e pe punctul de a-și pierde iar mințile. În asemenea clipe nu mai vedea

[1] Personaje din literatura clasică rusă.

nici pereții, nici fereastra — totul se depărta plutind, mai întîi spre stînga, apoi spre dreapta, și numai o singură ființă îi ținea tovărășie în singurătatea captivității lui. Împlîntînd sclipirea ochilor ei verzi, imenși în ochii lui Galkin și bîrligîndu-și coada pufoasă, ființa aceea mieuna și se apropria cu pași de pîslă. Cămăruța se umplea cu miros de mixandre, și mirosul stăruia apoi cu orele.

Așa își strîngea Galkin, într-o boccea mare, legată strîns cu zece noduri, visele deșarte și viața-i inutilă de pînă atunci. Cine știe ce s-ar mai fi întîmplat cu el și cum și-ar fi sfîrșit zilele, dacă în a opta zi de detențiune n-ar fi citit în gazetă o scurtă informație și dacă niște prieteni nu s-ar fi gîndit să-i facă o vizită...

Doi puști îmbrăcați ca vai de ei ieșiră din gara „Moskovski" și o luară pe Bulevardul Nevski, la ceasul acela scăldat în soare. Cînd unul rămînea în urmă, celălalt se oprea în dreptul vreunei vitrine și-l aștepta. Iar cînd acesta cotea la dreapta, primul îl urma fără ezitare. Au încercat ei să meargă alături, dar n-au reușit : unul făcea pași mari și călca apăsat, celălalt depăna mărunt din picioare. După puțin timp, codașul obosi și se așeză pe o bornă :

— Mă seacă bătăturoiul ! Stai să mă lase un pic.

— Bătătura trebuie tăiată, îl dăscăli prietenul. Că nu-i măsea să treacă de la sine. Te-ai odihnit, ajunge, hai să mergem.

Porniră iar pe trotuar, pe lîngă bordură. Unul din ei întrebă un milițian :

— Nene, unde-i aici balamucul ?

— Cînd ai să te scrîntești de tot, ai să afli, răspunse acesta.

— Mata să nu ne iei la mișto, nene, că chiar dacă avem zdrențele astea pe noi, nu sîntem derbedei. Spune ce te-am întrebat.

Milițianul arătă cu bastonul spre capătul bulevardului și le explică s-o țină drept înainte pînă-n Moika, apoi s-o ia de-a lungul apei pînă la...

— Și chiar acolo nimeriți, măi puștilor. Da' ce, vreți să vă ia nițel în pensiune ?

— Nu, cică se dă peste acolo, i-o întoarse posac puștiul care se văita de bătătură. Hai, Generale !

Cam peste o jumătate de oră, iată-i ajunși la Moika. Neavînd prea multă încredere în explicațiile milițianului, hotărîră să mai întrebe pe cineva. Din direcția opusă venea un bătrîn simpatic, cu ochelari. Generalul fu de părere că ăsta precis că-i profesor, ba poate chiar ăl mai mare din tot orașul.

— Îl întrebăm ?

— Întreabă-l tu, că ai papagal, bombăni prietenul.

— Cetățene profesor, îl acostă Generalul, sînteți amabil să ne spuneți unde-i pe-aici casa de nebuni ? Trebuie să vedem neapărat pe cineva de acolo, pe unu' Galkin.

— Galkin ?! exclamă bătrînul. Doamne, Dumnezeule ! Pe Galkin al meu îl căutați !! Haideți, vă duc acolo ! Destinul v-a îndreptat pașii încoace, destinul !...

— Ba nu, cetățene profesor, un curcan ne-a explicat pe unde s-o luăm. Da' mai e mult de mers ? Că ăsta nu mai poate de bătături !

— E la doi pași, ajungem numaidecît, bolborosi Sotnikov. Mergea cu trupul sucit într-o parte, ca să-i poată vedea mai bine pe băieți. Dar voi de unde îl știți pe Galkin ? În ce împrejurări l-ați cunoscut ?

— A, e o istorie prea lungă ca să v-o povestim pe stradă, răspunse Generalul cu un gest evaziv. O să vă spunem totul mai tîrziu. Da' ce face Galkin ? Trăiește ?

— Ba o să mi-o spuneți chiar aici, pe loc ! stărui profesorul, oprindu-se. Nici nu vă puteți închipui cîte depind de ceea ce-mi veți spune ! Să ne așezăm aici, n-avem de ce să ne grăbim. Ei, s-aud !

Și băieții îi depănară povestea, o poveste atît de interesantă, ba chiar captivantă, și pe de altă parte atît de neverosimilă, încît dacă profesorul ar fi auzit-o de la un adult — mai ales de la unul „citit" — n-ar fi crezut un cuvînt, așa cum nu acorda credit nici unei cărți, nici unei file de memorii și de alte amintiri. Numai relatarea de o mișcătoare naivitate a faptelor brute și accentele de dezarmantă sinceritate din glasul povestitorilor (fiindcă istoriseau amîndoi, întrerupîndu-se unul pe altul) l-a împiedicat să-i ia drept mincinoși. Băieții remarcaseră cu o finețe extraordinară detalii din gesturile și mișcările lui Galkin, finețe care, după părerea profesorului, depășea cu mult simțul de observație obișnuit al copiilor. Dar ceea ce l-a năucit complet a fost următorul raționament al micilor săi interlocutori :

— Galkin se căina că-i nenorocit și cînd zicea asta, ridica mîinile ca și cînd ar fi vrut să se apere de cineva, ceea ce înseamnă că i-au făcut vreun

rău, că a ajuns așa pentru că, de fapt, e tare de treabă. Că noi, slavă Domnului, am avut de-a face cu tipi de tot soiul, așa că, orice ai zice matale, cunoaștem la oameni.

Ajunseră la poarta spitalului curînd, și totuși... cu numai cinci minute prea tîrziu. La spital se întîmplase ceva, ceva de necrezut pentru toți cei ce-l cunoșteau pe Galkin. Ceva care pînă la urmă era fatal să se întîmple.

Chiar în clipa în care puștii se interesau unde-i ospiciul, Galkin despăturea gazeta și căuta rubrica faptelor diverse. Citi pe sărite despre un incendiu și două sinucideri și dădu să întoarcă foaia, ca să treacă la articolul de fond, cînd deodată privirea îi fu atrasă de o notiță publicată în pagina a doua cu caractere mari, groase. Luă creionul, înconjură notița cu o linie tremurătoare și, cuprins de o senzație fizică de teamă și anxietate, încă înainte de a înțelege bine despre ce e vorba, parcurse nota în diagonală, apoi o reluă cu glas tare, rostind clar fiecare cuvînt. Cînd citi : „...i-a denunțat pe Herschel și pe mulți alții“, tăcu și închise ochii. Mototoli gazeta, o zvîrli într-un colț și fața i se schimonosi de groază. Arăta la fel cum arătase cu mult timp înainte de evadare, și Sotnikov s-ar fi speriat văzîndu-l din nou așa.

Pe dinaintea ochilor galopau, nemaipomenit de clar și reliefat, stereoscopic aproape, imagini și scene din trecut : cu un efort de voință, reuși să oprească una din ele și înlemni de groază, ca și cînd ceea ce vedea s-ar fi petrecut în spațiul real și nu în cuprinsul fanteziei lui...

...Herschel, tînăr, cu bărbuță rară și mustăcioară scurtă, îl apucă pe Galkin de braț, zicîndu-i :

— Mă tem că am fost denunțat. E descindere la mine acasă, adică în camera unde stau cu chirie. Am venit numai pentru o clipă la tine. Vezi, dacă ești întrebat, spune că nu m-ai văzut, bine ? Îmi faci un mare serviciu. Nu m-ai văzut de ieri dimineață.

— Nu te-am văzut de ieri dimineață, repetă după el Galkin.

Pronunță aceste cuvinte și acum, privind țintă chipul prietenului său plăsmuit de imaginație.

— Încă nu sînt sigur, continuă Herschel, dar mi se pare că Zajoghin e un ticălos. Un ticălos de ultima speță...

Chipul lui Herschel se încețoșă și pe ecranul ținerii de minte apăru Zajoghin : îi surîdea lui Galkin și-i spunea că-i pare rău de Herschel, că Herschel ar trebui ajutat.

— Vai, și eu care puteam să-mi ajut cu adevărat prietenul ! aproape că strigă Galkin. Dar n-am mișcat un deget ! Ca să aflu acum...

Un fior îl străbătu.

Sări în sus, înșfăcă cîrjele, și le potrivi bine și izbi de cîteva ori cu pumnul în ușă. Nimic. Atunci începu să bată cu o cîrjă.

— Ce e ? întrebă răstit o voce ; ușa se crăpă un pic. De ce bubui ? Ți-e sete ?

— Trebuie să plec ! bolborosi Galkin tremurînd tot și rostogolind ochii ca un scos din minți. Tovarășe ! S-a comis o ticăloșie cumplită ! Prietenul meu... N-am făcut nimic ca să-l ajut, și s-a prăpădit ! Lasă-mă să plec, tovarășe !

— Nu-i voie, stai aici.

Ușa se închise, dar peste o clipă fu trîntită de perete și omul cu cîrjele trecu săgeată pe dinaintea

gardianului. Ştia, ţinea minte pe unde trebuie s-o ia şi nimeni nu încercă să-l oprească. Gardianul se luă după el, dar între timp Galkin ajunsese în hol, iar de acolo ţîşni în curte. Liber ! Deodată forţele îl părăsiră şi, în timp ce se prăbuşea, o cîrjă, în cădere, îl lovi în cap.

— Mă doare ! ţipă Galkin. Mă înjunghie la inimă !

Înainte de a închide ochii, mai privi o dată în jur. Surîse şi ridică mîna : îi recunoscuse pe General şi pe Iepure.

— Prieteni, murmură el ; dar nu mai avu putere să continue : o groaznică sfîrşeală, la care se adăugau oboseala pricinuită de efort şi durerea de la inimă, îl imobiliza cu funii moi şi calde, înceţoşîndu-i conştiinţa.

— Te doare, nene Galkin ? întrebă Iepure, lăsat în genunchi.

— Şi noi care veneam la matale, şi noi care... bîiguia Generalul, clătinînd capul şi abia ţinîndu-şi lacrimile. Şi noi care voiam să...

— Mulţumesc, şopti Galkin, spuneţi tuturor...

Doi inşi cu brancardă se apropiau în pas alergător, precedaţi de Sotnikov şi de un bărbat în uniformă militară. Galkin făcu un semn cu mîna şi toţi încremeniră, înţelegînd că vrea să spună ceva.

— Ascultaţi, articulă el neclar, dar apăsat şi cu ardoare. Am vrut să omor, dar...

O lumină orbitoare îi luă vederea. Auzi clinchet de clopoţei şi degete fierbinţi îi atinseră fruntea şi inima. Prin pleoapele lăsate vedea un băieţel cu plete lungi şi cu un buchet de mixandre în mînă. Şi mai vedea un drum larg şi alb. Zvon tremurat

de balalaică îi ajunse la urechi, şi surîse — pentru ultima oară.

Încă o clipă, şi ochii i se deschiseră ; să-i închidă la loc nu mai putea.

Capitolul 28

CE-A VĂZUT PISICA ROŞCATĂ

Autorul acestei povestiri strict adevărate preferă tuturor medicilor de pe lumea asta pe tămăduitorul modest şi benevol al cărui nume nu are o rezonanţă prea sonoră : Timpul. Autorul presupune, ba e aproape sigur că bisturiul său e nedureros chiar şi în operaţiile pe viu practicate în afecţiuni cronice, refractare oricăror mixturi şi hapuri, cum sînt Dragostea Nefericită, Ura Oarbă şi Miopia Deznădejdei. Autorul e gata să pună mîna-n foc că pe cugetul acestui tămăduitor nu există nici o pată ; mai precis, că toţi aceia pe care i-a tratat s-au înzdrăvenit — mai curînd sau mai tîrziu. Şi că cei ce s-au vindecat mai tîrziu, s-au simţit mai bine.

Timpul este un doctor iscusit şi plin de duh. Îi plac glumele şi anecdotele cu poante îndrăzneţe şi neaşteptate. El cicatrizează răni ce par nevindecabile şi corectează cele mai agramate texte. El poate să transforme dragostea în ură şi viceversa, să şlefuiască un paradox spiritual pentru a face să apară, după ani şi ani, faţetele adevărului pe care-l

cuprinde. Pe trîntorul și chiulangiul cu educație Kostea Gostev, timpul îl preface într-un membru activ și folositor al societății, iar pe locatarii fostului conac al generalului — în oameni de treabă, interesanți și capabili. E drept că uneori, ba chiar foarte des, tămăduitorul acesta este secondat de tainicii lui slujitori — împrejurările și faptele. Despre cele dintîi spunem de cele mai multe ori că sînt întîmplătoare, iar despre celelalte — implacabile. Și una, și alta sînt adevărate. Dar nu e mai puțin adevărat că nu ne putem pune totdeauna nădejdea în acest tămăduitor : e mai bine să păstrăm relații cordiale cu Speranța, ca și cu foarte popularele ei surori : Credința și Iubirea, pe al căror ajutor putem conta oricînd. Nu trebuie uitat că Timpul e neutru și că tot ce nu-i nici așa, nici așa, are antipatica însușire de a fi călduț ; or, noi preferăm sau frigul, sau căldura dogorîtoare.

Pe Galkin, totuși, Timpul nu-l vindecase. Dar cu concursul lui, va fi dat uitării. Omul e făcut pentru bucurie și fericire. Iar cine-i contra, ne este cel mai rău dușman. Timpul va scăpa lumea de ticăloșie, de trădătorii vicleni, de deștepții slugarnici și de imbecilii mult prea zeloși. Și ce nu va reuși să facă Timpul, vor face — și încă bine — niște oameni obișnuiți, fermi în vrerile și vorbele lor. Neamul dulgherilor și al ziditorilor e nemuritor și nimic nu se pierde pe lume.

A doua zi după moartea lui Galkin, Generalul și cu Iepure s-au întors la Sablino. Între timp, discutaseră de două ori cu procurorul, luaseră de trei ori masa la Sotnikov și-l văzuseră din fugă și pe avocatul lui Zajoghin, cu care însă refuzaseră categoric să stea de vorbă.

— Pe-o lepră ca asta şi-a găsit să apere?! strigase Generalul fierbînd. Nu i-e ruşine obrazului!

Sotnikov a încercat să le explice băieţilor rolul apărării într-un proces, dar ei nici n-au vrut să audă. Pentru Sotnikov rămînea un mister de nepătruns ce-l determinase pe Galkin să recunoască abia în clipa morţii că nu el o omorîse pe Şatunovskaia. Şi de ce, cu ce scop se acuza singur înainte de acest asasinat? Ce se ascundea aici?

— Sînteţi om învăţat, aşa că dumneavoastră trebuie să lămuriţi cum devine chestia, spunea Iepure, susţinut de General. O fi vrut să facă o glumă şi atîta tot!

— Ei, asta-i! protesta Sotnikov. Aici nu glumeşte nimeni, niciodată! Probabil că în momentul cînd a fugit, Galkin avea de gînd s-o ucidă, de aceea se socotea vinovat. E aici ceva foarte subtil, dragii mei. Ceva ca la Dostoievski.

— Care, scriitorul? se interesă Generalul. Ăla de-a născocit „Oameni sărmani"? Cunosc, am citit. Drăguţ!

— N-a născocit, ci a scris, îl corectă blînd Sotnikov.

— De scris, a scris-o el mai pe urmă, dar mai întîi tot a născocit-o, nu se lăsă Generalul.

Misterul părea de nepătruns. Cînd fusese acuzat şi de asasinarea Martei Alexandrovna Şatunovskaia, Zajoghin tăgăduise la început, dar complicii lui, încolţiţi de probe, denunţaseră pe această canalie şi brută. Aşa s-a făcut că, într-un posomorît şi ploios început de aprilie, o notă apărută în gazete anunţa că „peste cîteva zile, la Tribunalul gubernial se va judeca procesul agentului provocator

Zajoghin. Completul de judecată va fi prezidat de tov. Iakovlev."

Mai curînd sau mai tîrziu, toate enigmele se lămuresc. Şi foarte des, dacă nu chiar întotdeauna, un amănunt în aparenţă neglijabil, o nimica toată — o vorbă întîmplătoare, o privire uitată — se dovedeşte a fi cheia misterului. Galkin spusese adevărul : el nu ucisese. Sotnikov, care a comis şi destule erori, de data asta nu se înşelase : Galkin ştia să dorească, nu şi să acţioneze. Ceva-ceva lumină ar fi putut aduce în cazul acesta — fireşte, dacă ar fi fost în stare să vorbească — pisica roşcată a moartei. Într-o dimineaţă senină, cu zăpadă, auzind soneria, micuţa făptură ciulise urechile şi se uitase la stăpîna ei ; o văzu aruncîndu-şi pe umeri capotul, vîrîndu-şi picioarele în papuci şi ducîndu-se de grabă la uşă. După cîteva clipe, lîngă stăpînă stătea un bărbat cu melon. Pisica se apropie de el şi, încovoindu-şi spinarea, începu să i se frece de picioare, lăsîndu-i pe pantaloni firicele de păr. Mai întîi bărbatul i-a spus stăpînei ceva, apoi a început să strige la ea şi s-o ameninţe. Speriată, pisica se refugie în bucătărie. Acolo, lîngă masă, mai stătea un bărbat : ţinea în mînă un topor şi părea că aşteaptă.

Actul trei pisica nu l-a văzut : a rămas, plictisită, pe plita rece. Abia pe urmă, cînd cei doi bărbaţi au intrat în bucătărie şi s-au apucat să se spele pe mîini, pisica s-a dat jos de pe plită şi a aruncat o privire în odaie : toate scaunele răsturnate, pe jos — maldăre de rufe, pe toaletă un pachet mare, legat cu sfoară ; iar stăpîna zăcea nemişcată la dreapta pragului. Pisica îşi vîrî botişorul în părul bogat şi moale al femeii, dar dădu

de ceva umed şi cald şi sări la o parte. Începu să se vînzolească prin cameră şi, cînd s-o zbughească de acolo, mai văzu un bărbat, care pesemne abia intrase: avea un singur picior şi se sprijinea în cîrje. Pisica băgă de seamă că pachetul de pe toaletă dispăruse. Nu pricepea ea multe, totuşi învăţase unele manifestări ale oamenilor şi le ştia tîlcul. Uitîndu-se cum stătea ologul aplecat deasupra stăpînei, pisica înţelese că omul acela era speriat şi bucuros în acelaşi timp. Dacă pisica ar fi avut grai, l-ar fi întrebat de ce se bucură şi de ce nu se ridică stăpîna de jos...

Asta-i tot ce a văzut pisica, pe care nici nu ştim cum o chema. L-a condus pe olog pînă la uşa de la ieşire şi, după o scurtă ezitare, l-a urmat în stradă. Dar ologul a ameninţat-o cu o cîrjă şi ea s-a întors acasă. Aici, s-a culcat lîngă stăpîna ei şi s-a apucat să se spele cu lăbuţa.

Galkin e mort, iar pisica poate se mai spală şi acum. O singură dată şi-a amintit de ea Nasuşev şi, îndată ce şi-a adus aminte, a ieşit glonţ din birou. O oră mai tîrziu ţinea în mînă o pereche de pantaloni vechi de casă, găsiţi în valiza lui Zajoghin, tocmai la fund.

Nasuşev nu închisese ochii de patruzeci şi opt de ore, dar cînd văzu pantalonii cu partea de jos sumeasă, se simţi din nou în formă. Ridică receptorul şi ceru legătura cu şeful.

— Toberg? Ascultă: cine rîde la urmă, rîde mai bine.

— Asta apropo de ce?

— Apropo de pantalonii lui Zajoghin, care de jos pînă la genunchi sînt plini de păr de pisică. Păr roşcat!

— Hm... Încep să înţeleg...

— Bravo! Ţii minte mîţa aceea roşcată? Şi ce ne-a raportat gardianul, că în delir Galkin bolborosea ceva despre o mîţă? Poftim! Ei bine, pantalonii aceia sînt în mîna mea, Toberg!

— Care va să zică, trebuie să-i fim recunoscători mîţei?!

— Nu mîţei, ci faptelor! ţinu să precizeze Nasuşev. Puse receptorul în furcă şi rîse fericit.

Klimov, care aproape că se dezvăţase să mai rîdă, a jurat să nu mai închirieze odaia cu pricina.

Generalul nu ştie nici acum precis unde-i sînt părinţii. El n-a fost la procesul lui Zajoghin şi n-a citit ziarele. Uneori, cînd trece cîte un flaşnetar, se întristează brusc şi, după ce ascultă cu luare-aminte cîntecul caterincii, îi spune lui Iepure:

— Ce muzică o mai fi şi asta... Curată văicăreală! Un fleac de balalaică, şi tot cîntă mai bine!

— Da' ţii minte ce mişto îi zicea Galkin? face Iepure cu nostalgie. Mişto de tot!

Afară geme flaşneta. Băieţilor li se strînge inima. Timpul îi va lecui de această senzaţie stingheritoare în viaţă şi în muncă.

Capitolul 29

GONG

Fiecare om are cusururile lui. Ceilalţi le văd, dar nu le dau importanţă, convinşi că om fără cusur nu există. Cineva, cîndva a făcut afirmaţia,

de loc inspirată, nici vrednică de laudă, că există cusururi atît de mari, încît, cu timpul, se transformă în calități, în virtutea acelei legi după care fierul se preface treptat în fontă.

Nasușev făcea parte din categoria aceea de oameni, puțini la număr, al căror singur cusur este că sînt conștienți de cusururile lor. Și unul dintre defectele lui capitale era modestia înnăscută. Care a ieșit cu deosebire în evidență în cazul M.A. Șatunovskaia, astăzi dat uitării pînă și de cititorii asidui ai cronicii judiciare. Pășind de 1 Mai în coloanele manifestanților, Nasușev cîntă neobosit, alături de Toberg, frumoasele cîntece ostășești și, întocmai cum zicea unul din ele, se simțea „prieten și frate cu toată lumea". Le cere muzicanților să atace „Compania suie pe colnic", un cîntec de partizani, dar aceștia îi răspund că-i o melodie grea și știută de puțini și, în plus, nu are cadență de marș.

— Dacă-i așa, să-l cîntați cînd ne-om opri. Și-o să-l zicem noi doi, Toberg și cu mine!

Și iată că orchestra intonează vechiul cîntec de partizani și Nasușev, cu prietenul și tovarășul său de muncă, îl cîntă, iar oamenii ascultă cuvintele frumoase și pline de adevăr și simt cum le crește inima.

Bine dispus e și Sotnikov, care defilează și el în șirurile sărbătorești și se încumetă din cînd în cînd să țină isonul celor tineri. Numai Kostea Gostev e încruntat și oftează: poemul pe care-l intitulase anticipat „Zilele vieții noastre" nu progresează, și pace. Ce-i drept, cu zilele vieții se mai descurcă el de bine, de rău, dar cînd vrea să

zugrăvească zilele vieţii noastre — a noastre, nu a altcuiva — nu merge !

Soarele s-a ridicat sus pe cer. De 1 Mai, la Leningrad e totdeauna o vreme superbă.

Pana autorului e îmboldită de voie bună. Elanuri eroice îi stăpînesc inima. Sentimentul elementar, omenesc al bunătăţii l-a determinat să fie însă neîndurător cu aceia pe care nici ura, nici dragostea nu i-au învăţat nimic...

1927

CUPRINS

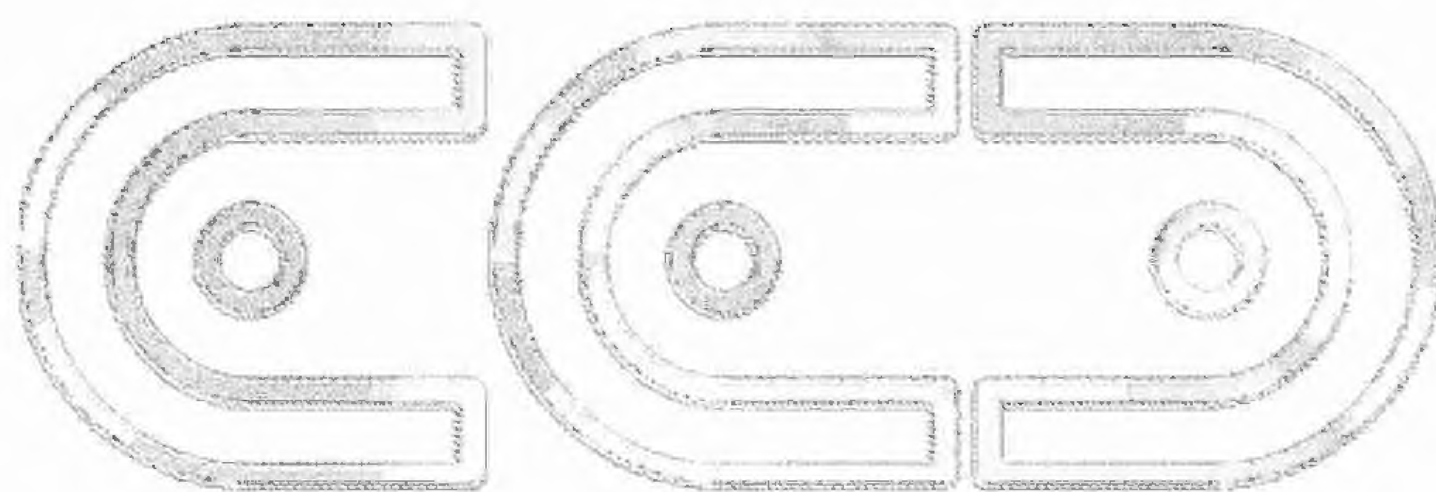

TIPARUL EXECUTAT LA

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „13 DECEMBRIE 1918"

Coli tipo: 7; comanda nr. 1320

Scanare și prelucrare digitală

de

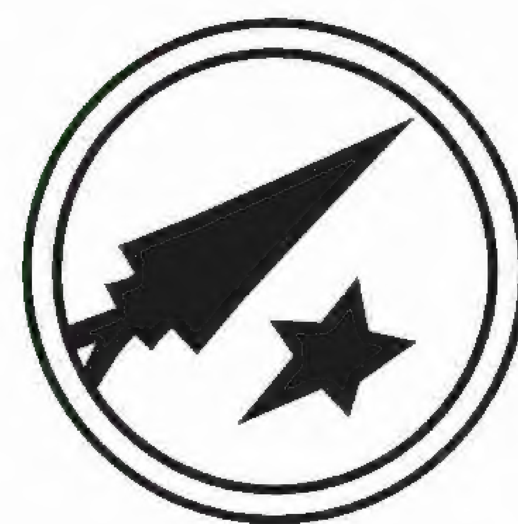

Anonim

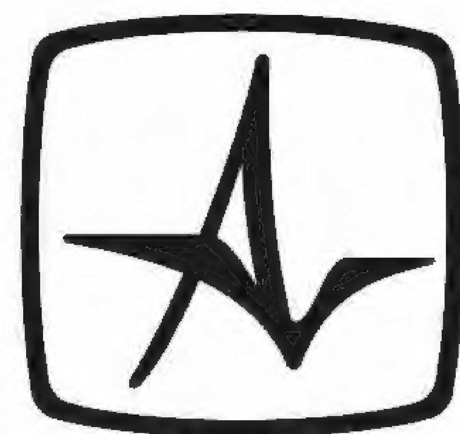

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

